

Sınıf Hareketinde

şubat 95

sayı:1 Yıl:1

50.000 TL (KDV dahil)

Gündemdekiler

(Sf. 5-9)

Konfederasyona Doğru

Kamu çalışanları hareketi yeniden yükselirken örgütlenme sorunları...(Sf.16-17)

Özelleştirme: 'T'nin Hikayesi

Posta hizmetleri neden ve nasıl özelleştiriliyor. Kim karlı, kim zararlı...(Sf. 18)

"Toplumsal Hareket Sendikacılığı"

Sendikal hareket "Güney'li" işçilerin ellerinde yeniden şekillendiriliyor... (Sf. 20-21)

DOSYA:

Türkiye'ye Biçilen Gelecek: Vahşi Kapitalizm

1995 ekonomik programının getirdikleri... (Sf. 10-11)

Devlet, Politika ve Emekçiler

"Kayıtsız, şartsız" sermaye egemenliği ... (Sf. 12)

Sermayenin Küresel Dünyası

Dünya kapitalizmi emekçilerden ne istiyor?...(Sf. 13)

İşçi Hareketi

Yeni eğilimler, yeni arayışlar...(Sf. 14)

Bataklıkta Çırpınmak

Bu savaş bir barış yaratabilir mi?...(Sf. 15)

KİTAP:

Prometheus'un Sönmeyen Ateşi(Sf. 22-23)

emekçi hareketi dönemeçte

sayfa 2-4

Önce Hükümet kamuda imzalanan toplu sözleşmelerin son dilim zamlarını ödemeyeceğini açıkladı. Türk-İş sözleşme farklarının 4 ay gecikmeyle ödenmesine razı oldu. Hükümet Armutçuk ve Amasra taşkömürü işletmeleri ile Karabük Demir Çelik Fabrikasını kapatma kararı aldığını, Ereğli Demirçeliği ise blok satışla özelleştireceğini açıklayınca Karabük ayağa kalktı. Öz Çelik-İş Kardemir'i satın almaya razı oldu.

Sonra Türk-İş Demokrasi Platformundan çekildiğini açıkladı.

Ardından MESS, sıfır sözleşme, zorunlu ücretsiz izin, kısa süre çalıştırma ve ücretsiz mesaiden oluşan "sözleşme teklifi" yaptı.

Sonra Liman-İş Genel Başkanı Hasan Biber gözetimine alındı. İstanbul Sendika Şubeleri Platformu Yürütme Kurulu üyesi Yol- İş İstanbul Şube başkanı Ercan Atmaca'nın ve Selülöz-İş 1.Nolu Şube yönetiminin görevden alınması girişimleri bu sırada yaşandı. Harb-İş 6 ay süreyle Türk-İş'ten ihraç edilmek istendi. Sendika Şubeleri Platformu canlanmaya başladı.

Sonra 95 Bütçesinin encamı belli oldu. Sıfır sözleşme, işçiler memur olacak. Sağlık ve eğitim bütçesinde artış yok. IMF'ye sunulan niyet mektubunda, kamu çalışanlarının ücret artış oranlarının düşük tutularak özel sektördeki ücret artışlarının frenleneceği açıklandı. Öğretim

mişti.

20 Aralık öncelleyen üç ay boyunca işçi sınıfı hareketi bu akış içinde gelişti. İşçi sınıfı hareketinde yaşanan genel gerileme, egemen sınıfların saldırısı karşısındaki sendikal tepkiye damgasını vuruyordu. Zonguldak ve Karabük'te demir-çelik ve maden işçileri kentlerini ayağa kaldırıyor ama sokaklara, meydanlara döktükleri kent halkının başına "mülki yetkilileri" "eşrafı" ve "ayarı" geçiriyorlardı. "Kan dökmekten"(Metin Türker), "iç savaş çıkarmaktan" (Şemsi Denizer) sözeden sendikacılar, hükümet, koituklarını, maaşlarını ve tazminatlarını güvence altına aldığını açıkladığında meclis üstüne sefer düzenlettikleri işçileri ortada bırakıp yurt dışına tatile çıkıyorlar, işçiler ise "yine satıldık anasını satayım..." deyip işlerinin başına dönüyorlardı.

Geniş emekçi yığınları, egemen sınıfların kapsamlı saldırısı karşısında ağır zararlara uğrayacağını sezerek hızla ve güçlü kitlesel eylemler için seferber olabiliyordu. Örneğin 100.000'e yakın işçi bir günde Ankara sokaklarını doldurabiliyordu. Ama aynı işçiler, iktidarı titreten eylemlerinin bayrağını sendikal bürokrasinin eline tutuşturup, Anıtkabir'de devlete saygı ve bağlılıklarını arzetmeden de yapamıyor, başa girerken başçıya destur vermeyi ihmal etmiyorlardı. Bu koşullarda gerçek bir mücadelelenin değil, vaveylası bol bir kayıkçı düşüşünün yaşanmasından daha doğal bir şey olamazdı ve olmadı da.

Olup biteni topladığımızda, egemen

20 Aralık eylemi, doğası itibariyle geleneksel sendikal hareketin dışında gelişen bir yeni toplumsal muhalefet sürecini ifade ediyordu. Geleneksel sendikal hareket ile yeni sendikal harekette sular artık tersine akmaya başlıyordu...

dönemeci

üyeleri eyleme geçti. Türk-İş Demokrasi Platformu'na geri döndü.

Sonra kamu çalışanları içerisinde, iş yerlerinin özelleştirilmesine, ücretlerin fiilen dondurulmasına, sosyal haklarının sınırlandırılmasına karşı, grevli ve toplu sözleşmeli sendika haklarının tanınması için çeşitli eylemler başladı. PTT, Demiryolu ve Sağlık çalışanları Türkiye'nin her yerinde yürüdü, iş bıraktı, toplu viziteye çıktı.

Ardından kamu çalışanlarının sendika kurmalarına, toplu sözleşme ve grev yapmalarına ilişkin yasa tasarısı Coşkun Kırca'nın başkanlığındaki Anayasa Komisyonu'nda ANAP ve DYP milletvekillerinin oylarıyla anayasaya aykırı bulundu.

Bu sırada Üniversite bir hafta sürecek eylemlerine başladı. Hükümet öğretim üyelerine ayrı bir zam yaptı. Eylemler durdu. Sürgünler nedeniyle iş bırakan PTT çalışanları gözetimine alındı. Grev kırılmayınca sendika yöneticileriyle birlikte gözetimine alınan PTT çalışanları serbest bırakıldı, sürgünler durduruldu. PTT çalışanlarını Demiryolcuların iş bırakması izledi. Ardından Zonguldak Meclisi Zonguldak'ta yaşamı durdurdu.

Sonra Özelleştirme Yasası çıkarıldı. Hemen ardından '95 Bütçesi, Plan ve Bütçe Komisyonunda bağlanma aşamasına geldi. Sıfır zam, işçilerin memurlaştırılması, iki ikramiyenin kaldırılmasını öngören bütçe taslağının komisyondan çıkacağı gün Türk-İş, işçileri Meclis üzerine yürümeye çağırdı. Demokrasi Platformu eyleme katılmayı kararlaştırdı. İşçiler ve memurlar Ankara sokaklarını doldurdu. İşçiler Meclisin üstüne yürürlerken, Türk-İş yöneticileri eylemi bırakıp kaçtılar. Eylem dağıldı. Hükümet işçilerin memurlaştırılması ve ikramiyelerin azaltılmasını taslaktan çıkardığını açıkladı.

sınıfların istediklerini yaptıkları, sendikal bürokrasinin paçayı kurtardığı ve işçilerin okkanın altında kaldığı bir süreçti yaşanan.

Kamu çalışanları hareketinde yeni bir dönemin başladığını gösteren 20 Aralık eylemi, doğası itibariyle bütün geleneksel sendikal hareketin dışında gelişen bir yeni toplumsal muhalefet sürecini ifade ediyordu. Geleneksel sendikal hareket ile yeni sendikal harekette sular artık tersine akmaya başlıyordu.

Oysa kamu çalışanları hareketinin son bir yılı hareketin duraklamasına ilişkin kaygı ve endişelerle yüklüydü. Özellikle konfederasyonlaşma sürecinin başlaması ve sürecin ağırlık noktasının ilk etapta KÇSP ile Eşgüdüm arasındaki **diplomasi masasına** kayması bu kayguları daha bir artırdı.

Yaşanan tıkanıklık örgütlere yansımaya başladı. Genel merkezler ve şubelerde, bir yıl öncesinin hummalı insan trafiğinin yerini huzursuzluk veren bir "göç evi" havası almıştı. Militan kadroda bir daralma ve bezginlik, kitle ilişkilerinde gevşeme ve gönülsüzlük tablosu belirmeye başlamıştı. Kamu çalışanları sendikalarına geleneksel işçi sendikalarının gölgesi düşüyordu sanki.

Kamu çalışanları hareketinin işçi sınıfı hareketinin bir parçası olduğunu kabul edenler arasında, "işçi sınıfı hareketindeki krizin kamu çalışanlarını da içine aldığı" ve "krizin sendikal hareketin içinden aşılamayacağı"

görüşü güç kazanmaya başladı. Kamu çalışanlarının işçi olmadığını, küçük burjuvazinin en alt katmanını oluşturduğunu söyleyenler için sorun daha da basitti: "küçük burjuva 'emekçi-memur' hareketi, sınıfsal doğası sonucu reformizmin kucacağına düşmüş ve gerilemeye başlamıştı".

Oysa yaşanan durgunluğun arkasında bir başka gerçeklik yatıyordu. İşçi sınıfının tarihsel olarak "yeniden!" dediği öncü kıpırdanışlardan biri olan kamu çalışanları hareketi gelişmesinin bir başka evresine ulaşmıştı. Durgunluk, hareketin yeni bir evreye geçişinin sancılı birikiminden ibaretti.

Kamu çalışanlarının sendikal hareketi varlık-yokluk sorununu aşmıştı. Bu noktadan itibaren kamu çalışanları sendikalarından beklenen sendikal fonksiyonların üslenilmesiydi. Kamu çalışanlarının ekonomik-demokratik istemlerini işveren-devlete iletmek ve karşılamaya zorlamak, temel sendikal fonksiyon olarak beliriyordu. Buna karşılık ortada ne yasal ne de fiili bir pazarlık düzeni bulunmuyordu. Daha da ötesi, böylesi bir pazarlık düzeninin oluşturucu unsurları da olgunlaşmamıştı.

Herşeyden önce, kamu çalışanları sendikaları, kamu çalışanları kitlesinin çoğunluğunu temsil yetkisine henüz sahip değildi. Elbette özellikle KÇSP üyesi sendikalar, eylemleriyle kamuoyu nezdinde kamu çalışanlarının meşru temsilciliğini yakalayabiliyordu ancak bunu kamu çalışanlarının gerçek kitlesi üzerinde sürekli bir yetke haline getirebilmiş değillerdi.

Kamu çalışanları sendikalarının kitlesel ve yerel forumlarından üst platformlarına dek tüm zeminlerinde öne çıkan, zaman zaman marazi bir görünüm kazanan "birlik" istemini gerçekte, devlet karşısında pazarlık gücü ve yetkisini kazanma istemi olarak ele almak gerekiyor.

Kitlesel düzeyde beliren birlik istemi, sendikal yönetimlerce önce işkolu düzeyinde karşılanmaya yönelindi. Tam bu noktada Kamu Çalışanları Sendikaları Yasası'na ilişkin Çalışma Bakanlığının hazırlıkları ortaya çıktı. Taslak, kamu çalışanlarının pazarlık gücü ve yetkisini en aza indirmeyi, devletin gücünü ise kadir-i mutlak hale getirmeyi amaçlayan bir işleyiş öngörüyordu.

Yasa taslağının ortaya çıkmasıyla birlikte konfederasyonlaşma sorununun gündemin ilk sırasına yerleşmesi "konfederasyonlaşma sürecinin yasaya endekslenmesi" olarak nitelendi. Bu nitelemenin arkasında, yaşanan momentin kavranamaması bulunuyordu. Yasa hazırlığı, gerçekte, işverenin kamu çalışanları örgütleriyle kuracağı ilişkinin hukukunu tanzim etmeye yönelik bir girişimiydi. Konfederasyonlaşma sorununun KÇSP gündeminin ilk sırasına yerleşmesi, işveren-devletin pazarlık sorununu toplu bir hesaplaşmanın konusu haline getirme eğilimine verilen yanıt olarak kavranmalıydı.

Evet, hazırlanan yasa taslağıyla, işveren-devlet: "Siz" diyordu "memur öldü, artık kamu çalışanları var" diyorsunuz; ama ben memurumun öldüğünü öyle kolay kabul etmem.". Kamu çalışanlarının, devlet tarafından yeni kimlikleriyle tanınması sorunu bir topyekün hesaplaşma sorunu haline gelmişti. Bu nedenle KÇSP ile Eşgüdüm'ün konfederasyonlaşma sorununun çözümüne ilişkin görüşmelerinde, konunun, bir konfederasyon kuruluşunun tüzüksel ve programatik çerçevesinin tartışılması ve kararlaştırılmasından ibaret bir süreç olarak değil, bir mücadele süreci olarak ele alınmasının kararlaştırılması kritik bir önem taşıyordu. Sorun bir konfederasyonun kurulması sorunu değil bir konfederasyonlaşma hareketinin yaratılması sorunu haline gelmişti.

Ancak ilk etapta konfederasyonlaşma sürecinin ekseninin üst platformlardaki görüşmelere kayması, öngörülen konfe-

...Yaşanan militan kitle mücadelesi, halen sendikal olmayan büyük kitleyle "birleşme"nin yolunu da açığa çıkardı ve birlik sorununun yeniden formüle edilmesini olanaklı kıldı...

derasyonlaşma hareketinin ölü doğmasına yolaçabilirdi. Keza, Eşgüdüm sendikalarını etkileyen Türk-İş mahreçli devlet inisiyatifi, sürecin bu yolda bir safahat kazanması için elinden geleni yapmıyor da değildi.

Üstüne üstlük, KÇSP'ye bağlı sendikaların kadroları arasında da Konfederasyonlaşma sürecini bürokratik bir pazarlık süreci olarak ele almaya dönük zaafaların harekete geçmesi açısından belirli bir temel de belirmeye başlamıştı.

Bu tür yönelimler kamu çalışanları hareketinin iç dinamizmine çarpmaktan kurtulamadı. Bir yandan sınıf ve kitle sendikal anlayışını kamu çalışanlarının sendikal hareketinin doğuş anından

itibaren oynadığı yaşamsal rolü kavramış öncü kadrolar, hareketin saflarında gelişmekte olan bu eğilimlere karşı ciddi bir rahatsızlık ve tepki yarattılar. Diğer yandan ise kamu çalışanları hareketinin "kol emekçileri" PTT'ciler ve Ulaştırma emekçileri, özelleştirmeye ve sürgünlere karşı militan grevlerle kamu çalışanları hareketindeki durağanlığa önemli bir darbe vurdular.

Konfederasyonlaşma Kurulu Yürütmesinin yeniden ve bu kez seçimle oluşturulmasının ardından işveren devleti, üretimden gelen gücü kullanarak toplu sözleşme masasına oturtmayı hedefleyen bir eylem planı karar altına alındı. Ancak, sendikal kadroların önemli bir bölümü, alınan kararın uygulamada "yasak savma" babinde bir mahiyet kazanacağı yönünde bir gizli inanç taşıyordu. İşte tam bu noktada, sendikal bürokrasi ve yerel egemenler tarafından "piç" edilse de işçi kitlesinin Karabük, Zonguldak ve Ankara eylemlerinde ifadesini bulan tepki ve arayışı, PTT ve ulaştırma emekçilerinin başarılı militan grevleri, kamu çalışanları kitlesini yeni bir mücadele dalgasını yükseltmeye yöneltti. Bu yönelim en açık ifadesini, konfederasyonlaşma çalışmasının bir adımı olarak planlanan Kurultaylar'da buldu. Kurultaylar, konfederasyona ilişkin beklenti ve önerilerden çok, genel olarak emekçilerin, özel olarak da kamu çalışanları hareketinin sorunlarının tartışıldığı forumlar oldu. Bu tartışmaların somut eksenini ise 20 Aralık genel eylemi oluşturuyordu. Özellikle taşrada yapılan Kurultaylar kitlesel mücadele istenci ve kararlılığının dışı vurulduğu cesaret verici toplantılar oldular.

Böylece 20 Aralık eylemi daha hazırlık sürecinde hareketinin yaşadığı önemli bir sorunun çözüm olanaklarını da ortaya koymuş oluyordu. Böylelikle konfederasyonlaşma sürecinin bir konfederasyonlaşma hareketi olarak yaşanabileceği görüldü.

Ortaya çıkan bir başka gerçek, kamu çalışanlarının bu sürece etkin katkı ve desteğinin ancak böylesi bir kitlesel mücadele süreci içerisinde aktarılabilirdiydi.

Eylemin örgütlenme süreci boyunca gerek tek tek sendikaların şubelerinden, gerekse de yerel, bölgesel, kısmi düzeylerde açığa çıkan eylem performansı, hareketin aşağıdan gelen dinamik doğasını koruduğunu gösteriyordu. Bu olgu, somut ve fonksiyonel bir mekanizma olarak konfederasyonun işleyiş ilke ve kurallarının mücadele içerisinde oluşturulması gerektiğinin de kanıtıydı.

Öte yandan 20 Aralık'a gidilirken işçi hareketinde ortaya çıkan her kıpırdanış, kamu çalışanlarının aktif katılım ve desteğini alıyordu. Buna karşılık kamu çalışanlarının eylemleri de, özellikle geleneksel sendikal hareketten kopma eğilimi gösteren yeni sendikal inisiyatiflerin katılım ve desteğini kazanıyordu. **Kitle eylemi, mücadelenin "zinde güçlerinin" birbiriyle buluşmasında ve her birinin diğerinin gelişmesini hızlandıran bir etkide bulunmasında etkili bir katalizör oluyordu.** Elbette, kamu çalışanları hareketiyle, geleneksel işçi hareketinden doğan yeni inisiyatifler arasında beliren bu ilişkiler henüz son derece geri ve geleceği belirsiz ilişkilere benzer. Burada asıl önemli olan, kamu çalışanlarının kitlesel eylemindeki bir sıçramanın sınıf hareketindeki bütünsel bir gelişme olarak yaşanmasıydı. 20 Aralık genel eylemi böylece daha hazırlık safhasındayken kamu çalışanları hareketinin işçi sınıfı hareketinin organik bir parçası olarak geliştiğini gösteriyordu.

20 Aralık genel eylemi, 800.000'e ulaşan katılım düzeyiyle, kamu çalışanları hareketinin güçlü gelişme dinamiklerine sahip bir hareket olduğunu ortaya koydu. Militan kitle mücadelesini esas alan sınıf ve kitle sendikal anlayışının kamu çalışanlarının sendikal hak ve özgürlük mücadelesini sürükleyen ana yaklaşım olduğu da böylece ortaya çıkmış oldu. Öte yandan bu yüksek ve etkin katılım, kamu çalışanlarının sendikal hareketini kutuplaştırmak üzere devlet tarafından devreye sokulan Türk Kamu Sen'in 18 Aralık'ta gerçekleştirdiği perdeleme eylemini de boşa çıkardı. Bir an için, kamu çalışanları hareketinde yelpazenin bir unsuru gibi algılanan bu yapının ne olduğu 20 Aralık günü hem kamu çalışanlarının geniş kitlesi, hem de kamuoyu nezdinde ortaya çıkmıştı. Böylece kamu çalışanlarının sendikalaşma sürecinin ana mecrası da açıklıkla ortaya çıkmış oldu. Genel Eylem, referandum yerine geçmiş, "yetki" sorunu pratik eylem içinde çözüm yoluna girmişti.

20 Aralık eylemi, halen sürmekte olan birlik ve konfederasyonlaşma çalışmalarında da bir dönüm noktası oldu. Mevcut kurumsal yapıların ortak bir tüzüksel biçim çerçevesinde bir araya getirilmesi halinde kamu çalışanlarının çoğunluğunun örgütlenmiş olmayacağı bilinen bir gerçektir. Çoğunluğu yakalayabilmek açısından ciddi bir ilerleme sağlayacağı aşikar olan birliğin bu çoğunluğu somut olarak nasıl bünyeleştireceği belirsiz görünüyordu. 20 Aralık eylemi, "birliğin" kitle mücadelesi temelinde bir birlik olarak ele alınması halinde, aritmetik bir toplamdan öteye geçilebileceğini gösteriyordu. Yaşanan militan kitle mücadelesi, kamu çalışanlarının halen sendikal olmayan büyük kitlesiyle "birleşme"nin yolunu da açığa çıkardı ve birlik sorununun yeniden formüle edilmesini olanaklı kıldı. "Birlik" sorununun merkezinde, kamu çalışanları sendikalarının birliği değil, kamu çalışanlarının sendikal hak ve özgürlük isteminin mücadeleye dönüştürülmesi sorunu bulunmaktadır. Sendikaların birliği ancak ve ancak kamu çalışanları kitlesinin mücadele içindeki birliği sorununa bir cevap oluşturduğu ölçüde anlamlı olacaktır.

20 Aralık muhalefetin neresinde?

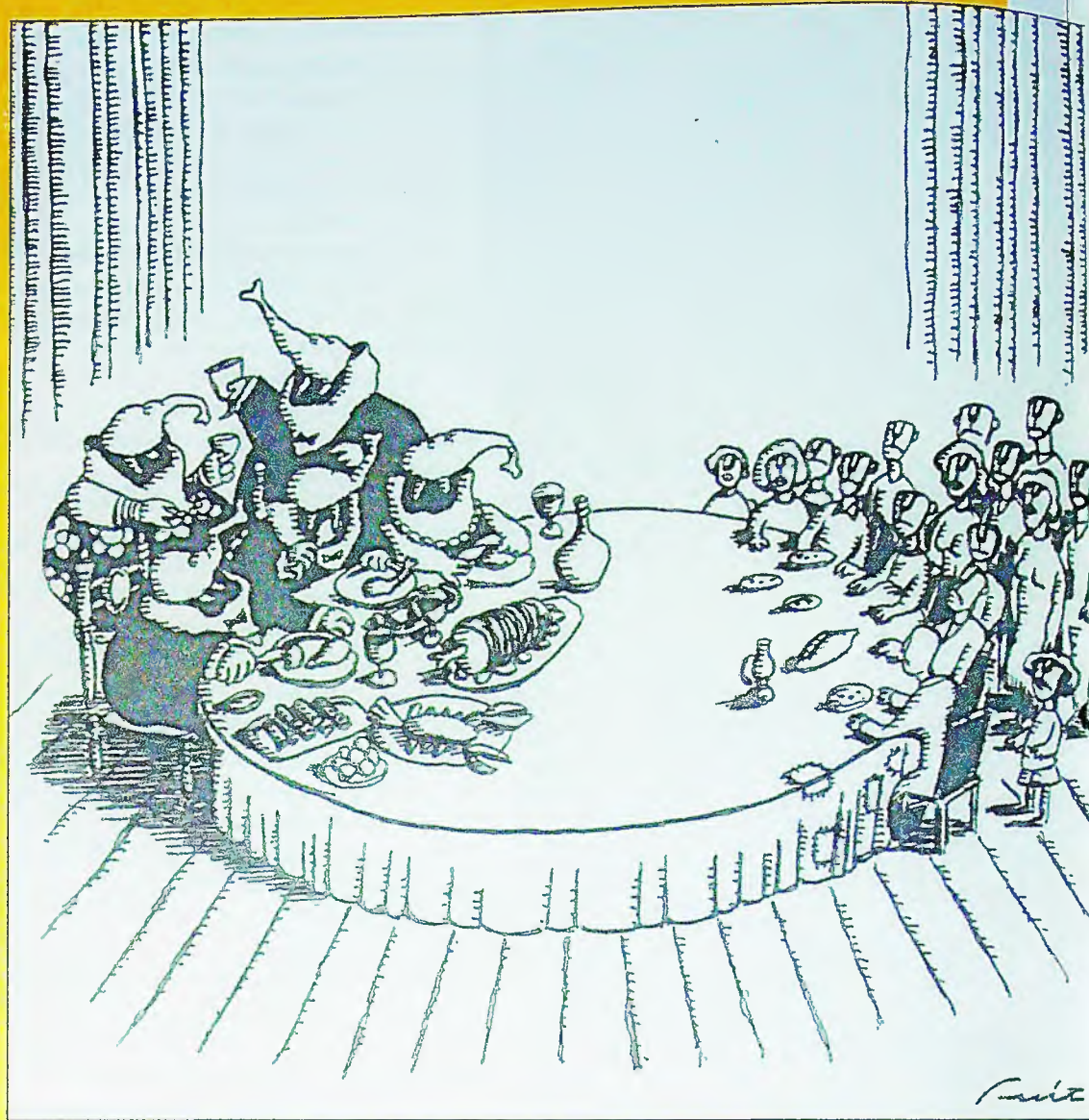
20 Aralık gününe gelirken, başta emekçiler olmak üzere toplumun tüm kesimlerine bir "genel grev" havası egemen oldu. Şaşırtıcı bir biçimde sermaye basını ve partileri eyleme sempati ve destek sunmaya giriştiler. Örneğin Mesut Yılmaz "İsyan etmeyen insanlıktan şüphe ederim" derken, İlnur Çevik "Ezilen milyonlar ayakta", Sabah Diyor ki köşesi "Sokak azmadan!" başlığını attı. Herkes birden emekçi yanlısı olmuştu. Kamu çalışanlarının genel eyleminin bu etkisinin yalnızca eylemin meşruluğu ve haklılığından kaynaklandığını düşünmek saflık olurdu. İşin sırrı, evlerine eklemek depolayan, su biriktiren, resmi dairelerle olan işlerini 20 Aralık'tan önce bitirmeye çalışan insanlardaydı. 20 Aralık öncesinin gelişmeleri ve kamu çalışanları hareketinin bugüne dek sergilediği militan mücadelecilik tutum, genel eylemin hayatı durdurmasının beklenmesine yol açmıştı. "Azdırmamakta" yarar vardı. Eylemin amaçlarını içerdiği tanımlanmamış bir "sendika hakkı"na daraltıp "şefkatle boğmak" en uygun yoldu. Ancak, eylem öylesine güçlü bir biçimde gerçekleşti ki, grevli toplu sözleşmeli sendikal hak isteminin, sendikal hak mücadelesinin birinci sırasında yer aldığı gerçeği saklanmak bir yana çok özel bir vurgu kazandı.

Öte yandan kabul etmek gerekir ki, 20 Aralık eylemi üretimden gelen gücü kullanarak işveren devleti toplu sözleşme masasına oturmaya zorlayan bir hak alma eylemi biçimini kazanamadı; güçlü bir protesto eylemi olarak görüldü. Eylemin şefkatle boğulması taktiklerinin tek başarısı, ancak kısa bir vade için geçerli olabilecek olan bu izlenimdir. Kamu çalışanlarının grev yaparak işveren-devleti toplu sözleşme masasına oturtma planının uygulamasının sürdürülmesi, bu imaj çarpılmasını da ortadan kaldıracaktır.

Ancak devletin bir hamlede masaya oturmayacağı da açıktı. Üretimden gelen güç ancak devletin sürekli bir biçimde işlemez hale getirildiği noktada işveren-devleti masaya zorlayabilecek. Ve tüm işverenler gibi işveren-devlet de sözleşme masasından kaçabilmek için zor kullanacak, grev kırıcıları devreye sokacak, iç birliği ortadan kaldırmaya çalışacak.

Bu nedenle işveren-devleti toplu sözleşme masasına oturtma süreci, kamu çalışanlarının mücadele bilincinde politik bir sıçramayı, işçi sınıfının örgütlü-örgütsüz tüm kesimleriyle mücadele birliğini ve kamusal hizmetlerin tüm sektörlerinin tek bir mücadele hattı etrafında örgütlenmesini öngören bir süreç olarak tasarlanabilir. 20 Aralık bu her üç bakımdan da kamu çalışanları hareketinin güçlü bir kapasiteye sahip olduğunu gösterdi.

20 Aralık gösterdiği bir başka gerçek de kamu çalışanları hareketinin bugün için

...Artık hareketin oluşum evresi geride bırakıldı. Şimdi kamu çalışanları hareketi devleti sözleşme masasına oturmaya zorlarken toplumsal güçleri de yeniden saflaşmaya yöneltiyor...

birleşik bir emekçi sınıf hareketini esinleyen en etkili faktör olduğu. Kamu çalışanları hareketinin daha "ilk gençlik" çağında olması nedeniyle işçi sınıfı hareketinin yeniden yapılanması süreci içerisinde ancak yardımcı bir işlevi olabileceği düşünülebilir. Hareketin militan öncüleri arasında sıkça görülen bu yaklaşım, tevazuu nedeniyle sempatik görünebilirse de, içinde bulunduğumuz tarihsel koşullarda bir başka muhalefet gücünün kamu çalışanları hareketinin yerini alabilir olmaması nedeniyle telafisi güç sonuçlara yolaçabilir. Gerek 20 Aralık eylemi ve gerekse işçilerin Ankara-Meclis yürüyüşü, yeni sendikal inisiyatiflerin gelişip güçlenmesinde kamu çalışanları hareketinin koruyucu ve özendirici bir atmosfer oluşturduğunu ortaya koyuyor.

Sonuç

20 Aralık genel eylemiyle, Kamu Çalışanları Hareketi bir büyük dönemece girmiş oldu. Artık hareketin oluşum evresi geride bırakıldı. Şimdi kamu çalışanları hareketi devleti sözleşme masasına oturtmaya zorlarken toplumsal güçleri de yeniden saflaşmaya yöneltiyorlar. Yani kamu çalışanları mücadelelerini şekillendirirken kendi örgütlerini de şekillendirmekle kalmıyorlar bütün bir toplumsal muhalefetin yeniden karılmasına önyak oluyorlar. Bu durum, bugüne kadar yaşanan pratiğe yepyeni bir boyutun eklenmesi anlamına geliyor. Hareket şimdiye dek yalnızca kendinden menkul ve kendine karşı sorumluydu, geline aşamada ise Türkiye işçi sınıfı hareketinin bütünsel gelişiminde yön verici bir konum kazandı. Hareketin kazandığı bu konumun bilince çıkarılması için görünen gerçeği kavramaya hazır olmak yeterli.

"Gemliğe doğru denizi göreceksin
Sakın şaşırma..." (O.Veli)

Ülkemizde yaşanan sendikal kriz ve krizden çıkış tartışmalarının nesnel karşılıkları, Türkiye'ye sınıf hareketinin ve sendikal örgütlerin son 10 yıllık sürecinin içinde saklıdır.

Sınıf hareketinin yeni eğilimlerinin bugünkü düzeyi de remelde işçi sınıfı hareketinin 12 Eylül sonrasındaki ve özellikle 1986 sonrası gelişiminin doğrudan bir ürünüdür. Bir yandan ANAP hükümetinin 12 Eylül politikalarını geliştirerek sürdüren uygulamalarına, diğer yandan da TÜRK-İŞ bürokrasisine karşı muhalefet çabalarının sonucu 1986-89 döneminde hızla gelişen "işyeri komiteleri", "işçi komiteleri", "şubeler platformları" gibi örgütlenmeler, işçilerin 89 Bahar eylemlerinde tüm çıplaklığıyla ortaya çıkışı ciddi bir biçimde etkisini hissettirdi ve 12 Eylül ANAP döneminin ekonomik kayıpları kısmen giderildi.

Zonguldak Yürüyüşünün başarısızlığı ve 3 Ocak direnişiyle birlikte yükselen dalganın geriye çekilmesi, yalnızca sınıf hareketinin ülke çapında ve tüm işkollarında yaşadığı topyekün bir yenilgisini değil, sermaye saldırısının da yeni bir dönemini de işaret ediyordu.

Özellikle Körfez Savaşı sonrasında yoğunlaşan hak kayıpları ve sınıf hareketindeki gerileme, 1 Mayıs eylemleri, kamu çalışanlarının Ankara yürüyüşleri ile belirli bir dinamizm sağlanmasına rağmen artarak sürdü. Geçmiş dönemde yaratılan mücadele platformları ve kadrolar da gerek devletin ve gerekse sendika bürokrasilerinin etkileriyle önemli ölçüde enterne edildi.

Diğer yandan Koalisyon hükümetiyle birlikte girilen bu yeni dönem, ancak her alanda sınıfın teslim alınmasıyla başarılabilir olacak olan, ANAP döneminde altyapısı hazırlanan özelleştirme ve sosyal devlet iddiasının tümüyle terk edilmesine dayanan radikal bir sermaye programının uygulamaya konulmasıyla da karakterize oluyordu. Bu dönemde süren topyekün sermaye saldırısı, sınıf hareketinin geçmişten bir deneyim olarak taşıdığı, dayanışma ve ortak hareket etme prensibiyle belirlenen çeşitli mücadele/örgütlenme araçlarını gündeme getirdi. Kamu çalışanları da bu sürecin dinamik

İstanbul işçi sendikaları şubeler platformu ve

mart '95 işçi kurultayı

bir unsur oldular. Sermaye saldırısının niteliği dolayısıyla hızla birleşik toplumsal muhalefet odakları haline gelen platformlar ve yerel örgütlenmeler süreklileşmeye başladı. Hemen her ilde sendika şubeler platformları, kamu çalışanları ve işçi sendikalarının birlikte davranmaya yönelik çabaları birer çekim merkezi durumunda geldiler.

İşçilerin aşağıdan gelen bu girişkenliği son zamanlarda daha genel ölçekte izlenen bir örnek olmaya başladı. Konfederasyonlar, meslek odaları gibi üstörgütlenmeler biraraya gelerek Demokrasi Platformları gibi ortak mücadele araçlarına ve geniş emek cephesi biçimlerine (bu sözleşme döneminde metal ve tekstil işkolunda TİS görüşmelerinde birlikte davranılması da bir örnek olarak görülmelidir) yönelmeye başladılar. İşçi sınıfının sınıfsal çıkarlar temelinde gelişen muhalefeti, çeşitli illerde tüm emekçi kesimleri ve diğer demokratik güçleri etrafında toplayan bir biçimde, toplumsal çıkarlar olarak da örgütlenmektedir. Ancak bu gelişme eğilimleri henüz tanımlı bir sendikal politika zeminine sokulamamış durumdadır ve halen sınıf hareketinin, çoğunlukla

TİS dönemlerinden etkilenen çeşitli dalganlarmalarıyla belirlenmektedir.

Türk-İş bürokrasisi konfederasyon içinde sınıf hareketinin bu yeni dinamiklerini "yukandan" gerçekleştirilen kurultaylara baskı altına alma ve şubeler platformlarını dağıtma çabası içindedir. GMİS'in Zonguldak'taki "işçi kurultayları" ve "genişletilmiş bölge kurultayları" gibi çabaları da bürokratik sendikacıların varolan muhalefetin ve yeni eğilimlerin üzerine oturma arayışlarıdır.

Yukarıdaki gelişme süreci çeşitli açılardan İstanbul İşçi Sendikaları Şubeler Platformu'nun gelişme sürecinde de somutlanmaktadır. Daha çok politik niteliğe sahip

işçi önderlerinin çabalarıyla oluşan, zaman zaman taban baskısıyla platforma katılan ara kademe sendika bürokratlarıyla da genişleyen İİSSP, bugün bir yandan hızla İstanbul'daki sınıf hareketinin önderliğine yönelmekte ve diğer yandan da işyerleriyle doğrudan ilişkiye dayalı bir çalışmaya programlama girişimi içindedir.

1993 yılından buyana yürütülen çalışmalar ve en son 20 Temmuz eyleminde de görüldüğü gibi kazanılan yeni imkanlar bu saptamaları doğrular niteliktedir. İlk kez 1986 yılında ağırlığını Türk-İş şubelerinin oluşturduğu ancak içinde o dönemde bağımsız olan Otomobil-İş, Çelik-İş sendikalarını ve Hak-İş üyesi Özgıda-İş üyesi şubelerini kapsayan İİSSP bugüne kadar çeşitli nedenlerle (çoğu kez hatalı anlayışlar ve Türk-İş bürokrasininin etkin müdahaleleri sonucunda) dağılmış, yeni dönemde çıkarılan derslerle birlikte yeniden etkin olmaya başlamıştır. İİSSP son dönemde işçi inisiyatiflerine yönelme çabası içindedir ve bu olumlu bir çaba olarak görülmelidir. Sendikal platformların temel sorunu olan işçi kitlesiyle aralarındaki açığı kapama girişimleri ve platformlara dışsal olarak politika empoze etmeye çalışan anlayışların ayaklarını yere basmaya başlaması İİSSP'nu da geliştirecektir.

Diğer yandan kamu çalışanlarının İstanbul'da oluşturduğu şubeler platformuyla, İİSSP ancak kimi dönemlerde (20 Temmuz vb.) biraraya gelebilmektedir. Bu ilişkilerin geliştirilmesi ve ortak bir platformun yaratılmasının önündeki engeller temizlenebilecek nitelikte olduğu da belirtilmelidir.

İİSSP'nun Düzenlediği İstanbul İşçi Kurultayları ve Ocak 1995 Kurultayı

Son dönemde İstanbul İşçi Sendikaları Şubeler Platformu'nun en önemli çalışması düzenlenen İşçi kurultaylarıdır. Doğrudan işyerlerine yönelme çabalarına da katkı olarak görülen, ancak bugüne kadar iki kez gerçekleştirilmesine rağmen bu işlevi yerine getirmekten uzak olan bu kurultayların bir yenisini 1995 Ocak ayında yapılacak. İlk ikisi 1993 yılı içinde Beşiktaş Anıl Dügün Salonunda ve Bahçelievler Zafer Sinemasında (26 Eylül) yapılan kurultaylar, işçi hareketi içinde etkinlik gösteren grupların bilinen alışkanlıkları sonucu bir dizi olumsuzluğa sahip oldu ve hedefine ulaşamadı. 1994 Kasım'ında yeni bir Kurultay Düzenleme kararı alan İİSSP çalışmaları düzenlemek ve işyerlerine ulaşabilmek amacıyla Bölge Komiteleri ve çalışma ekipleri oluşturdu. Özellikle gıda, enerji, tekstil, kimya işkollarından tersanelere kadar yayılabilecek bir çalışma olanağı görülebiliyor. Diğer yandan özellikle kamu çalışanlarının 20 Aralık işbirlikçi eyleminin kazandırdığı dinamizm ve etki, çalışmaları olumlu yönde etkilemektedir.

Buna rağmen çeşitli hatalı yaklaşımların varlığı bilinmekte, kurultayları önceden saptanmış "sosyalist" politikaları onaylayacak bir yapı olarak algılama eğilimi sürmektedir. ◆

sendika mı, nazi partisi mi?

DİSK Birleşik Metal-İş Genel Kurulu 6-8 Ocak tarihlerinde yapıldı. Genel Kurul'da iki liste çarpıştı; birincisi, eski başkan Ali Rıza İkisivri'nin listesi, ikincisi başkan yardımcısı Murat Tokmak'ın listesi. Birleşik Metal-İş, bağımsız Otomobil-İş ile DİSK'e bağlı Maden-İş'in birleşmesiyle kuruldu. Ali Rıza İkisivri Otomobil-İş'ten, Murat Tokmak ise Maden-İş'ten geliyordu.

Birleşik Metal-İş'in iki yıllık serüveni, Otomobil-İş ile Maden-İş'in aslında birleşmediğini, geçici bir koalisyon yapığını ortaya koyuyordu. Çünkü bu sürede, yönetim kadrosu içindeki Otomobil-İş'liler ile Maden-İş'liler ayrı ayrı durmuşlardı. Sadece bir Otomobil-İş'li ile bir Maden-İş'li yer değiştirmişti, hepsi o kadar!

Bu aylık genel kurul sürecine de yansdı. Özellikle Murat Tokmak, Maden-İş mirasını kullanarak oy toplamaya çalıştı. Tokmak ve ekibi, çeşitli kentlerdeki toplantılarda delegeleri, "Maden-İş mi, Otomobil-İş mi?" tercinine zorladılar.

Yönetimdeki ayrışma süredursun, iki yıllık sürede sendika kan kaybetmeye devam etti. Sonunda Birleşik Metal-İş'in geleceği, Erdemir'deki yetki sorununa geldi dayandı. Genel Kurul'da da ifade edildiği gibi, "Erdemir sorunu çözülmezse Birleşik Metal-İş bitecektir!"

Buraya kadar herşey olağan sayılabilir. Ama Genel Kurul'un gerçekten olağan olmayan bir yönü vardı. Murat Tokmak seçim stratejisini Genel Başkanlık üzerine kurmuştu. Ona göre "genel

başkan değişecek, dertler bitecektir!" Bu düşüncesini kendi adıyla yayınladığı seçim broşüründe açık olarak dile getiriyordu:

"Genel Yönetim Kurulunun kolektif çalışmamasında en önemli eksiklik ve engel, bir alışkanlık nedeniyle olacak ki, Genel Başkanın tek adam zihniyetiyle örgüt yönetme anlayışından kaynaklanmıştır (...). Sendikamızı temsil anlamında en önemli yer olan genel Başkanlık bilgi ve yetenek anlamında doldurulmamıştır (...). Genel Başkanlık örgütümüz açısından LİDERLİK sorunudur (...). Tüm üyelerimiz Genel Başkanımızla gurur duymalı ve övünmelidir."

Murat Tokmak bu sözleriyle delegelerin kendisiyle Ali Rıza İkisivri'yi kıyaslamalarını ve ona göre karar vermelerini istiyordu. Hadi bunu da makul kabul edelim! Öyle ya, insanlar pekala kendilerinde böyle bir liderlik meziyeti görebilirler ve bunu açıklamaları da ayıp değildir!

Ama eğer genel kurulda konuşan pek çok delege, "Bize öyle bir lider gerekir ki, bu lider tuttuğunu koparmalı, dertlerimize derman olmalıdır." dedikten sonra konuşmasını, "İşte bu lider, Murat Tokmak'ı!" diye bitiriyorsa ortada bir sorun var demektir. Sınıf bilinci cidden ağır bir tahribata uğramış demektir.

Bir yabancı gelse, buranın bir sendika genel kurulu olduğunu bilmese ve bu konuşmaları dinlese, soracağı ilk soru şu olurdu: "Burası nasyonal sosyalist (nazi) partisinin kongresi mi?" ◆

Kamu çalışanları sendikaları içinde varolan yasal ve mücadeleci olmayan sendikal anlayışlar geçmiş dönemde esas olarak Esgüdüm sendikaları olarak bilinen sendikalar tarafından temsil edilmekteydi. Kamu çalışanları sendikal hareketinde sendikal mücadele süreçlerinin gelişmesinin ve hareketin artık yasallaşma sorunundan çok hakların kullanılmasıyla tanımlanan bir evreye girmesinin en önemli sonucu, harekete damgasını vuran çeşitli sendikal anlayışların da belirginleşmesi oldu. Sonuç olarak değişik anlayışlar arasında da mücadeleler yoğunlaştı. Artık pek çok sendikada değişik sendikal anlayışlar, mücadele sürecinin zorlaması sonucunda giderek yoğunlaşan bir mücadele sürecini yaşıyorlar. Bunun en açık bir biçimde yaşandığı sendikalar arasında biri de ENER-SEN (Enerji, Yapı, Altyapı Hizmetleri İşkolu Çalışanları Sendikası).

1993 'de yapılan son genel kurulda yönetime gelen ve Esgüdüm çizgisine yakınlığıyla bilinen Ener-Sen yönetiminin uzlaşmacı politikalarına karşı mücadele eden ve sendikada 20'ye yakın şubeye egemen olan muhalefeti tasfiye politikaları sonucu olarak oldukça yoğun günler yaşıyor. Geçtiğimiz Eylül ve Aralık aylarında bu yönetim kurulunun tasfiyeci ve uzlaşmacı politikaları sonucunda mevcut yönetim kurulunun üç üyesi istifaya etmiş ve sendikada şubeler bazında çoğunluğu oluşturan muhalefet, gerekli imzaları toplayarak olağanüstü kongre için çağrı yapmıştı. Ancak yönetim kurulunun diğer üyeleri bu çağrıya kulaklarını tıkayarak Nisan ayında "erken" olağan kongre kararı aldı. Hemen ardından da şube kongrelerine müdahale etme arayışlarına girdi. Göreve geldiğinden buyana çeşitli defalar tüzüğü ihlal eden yönetim kurulu yine aynı biçimde şube kongre tarihlerini, oy kullanacak üyelerin sayısını, delege belirleme sistemini ve seçim süreçlerini kontrol etmeye yöneldi. Sendika içinde muhalefeti oluşturan 18 şube de Genel Merkez'in bu çabaları karşısında kongreyi protesto edeceklerini ve süreci değiştirmek için mücadele edeceklerini açıkladılar. Aşağıda muhalefetin yayınladığı deklarasyonu kısaltarak sunuyoruz:

"Sendikamızın içinde bulunduğu durumu değerlendirmeyi ve tüm üye arkadaşlarımızı bilgilendirmeyi görev biliyoruz. ENER-SEN'de geldiğimiz aşamada çok kritik ve yaşamsal bir karar

alma noktasında bulunuyoruz. Bir yılı aşkın bir süredir örgütümüz, üyelerimiz ve bizlerin demokratik inisiyatifi ile Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun uygulamaları arasında varolan çelışmeler, gerilimler ileri bir aşamaya gelmiş bulunuyor. Fıili ve meşru bir anlayışla yürüttüğümüz sendikal mücadeleden uzak, tüzüğümüzü ve kamu çalışanları sendikalarının yarattığı ve bizlerin de payı olan ortak demokratik bu kuku çığnemekten geri durmayan ENER-SEN üst yönetimi bugün artık tümüyle sendikal mücadelenin dışına düşmüş, gündeme getirdiği uygulamalarla örgütümüzü ve üyelerimizin inisiyatifi tasfiye etme politikalarına yönelmiştir. ... Ne bir mücadele ve çalışma programına, ne de sendikal anlayışa sahip olan bu yönetim kurulu, tüm mücadelelere kendi kolluk kaygısıyla yaklaşmayı ilke edinmiş ve bunu sağlayacak ilişkilere (Esgüdüm, Türk-İş vs.) yönelmekten, devletçi eğilimlerle, örgütlerle ve anlayışlarla flört etmekten kaçınmamıştır. Tüm bunlar yaşadığımız son 1.5 yılda defalarca kanılanmış, örgütümüzün, şubelerimizin ve üyelerimizin taşıdıkları endişelerin ve sorumlulukların bir gereği olarak, GMYK'nu çeşitli sendikal platformlarda ve örgüt içi mekanizmalar dahilinde uyarın a çabaları ise başarısızlıkla sonuçlanmıştır. ...

ener-sen'de tasfiye

Tasfiye etmeye, görevden almaya çalıştığımız şube yönetim kurullarının, çalışmalarına ve eylemlerine "sahip çıkmak", kendi çalışması olarak sunmak konusundaki ikilyüzlülük, Başkanlar Kurullarındaki iradeyi tanınamaktaki uydurduymazlık, sendikal haklarımızın kazanılması mücadelesinde samimiye isizlik, kamu çalışanlarının konfederasyonlaşma sürecini basit bir kolluk kapma sorununa indirgemekteki faydacılık biz ENER-SEN'liler tarafından kaygıyla izlenmektedir. Bizler artık bu gidişe DUR demek istiyoruz!

Ener-Sen'in değerli üyeleri, Bugün tüm açıklığıyla ortaya çıkmıştır ki, Genel Merkez'in bu sendikal anlayışı ve çalışma tarzı ile bir yere varılamaz. Sendikal hareketimizin kurumsallaşması işçi sendikalarında çok örnekleri görünen bürokratik yapılanmalar ve tasfiyeci yöntemler taklit edilerek sağlanamaz. Sendikal mücadelemizin geliştirilmesinin yolu üyelere yönelik tasfiyecilik değil, tam tersine örgüt içi demokratik mekanizmaların kullanılmasından geçer. Hayat ve sendikal mücadele bizleri göreve çağırılmaktadır. Devletten ve bürokratik sendikal anlayışlardan, mücadele kaçınılılığında uzaklaşmak sendikal hareketimizin varolması ve gelişebilmesi için artık bir zorunluluk halini almıştır. ENER-SEN'in tüm üyelerini tasfiyeciliğe karşı duyarlılığa davet ediyoruz."

sağlıkta emekçi inisiyatifi

Yıllardan beri, ara sıra kendini hissettirip kaybolan, dönem dönem çıkışları olsada arkası getirilmeyen ve emekçiler tarafından da ısrarla görmezlikten gelinen sağlıkta özelleştirme dalgası 95 bütçesi ile birlikte gündemin merkezine oturmaya başladı.

Devletin sözde "sosyal" niteliğinin tamamen yok sayıldığı, parası olana parası kadar sağlık hizmeti anlayışının hakim kılındığı, vakıflar aracılığıyla devlet hastanelerinin özelleştirilmesinde atağa girilip, SSK'daki batağın sorumluluğunun bütünüyle çalışanlara çıkarıldığı bu politik program şimdilerde "Sağlıkta Reform" adı altında ayrıntılandırılıyor.

Kuzunun kurda emanet edilmesi gibi hastaları bir bütün olarak özel sektöre devretmeyi önüne koyan bu programda yıllardır bilinçli bir biçimde zarar ettirilen sosyal güvenlik kuruluşları ortadan kaldırılırken sağlık emekçilerinin payına da işsizlik ve ucuz emek sömürüsü düşüyor.

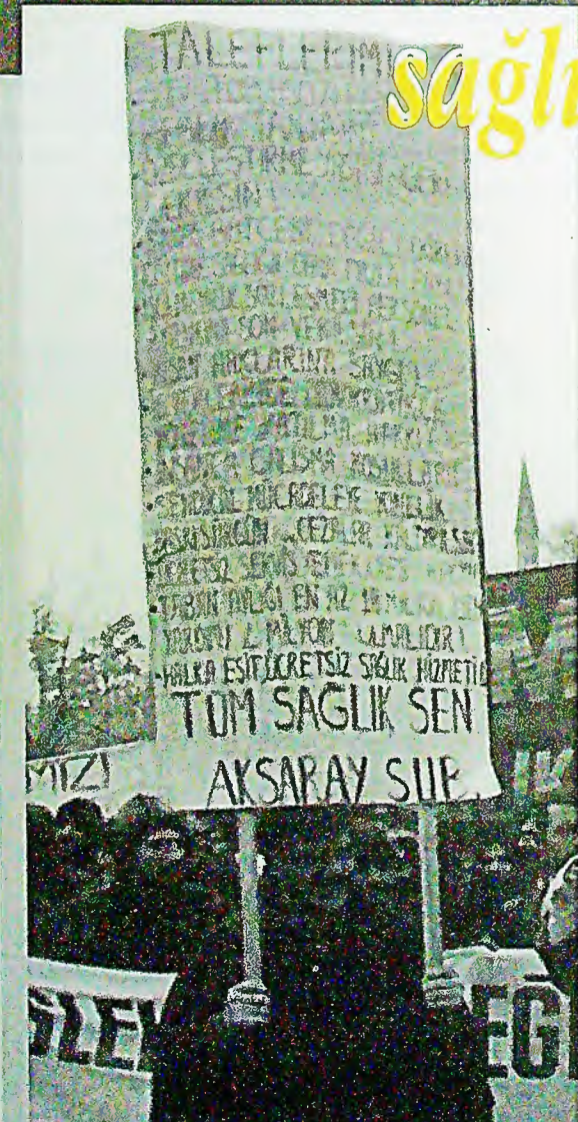
Bu gelişmeler karşısında şimdiye kadar sağlık alanında tek başlarına bir şeyler yapmaya çalışan bir çok örgüt bir araya gelmek zorunda kaldı. TTB ve Tabip Odalarının çağrıları üzerine başta Tüm Sağlık-Sen, Genel Sağlık-İş ve Sağlık-Sen olmak üzere Türk Hemşireler Derneği, Türk Diş Hekimleri Birliği ve Türk Veteriner Hekimler Birliği'nin katıldığı "Sağlık Platformları" oluşturuldu. Tüm sağlık çalışanlarını kapsamayı hedefleyen bu platformların etkili unsurlarından biri olan Tabip Odalarının sağlıkta alternatif politikalar üretme çabalarına kamu çalışanları sendikalarının dinamizminin eklenmesi bu platformlarda ciddi bir muhalefet potansiyelinin oluşmasını sağladı.

Emekçi düşmanı politikalar karşısında alternatif sağlık politikaları oluşturmaktan, sağlık çalışanlarının özlük haklarının korunmasına, hasta haklarının savunulmasından, kamu çalışanlarının grevli toplu sözleşmeli sendikal hak mücadelesinin yükseltilmesine kadar geniş bir mücadele programı ön gören bu platformlar henüz ilk girişimler durumundalar.

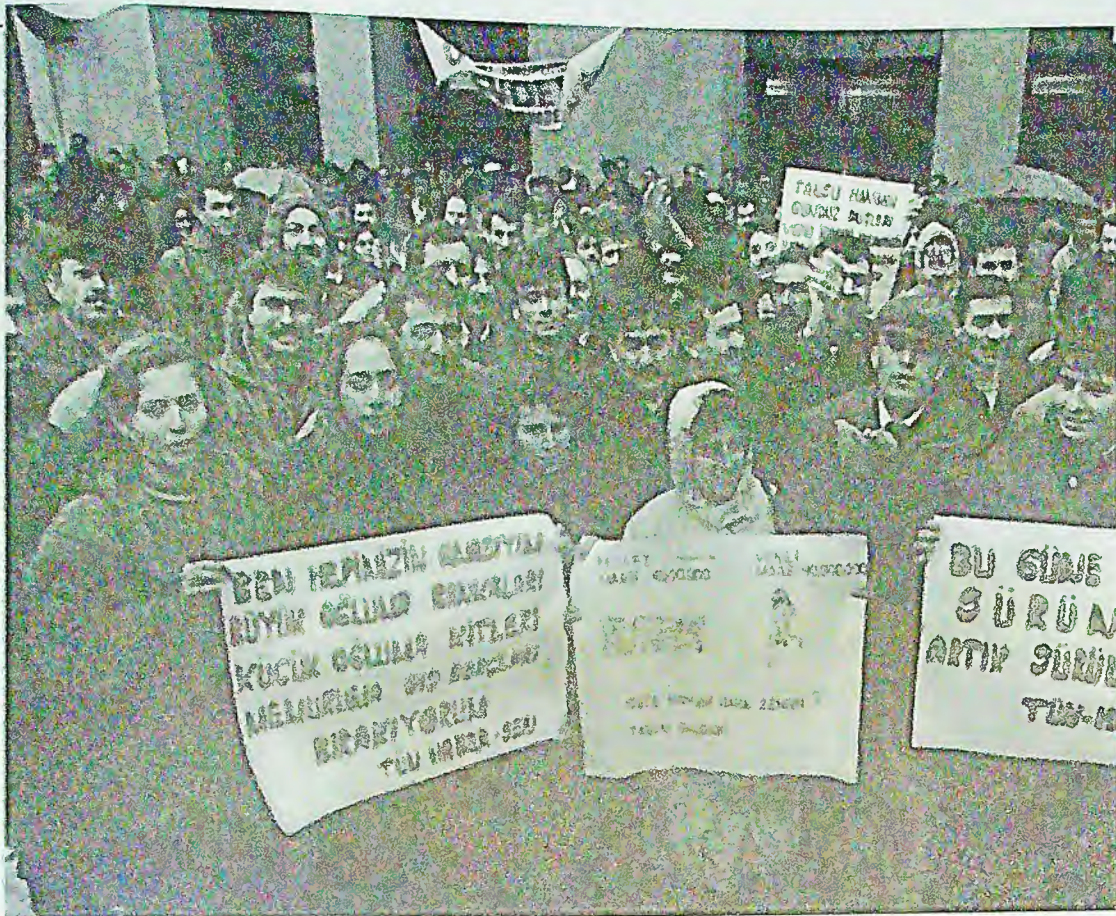
Platformların kuruluşunun hemen sonrasına rastlayan 20 Aralık eylemi bu oluşumların daha sağlıklı bir zemine oturması için uygun bir ortam hazırlamış olsa da, gerek Tabip Odalarının diğer emekçi örgütlerle ortak hareket etme konusundaki tereddütleri gerekse de esas güç durumundaki sendikal yapıların kapsayıcı bir tavır takınamamaları 20 Aralık eyleminin bütününe ortak bir faaliyet halinde katılmalarını engelledi.

Ankara'daki merkezi sağlık platformunun 21 Ocak'ta gerçekleştirdiği miting ve İstanbul'da çıkarılan ortak bildiri ve duvar gazeteleri ise programlı bir bütünlüğe bağlı olarak gelişiyor. tekil eylem birliklerini ifade ediyordu.

Sağlık alanında ortaya çıkan bu platformlaşma eğilimi, demokratik toplumsal muhalefetin bütününde ortaya çıkan platformlaşma eğilimleri ile birlikte ele alınmalıdır. Bu tür platformların kalıcılığı ve etkinleşme açısından sağladığı başarı, sağlık emekçilerinin demokratik hak ve özgürlük mücadelesinin gelişiminin de bir barometresi olacaktır. Diğer yandan, bu girişimler, demokratik toplumsal muhalefetin motor gücünün emekçi sınıf hareketi içerisinde oluştuğunu da göstermektedir.

tüm haber-sen eylemleri

devlet kamu çalışanlarına köpeklerle saldırıyor

Kamu çalışanlarının sendikal mücadelesinin 20 aralık işbirlikçi eylemiyle ulaştığı aşama ve girilen yeni dönem karşısında devlet, kamu çalışanlarının sendikal hareketine yönelik politikalarını ve tutumunu yeniden oluşturuyor. Sendikal hareketin "hukukileştirilmesi / yasallaştırılması" operasyonu dahilinde oluşturulan yeni politikalar devletin sendikal örgütlenmelere ve kadrolara yönelik olarak başlattığı açık saldırı kampanyasıyla eşanlı olarak süreceğe benziyor.

Bu yeni politikaların ilk elden örnekleri özellikle iletişim işkolunda örgütlenen Tüm Haber-Sen'in ve bu işkolundaki sendikal hareketin dinamizmi karşısında devletin tutumunda kendini gösteriyor. Devletin kamu çalışanlarının sendikal hareketini hukukileştirme, sistem içine çekme yönü ndeki çalışmalarının ilk basamağını kamu çalışanlarının en militan ve dinamik alanlarının etkisizleştirilmesi oluşturuyor.

Özellikle özelleştirme, sendikasılaştırma uygulamalarının planlandığı işkollarında devlet, kamu çalışanları sendikalarının etkisini kırmaya, eritmeye çalışıyor. 20 aralık eylemi sonrasında en yoğun biçimde haberleşme işkolunda başlatılan soruşturmalar ve çeşitli baskılar bu konuda birer örnek oluşturmaktadır.

Devlet 20 aralık eylemi öncesinde ve sonrasında uzun süreli işbirlikçi eylemler (17 aralıktan başlayarak 5 gün) yapan ve işyerlerinde de somut kazanımlar elde etmeye yönelik Tüm Haber-Sen'in izlediği mücadele çizgisi karşısında, sürgünleri ve çeşitli disiplin cezalarını gündeme getiriyor. Daha önceden haberleşme işkolunda İzmir'de ve bazı illerde sürürülen sürgün, soruşturma uygulamaları 20 aralık sonrasında artarak sürdü. Sendikal faaliyette bulunma gereğiyle başlatılan sürgünler ve soruşturmalar en son 17 ocak

1995 te Tüm Haber-Sen yöneticisi ve üyesi çalışanların ağırlıklı Olağanüstü Hal Bölgesine sürgün edilmesiyle sonuçlandı. 20 aralık eylemi süresince açılan soruşturmaları geri aldırarak Tüm Haber-Sen bu yeni sürgünler karşısında yeniden işbirlikçi eylemlerine başladı. 17 Ocak günü kendilerine sürgün cezaları tebliğ edilen Tüm Haber-Sen yöneticileri ve PTT çalışanlarının listesi incelendiğinde, yönetimin, sendikal mücadeleyi dağıtmayı hedefleyen bir operasyon yürüttüğü görülüyordu.

17 ocak tarihinde sürgün cezalarının Tüm Haber-Sen yöneticisi ve üyelerine bildirilmesi karşısında Tüm Haber-Sen yeni işbirlikçi eylemlerine başladı. 18 Ocak günü Gayrettepe Müdürlük binasının önünde toplanan ve bir basın açıklamasıyla yleşme başlayan haberleşme çalışanları polislin saklısıyla karşılaştılar.

Haberleşme çalışanlarının üzerine köpeklerin salınması ise devletin yeni dönemde kamu çalışanlarının sendikal mücadelesine yönelik şiddet ve zor biçimleri içeren tavrının en somut kanıtı oluyordu. Yönetim sendikal mücadeleye durdurmaya çalışan bir işveren olarak saldırıyordu. Buna karşılık, haber emekçileri gösterdikleri olağanüstü enerji ve kararlı direnişleriyle ne ölçüde proleterleşmiş olduklarını gösterdiler.

İletişim şebekesinin neredeyse işlemez hale gelmesi karşısında "işveren" kendisi ne kadar patron ise haber emekçisinin de o kadar işçi olduğu gerçeğini kabul etmek zorunda kaldı. Sürgünler geri alındı.

Haberleşme emekçilerinin eylemleri, kamu çalışanları hareketinin ne denli zengin gelişme dinamiklerine sahip olduğunu gösteriyordu.

patron 'müslüman'da olsa patrondur

Refah Partisi'nin "Adil Düzen"inin emekçiler için ne anlama geldiği iyi biliniyor. İlk olarak Kağıthane Belediyesi'nde başlatılan işçi kayımnın istisnai bir örnek olmadığı, pekçok Refahlı belediyelerde yaşanan işten atılmalarla defalarca kanıtlandı. Yine de bütün bunların Refah Partisi ile sınırlı uygulamalar olduğu düşünülebilir.

Ancak Aralık ayında Bursa'da, emekçilere yönelik bu tavrın sadece Refah Partisi'ne ait olmadığını ortaya koyan ilginç bir olay yaşandı. Olayın tarafları MÜSİAD Bursa Şube Başkanı ve Birkan Tekstil firmasının sahibi Osman Birkan ile Hak-İş'e bağlı Öziplik-İş Bursa Şubesi (Bkz. Tempo, 4 Ocak 1995). MÜSİAD ve Hak-İş'in ortak yanları biliniyor: İslamcılık! Ama işin içine emek ve sermaye çatışması girince İslamcılık bir işe yaramıyor! Tıpkı bu olayda görüldüğü gibi!

Öziplik-İş Bursa Şubesi, Osman Birkan'ın müslümanlığına da güvenerek, Birkan Tekstil'de örgütlenme çalışması başlatıyor. Ancak Osman Birkan, fabrikasındaki işçilerin sendikalaştığını duyunca patron olduğunu hatırlıyor ve işçileri istifaya zorluyor. Sendikacılar işyerine durum tespitine gidince kapıda bekleyen fedailer buna izin vermiyorlar. Bu fedailer işçileri tehditle istifa ettiriyor. İstifa etmeyen 27 işçi işten atılıyor.

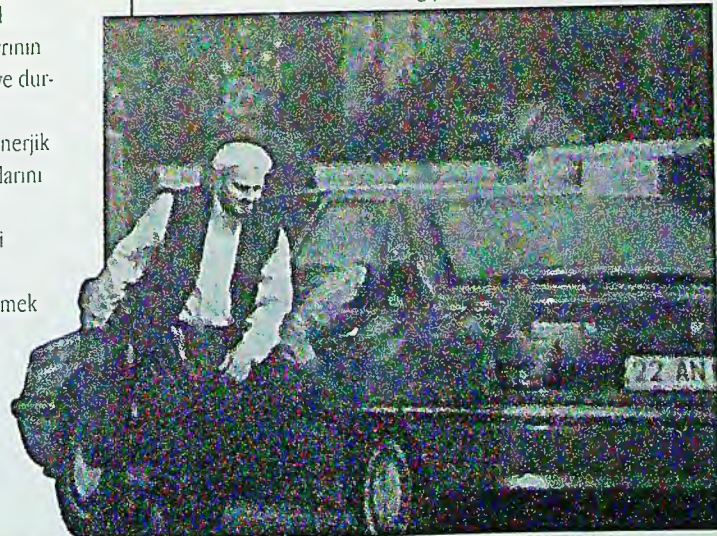
11 Aralık günü, Osman Birkan'ın fedailerini sendika şubesine gelerek, şube Başkanı Metin Burak'ı tehdit ediyorlar ve sendikalaşmadan vazgeçmesini istiyorlar. Tartışma büyüyor ve fedailer Metin Burak'ın kafasını yarıyorlar. Sonradan bu fedailerin "ülkücü" oldukları oldukları ortaya çıkıyor. Bunların avukatlığını BBP İl Başkanı Veysel Aşkın üstleniyor.

Kısacası, olaylar herhangi bir işyerindeki herhangi bir sendikalaşma mücadelesi gibi seyrediyor. Müslümanlık patronun patronluğunu, işçinin işçiliğini değiştiriyor!

Bu olayın asıl ilginç yanı, MÜSİAD'ın emek-sermaye ilişkisine yaklaşımının ne anlama geldiğini somut olarak göstermesidir.

MÜSİAD bu yaklaşımını "İş Hayatında İslam İnsanı (Homo Islamicus)" isimli bir yayınlara kamuoyuna sundu. Buna göre; insan, yani homo islamicus çalışmayı ibadet sayar ve öbür dünya için de çalışır; patron da öbür dünya için çalıştığı için, bu dünyada kavga etmeye gerek yoktur; işçi ve patron dayanışma içinde olmalıdırlar; sorunlar elbette doğabilir ama bunların çözümü için greve başvurulmaz, çünkü "Zaten çatışmaya ve greve yol açan sorunlar, İslam'ın sosyal adalet düzeni içinde ve nihai olarak devletin müdahalesiyle çözüleceğinden greve ihtiyaç bulunmamaktadır."

Peki, işçiler homo islamicus olmamakta direnirse ne olacak? Ne olacak, tabii ki, MÜSİAD'lı patronun yaptığı gibi "ülkücü" fedailer aracılığıyla "homo islamicus" yapılacak!

konfederasyona doğru

Kamu çalışanları, 80'lerin son çeyreğinde başlayan ve 1990'da sendikalaşma hareketinin gelişmesiyle süren mücadele sürecinde pek çok başarıya imza attılar. Özellikle Körfez Savaşı sonrasında çok yönlü bir sermaye saldırısının yoğunlaştığı ve işçi hareketinin gerilediği bir dönemde, kamu çalışanları sınıf hareketinde yeni bir soluk haline geldiler. İşçi sınıfı hareketinin yaşadığı genel krizin nasıl aşılabacağı sorusu bilinçleri kuralarken, kamu çalışanları sendikal hareketi yaşanan krizden çıkışı sağlayacak en önemli yenileyici dinamiklerden birini oluşturdu ve pek çok "siyasal projenin" de merkezi ögesi olmaya başladı. Gerek kamu çalışanlarının sendikal taleplerinin ülkenin demokratikleştirilmesi sorunuyla olan organik ilişkisi ve gerekse hareketin çeşitli dinamikleriyle varolan önderlik arasında dönem dönem kurulabilen görece sağlıklı ilişkiler kamu çalışanlarını bugünkü konumuna taşıdı. Ancak kamu çalışanları sendikal hareketinin temsil ettiği dinamizme ve çeşitli olumlu yönlerine karşın, bugünkü durumunun sağlıklı bir biçimde değerlendirilemediği, son bir yıllık gelişim sürecinin de gösterdiği gibi varolan eksikliklerin ve olumsuzlukların aşılması için yeterli çaba harcanmadığı da bilinmektedir.

1. Kamu Çalışanları Sendikal Hareketinde Son Dönem ve Konfederasyonlaşma Tartışmaları

Hatırlanacağı gibi kamu çalışanları sendikalarının 1993'ten taşınan dinamizmle 1994 yılında 13 Ocak ve 22 Şubat'ta gerçekleştirdiği ve en küçük kentlere, ilçelere kadar devletin tüm gözeneklerine yayılan işbirlik ve sevk eylemleri, devletin inkarcı tutumunu aşarak yasalık tartışmasını sona erdirmişti. Bu dönemde kamu çalışanlarının sendikal hareketi ülkenin hemen her yanında yaygınlaştı, meşruluğunu perçinledi ve bu konuda son nokta 28 Mayıs Ankara Yürüyüşü'yle koyuldu. Bu dönem ve sonrası, kamu çalışanları sendikal hareketinde geçmiş dönemde yeterince gündeme gelmeyen yeni tartışmaları gündeme getirdi. Hareket içindeki egemen anlayışlar da özellikle sendikal kadrolar düzeyinde tartışılmaya başlandı. Hareketin başlangıç dönemindeki tartışmalar, yeniden gündeme geldi ve bu tartışmaların pratik değerleri değişti. Fiililik, meşruluk, demokratiklik gibi değerler, sınıf ve kitle sendikal anlayışı, işyeri örgütlenmeleri, kurumsallaşma gibi öğeler, yasa karşısında durum, kaydolma (muhtemel bir yasaya uyma ve Çalışma Bakanlığı'yla ilişkiye girme) gibi sendikal politikalar yeniden ele alınmaya başlandı.

Bugünkü gerçek tartışma, yeni bir mücadele döneminin programatik unsurlarını belirleme ve hareketin karşı karşıya olduğu tehlikelerin nasıl aşılabacağı konularında yoğunlaştırılmalıdır...

Kamu çalışanlarının sendikal mücadelesinin sendikal hak ve özgürlüklerin fiilen kullanılması süreciyle tanımlanan yeni bir evreye girdiğini kavrayamayan yaklaşımlar kamu çalışanları sendikalarında "tıkanıklık" saptamaları yapmaya başladılar. Yeni tartışmalarda sınıf ve kitle sendikal anlayışının iflasını görenler açısından politik angajmanlardan hareketle yapılan "tıkanıklık" saptaması değer taşıyamıyordu. Ancak kamu çalışanları hareketi açısından kritik önem taşıyan gerçek tartışmalar, yeni bir mücadele döneminin programatik öğelerini tanımlama ve hareketin karşı karşıya olduğu tehlikelerin nasıl aşılabacağı ve çeşitli sorunların devrimci bir yöntemle ele alınıp alınmayacağı noktasında yoğunlaşıyordu. (*) Kamu çalışanlarının işçi sınıfının bir parçası olarak, bağımsız bir sınıf hareketinin yaratılmasındaki rolü de bu evrede merkezi politikalar düzeyinde pratik bir sorun haline geldi. Özellikle Eşgüdüm çizgisiyle yapılan tartışmalar bunun somut kanıtları oldular.

Kamu çalışanları sendikal hareketinde yapılan "yeni dönem" vurgusu aynı zamanda kamu çalışanları sendikalarının sahip olduğu mevcut olumlu niteliklerle birlikte, çeşitli eksikliklerin de değerlendirilmesini gündeme getirdi. Bu süreçte kamu çalışanları ve işçi sınıfı hareketi için çok yakıcı sorunlar doğuran gelişmeler de gündeme geldi. 5 Nisan Kararları ve özelleştirme uygulamalarıyla hızla yoğunlaşan ekonomik-sosyal baskılar, işsizliğin-sendikasızlaşmaların artması ve ülkedeki politik sistemin baskıcı niteliğinin giderek derinleşmesi, kamu çalışanları sendikalarını bir mücadele programı oluşturmak ve yaşama geçirmek konulu tartışmalardan uzaklaştırarak, uzun vadeli programlarla günlük çalışmalar arasındaki ilişkiyi neredeyse tümüyle kopardı. Sendikal hareket ağırlıklı gününbirlik politikalarla belirlenmeye başladı.

Bu arada hükümetin "yasa taslağı" hazırlama girişimleri ve yasa konusunda devletin ve Eşgüdüm sendikalarının yönetimlerinin oluşturduğu olağanüstü spekülasyon atmosferi, KÇSP'ye dahil kimi sendika yöneticilerinin bilinçsiz hareketleriyle birleşince sendikalarda tabandan gelen bir karmaşanın yarattı. Devlet, "yasa sorununu" sendikaları manipüle etmenin bir aracı haline getirmeye çalıştı. Bu karmaşanın ortadan kaldırılması ve baştan beri vurgulanan "Ortak Çalışanlar Yasası" perspektifi giderek gündemin gerilerine düştü. Bu realite karşısında yapılan eleştiriler ise özellikle konfederasyonlaşma sürecinde yoğunlaştı.

Konfederasyonlaşma sürecini eleştiren anlayışların önemli bir kesimi günlük sendikal politikaların eleştirisiyle, kamu çalışanlarının sendikal hareketindeki devrimci dinamiklerin mücadele programlarının eleştirisinin birbirine karıştırılması hatasından besleniyordu. Kamu çalışanları sendikal hareketinde her sorun ve özellikle konfederasyonlaşma, bir turnusol kağıdı haline getirildikçe, yasallaşma, işçi hareketiyle birleşme gibi stratejik sorunların taktik sorunlar olarak ele alınması eğilimi güçlenmeye başladı. Özellikle Eğitim-Sen/Eğitim-İş birlik görüşmeleri de bu süreci ve tartışmaları yakından etkiledi.

Bu arada konfederasyonlaşma süreci, başlangıçtaki sağlıklı yönlerin Eşgüdüm çizgisi tarafından sürekli manipüle edilmesi nedeniyle, Eşgüdüm müdahalelerini etkisizleştirme taktikleriyle belirlenmeye başladı. (***) Diğer yandan da sendikal kadrolar tarafından yoğun olarak tartışılan konfederasyonlaşma sorunu, bu evrede basit bir üst örgütlenmeye dönüşme sorunu ve KÇSP'nin eksiklerini kapayacak bir öneri olarak algılandı. Kamu çalışanları sendikalarındaki devrimci eğilimler tarafından, yeni bir sendikal mücadele döneminin yalnızca bir unsuru olarak değerlendirilen konfederasyon, bir yandan Eşgüdüm un-

layışının etkisi ve diğer yandan da sektör solculuk problemleri nedeniyle, hareketin genel sorunlarının dışında tanımlanmaya başlandı. Tüm bu hataların ve yanlış kavrayışların temel nedeni, kamu çalışanları sendikalarında ki devrimcilerin konfederasyonlaşma ve diğer çalışmalar konusunda tanımladıkları görevleri, (özellikle yerel zeminlerde) halen uzun dönemli bir çalışma perspektifiyle düzenleyememeleridir. Bugün kamu çalışanları sendikaları, sınıf hareketinin yenileyici dinamiklerinden en güçlüsü olmakla birlikte, çok ciddi sorunlar ve tehlikelerle de yüz yüzedir. Kısa dönemde hareketin devrimci dinamikleri açısından aşılması gereken temel sorun ise "yönetim rehaveti"dir. Çoğu grup tarafından "yönetimlerin rehaveti" (bürokratism vs) karıştırılan sorun gerçekte bilinçsiz ve programsız sendikal çalışmanın bir sonucudur.

Konfederasyonlaşma sürecinin yanlış yorumları özellikle kamu çalışanları sendikalarının nesnel durumları ile mücadele süreci arasındaki ilişkinin yeterince değerlendirilememesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin konfederasyon hala yalnızca KÇSP'nin görevlerini yerine getirememesinin sonucu olan bir öneri olarak düşünülmektedir.

Oysa gerçek sorun sendikal hareketin bugüne kadar sürdürdüğü ortak talepler ve sloganlar etrafında "birlikte mücadele" etme yeteneğinin giderek erozyona uğraması ve bu anlamda hareketin "dağılma" tehlikesi içine girmesidir. Özellikle daha önce sağlık işkolunda görülen hareket tarzı, son dönemdeki haberleşme ve taşımacılık işkolundaki eylemlerde de görüldüğü gibi alabildiğine programsız bir biçimde hareketin gövdesinin ve merkezi politikalarının dışında gelişmektedir.

Bu işkollarında sınıfın birlikte hareketini (ve gelecekte örgütlenmesini) sağlama noktasında önemli başarılar ve ipuçları da inkar edilmemelidir, bunlar öne çıkarılmalıdır.

Kamu çalışanlarının sendikal hareketinin programsızlığından, hareketin yarattığı ortak bilinçten uzaklaşma eğilimlerinden kastedilen tam da budur. Bu durumda polisiye saldırılara ve engellere takılmak kolaylaşmaktadır.

Diğer yandan konfederasyonlaşma tartışmalarında öne çıkan bir diğer konu işçi sınıfı hareketinin diğer kesimleriyle ilişki kurma sorunudur. Sınıf hareketinin diğer bileşenleriyle organik ilişki kurma sorunu, işçi hareketi ve sendikal insiyatiflerle ortak politika ve çalışma yürütme mekanizmalarının yaratılmamasıyla ilgilidir. (***) Bugün görülmektedir ki halen kamu çalışanlarının sendikal mücadelesinde bu süreci kavrama konusundaki belirsizlik devam etmektedir. Ancak asıl sorun olarak işçi sınıfı hareketinin yeniden yapılanması süreciyle, kamu çalışanları sendikal hareketinin ilişkilerinin bugüne kadar tanımlanamamış, somut projelerin ve çalışmaların üretilmemiş olmasıdır. Yaşamın bu konuda öğretici ve kısırtıcı olduğu bilinmekle birlikte, Konfederasyon'un bir "memur" örgütü olacağı yanılması esas olarak yine bu sorundan kaynaklanmaktadır.

Bütün bu anlattıklarımız gerçekte bir başka gerçeğin altını çizmektedir. *Kamu çalışanları sendikal hareketinde "önderlik" sorunu halen çözülememiştir. Ve bu sorun çözülemedikçe sorunlar devam edecektir.* Kadro sorunları, çeşitli alışkanlıklar, bilinçsiz hareket tarzları sürmektedir. Hareketin önderliğinin ise sınıf mücadelesi içinde ve sendikal harekette gösterilen performans temelinde kazanılacağı ve yaratılacağı unutulmamalıdır. Bu noktada 20 Aralık eylemi öğreticidir.

2. 20 Aralık Eylemi, Konfederasyonlaşma ve Devletin Tutumu

20 Aralık işbirlikçi eylemi her şeyden önce devrimcilerin, kamu çalışanlarının sendikalarının bir ürünüdür

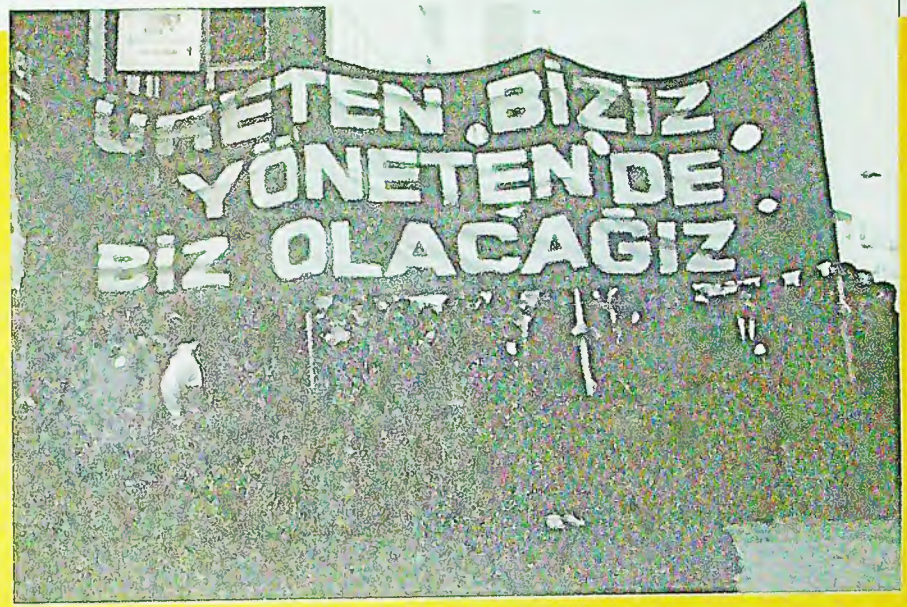
Her şeyden önce 20 Aralık eylemi, kamu çalışanlarının mücadelesinin geldiği aşama konusundaki sağlıklı bir bakış açısının ne derece önemli olduğunu; böyle bir bakış açısıyla hazırlanmış bir mücadele sürecinin neler kazan-

tırabileceği önemli bir örnektir. Eylem, sendikal hareketin bir bütün olarak grev ve toplu sözleşme haklarının kullanılmasına yönelik bir mücadele sürecine girmesi gerektiğini, eylem öncesindeki miyopluk nedeniyle göremeyen tüm sendikal kadrolara göstermiştir

Konfederasyonlaşma sürecindeki pek çok hatalı anlayış 20 Aralık eylemiyle etkisizleşmiş, tek tek işkollarında militan kitle mücadelesinin altında ezilmiştir. Bugün sorun bunu sendikal örgütlerde somutlayabilmek ve konfederasyonlaşma sürecine taşıyabilmektir. Kısacası eylem kamu çalışanları sendikal hareketinin önündeki tüm görevleri yakıcı bir biçimde tüm açıklığıyla göstermiş ve kamu çalışanlarına ihtiyaç duydukları bir pratik mücadele programı ve ayrıntılı talepler konusunda öğretici olmuştur. İşçi sınıfının diğer kesimleriyle girilen ilişki de, sınıfın diğer kesimleriyle birleşme sorununun bir ütopya olarak değerlendiren anlayışların geçersizleşmesi açısından önemlidir. Kamu çalışanları aynı zamanda sınıf hareketi açısından yeni bir hareketlenme döneminin startını vermişlerdir.

Devletin 20 Aralık eylemi sonrasındaki tutumu bu sendikal hareketin ihtiyaçları ve kısa dönemli sorunları konusunda yeterince uyarıcıdır. Devletin 20 Aralık eylemlerinden çıkardığı en önemli ders kamu çalışanlarının sendikal hareketinin artık tümüyle yok edilebilmesinin olanaksızlığı, polisiye tedbirler-

...Mücadele ve konfederasyonlaşma sürecindeki sorunların çözümünü ancak, sağlıklı bir mücadele programının yaratılmasıyla sağlanabilir. Bu ihtiyaç 20 Aralık eyleminin başarısı altında gölgelememelidir...

le ve devlet güdümlü sendikalarla sorunun çözülemeyeceğinin açıkça kavranmasıdır. Tüm devlet mekanizmasını felç eden ve devletin örgütsel hiyerarşisini Demirel'i bile isyan ettirecek ölçüde dağıtan kamu çalışanları sendikalarına karşı ilk önlem, daha güçlü ve genişleyen, orta kademe yöneticilerden oluşan bir devletçi memur kesiminin yaratılmasıdır. 1995'te kamu çalışanlarına yönelik ilk icraat, mevcut hiyerarşiyi onaracak ve devlet lehine değiştirecek önlemlerdir. Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yönetici pozisyonunda bulunan kamu çalışanın ekonomik durumlarının iyileştirilmesi için parasal kaynak hazırlanması bunun bir örneğidir. Bir başka örnek (özellikle eğitim işkolunda görüldüğü gibi) işbirlikçi eyleminden doğan soruşturmanın okul müdürlerine bırakılması, işyeri idarecileriyle çalışanlar arasında bir uçurum yaratılmasıdır. Diğer yandan devlet, kamu çalışanları sendikal hareketinin önderliğine yönelik saldırıların işaretlerini vermektedir. En son olarak İçişleri Bakanlığı tarafından valiliklere gönderilen ve sendikaların yakından izlenmesini isteyen "gizli" yazılar devletin hazırlıklarını göstermektedir. Unutulmamalıdır ki, yasallaşma süreci sendikal kadrolara yönelik bir saldırı süreciyle paralel yaşanacaktır.

Tüm bunlara karşı kamu çalışanları sendikalarının önündeki kısa dönemli görev, artık yakıcı bir ihtiyaç biçiminde kendini hissettiren işyeri zemininde sendikal politika üretme olanağı yaratacak örgütsel araçlara yönelmektir. Çok yönlü bir mücadele sürecine, her bakımdan hazırlanmaktadır. Tüm bu sorunlar 20 Aralık eyleminin başarısı altında gölgelememelidir ve sorunların üzeri bu başarıyla örtülmemelidir. Ancak görünen odur ki eylem sonrasındaki 1 ayı aşın sürede yapılan tam da budur. Bazı işkolları haricinde yakalanan işyeri çalışması zemini, dinamizm ve hareketlilik yitirmeye başlanmıştır. Açılan

soruşturmalarla sınırlı bir eylem çizgisi bile güçlükle yaşama geçirilmektedir. Konfederasyonlaşma süreci ise yeniden üstyönetimlerin çeşitli girişimlerine terkedilmiş 25-26 Şubat ayında düzenlenecek Merkezi Kurultay beklenmeye başlanmıştır

Kamu çalışanları sendikal hareketinin bugünkü sorunları ise ne yalnızca konfederasyonlaşma süreci tarafından ne de kurultaylar düzeneği ile çözülebilecektir. Sendikal mücadelenin yeni evresinin ihtiyacı olan donanımları kadro olanaklarını ve bütünsel bir mücadele çizgisini yaratmak zorunludur. Merkezi Kurultay bu sürecin genel çizgilerinin belirlenmesi, kamu çalışanları sendikal hareketinin yeni evresinin örgütlenmesi ve özellikle Mart ayı ve izleyen dönemdeki eylemlerin-mücadele süreçlerinin belirlenmesi için kullanılması gereken bir olanaktır. Bu kurultayda işçi sendikaları ve diğer kitle kuruluşlarıyla ilişkiler sağlıklı bir temele oturtulmalı, kamu çalışanları sendikal hareketinin ortak mücadele ve örgütlenme süreçleri ciddi bir biçimde ele alınmalıdır. Konfederasyonlaşma süreci ancak bu sorunların sağlıklı bir çözümüyle ilerleyebilir. Kurultaylar sürecinin son halkası olan 25-26 Şubat merkezi kurultayı, hareketin yeni döneminin örgütlenmesi amacıyla, özellikle ortak sendikal politikaların üretilmesi ve ortak sendikal kadroların geliştirilmesi noktasında en iyi biçimde değerlendirilmelidir.

Dipnotlar;

(*) Örneğin kamu çalışanları sendikalarının, bir yandan demokrasi mücadelesinde ve işçi sınıfı hareketinin yeniden yapılanma sürecindeki sorumluluklarını yerine getirememesinin etkisiyle, diğer yandan da "yasa beklentisi" nin egemenliğiyle "içeride döndüğü", kadroların ve "önderliğin" kamu çalışanları sendikalarındaki Konfederasyonlaşma sorununu sözkonusu sorunların üzerinden atlayarak, nesnel olarak yasallaşma sürecinin bir unsuru, uzantısı haline getirdiği yönündeki aceleci eleştiriler buna bir örnektir. "İçeride dönmeye" eleştirisi iradi bir dönüşü ifade ettiği ölçüde yanlıştır, iradi olarak yapılmak istenen "dışarı açılmaktır". Sorun bu anlayışın yeterince yaygınlaştırılmaması ve örgütlenememesidir. Bununla birlikte konfederasyonu kurulan bir şeyden çok, yaratılacak bir şey olarak, yani bağımsız bir sınıf hareketinin yaratılmasına dahil olan sorunları (işyeri örg., doğrudan işçi demokrasisi aygıtları, ideolojik yayılma, işçi hareketiyle organik ilişkiler kurulması vb.) çözüm zeminine taşıyacak bir süreç kurgusu içinde görme anlayışı "daha egemendir. "İçeride dönmeye" bundan sonraki sürecin bir tehlikesidir ve özellikle sendikal kadrolar içinde giderek filizlenen bir eğilimdir.

(**) Bu süreçte hareketin çeşitli devrimci eğilimleri de bilinçsiz ve programsız bir sendikal politika izler hale gelmiş, reaksiyoner davranış alışkanlıkları da gelişmiştir. Örneğin sürecin taktik kimi yönleri stratejik sorunlar haline getirilmiş. Eğri büğümlü sendikaların bir an önce konfederasyon kurulmasını talep etmeleri ve KÇSP sendikalarını süreci engellemekle suçlamaları karşısında, "kamu çalışanlarının konfederasyon istemeyenler ve istemeyenler biçiminde ikiye ayrılabilirliği" ve "devletin etkisi" nin de bu noktada hissedileceği olasılığına karşı yanlış ve reaksiyoner politikalar doğuran saptamalar yapılmıştır.

(***) Demokrasi Platformları bugünkü haliyle böyle bir mekanizma değildir. Kimi olanaklar sınımasına rağmen tavandan yaratılan birlikteliler -sınıfın ortak bir davranış normu ve dayanışma bilincini kazanmasını sağlamak ve cephesel hareket etme olanakları açısından savunulması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Örneğin sendikaların üst yönetimlerden beklentilerini de yeniden üretmektedir. Gerçek mekanizmalar ve bütünsel işçi muhalefetinin ayakları henüz oluşum halindedir Yerel demokrasi platformları yeni bir işçi muhalefetinin "nüve"leri durumundadır. Bu nitelikler gelişmedikçe Demokrasi Platformu çalışmalarının geleceği de belirsiz olacaktır.

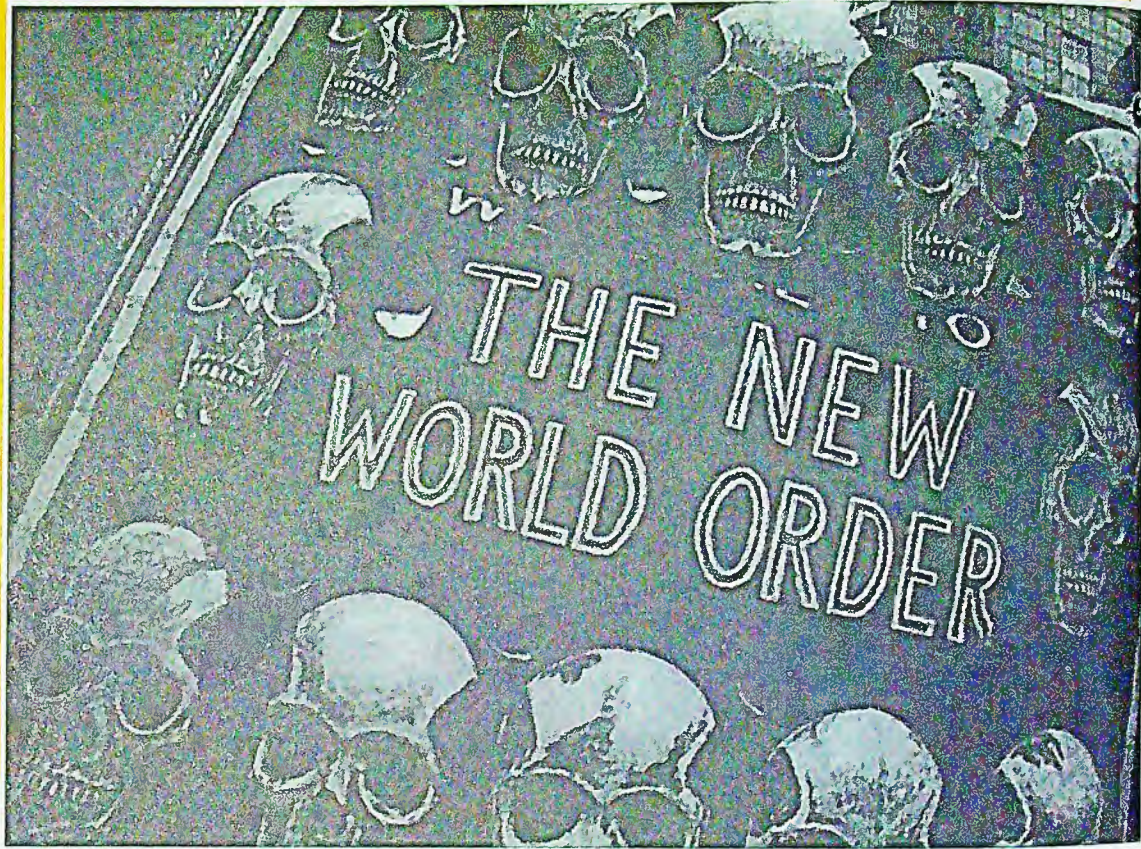
Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir. 1995'in emekçilere neler getireceği de daha şimdiden hissediliyor. Ancak, hissetmekten anlamaya ve bilmeye yöneldiğimiz zaman kaderimizi değiştirebilme yönünde adımlar atabileceğimiz de bir gerçek.

1995 bütçesinin emekçilere ne getirecek? Tepemizde tepinen devlet, biz, emekçilerle olan ilişkilerini hangi yol, yöntem ve araçlarla düzenleyecek? Dünya kapitalizminin emekçilere reva gördüğü çalışma rejimi ne olacak? Türkiye işçi sınıfı hareketinin orta vadeli gelişme eğilimleri neler olacak? Savaş nasıl bir evreye doğru ilerliyor? Bu sayıdaki dosyamızın konuları bunlar.

Elbette, dosyamızdaki yazılar, bu konuları tüm ayrıntılarıyla aydınlatma iddiasında değil. Daha çok, öne çıkan yönleri vurgulamayı, perspektif genişletmeyi ve tartışmaları özendirme hedefliyor.

vahşi kapitalizm

Tonguç ÇOBAN

1994, işçiler, emekçiler için tam bir "ekonomik terör" yılı oldu. Bu, sadece işçileri, emekçileri ezen bir ekonomik sistemin daha da derinleştirilerek sürdürülmesi anlamına gelmiyor; 1994'te Türkiye ekonomisinin uzunca bir süredir içinde bulunduğu kriz tam bir patlamaya dönüştü ve sistemin temellerinin ne denli zayıf olduğu bir kez daha ortaya çıktı. Çözüm, bir kez daha, faturanın işçilere, emekçilere kesilmesinde arandı; üstelik bu kez, fatura her zamankinden daha ağırdı, ancak bu, hiçbir şeyi çözmedi ve kriz 1995 yılına devredildi.

1994 Krizi

1994 yılında ekonomide tarihin en ciddi krizinin yaşandığını herkes kabul ediyor; ama krizin nedenleri üzerinde çok farklı düşünceler öne sürülüyor. Hükümet, bu krizin ANAP döneminden devralındığını iddia ediyor. ANAP ve diğer muhalefet partileri ise, krize, hükümetin beceriksizliğinin yol açtığını düşünüyor.

"Burjuva akademisyenler", biraz daha derin (!) tahlil yapmaya çalışsalar da, onlar da, krizin esas olarak yanlış ekonomik politikalarından, yani ekonomiyi yönetenlerin beceriksizliğinden kaynaklandığını söylüyorlar. Bunlara göre, krizin temel kaynağını, devletin ekonomideki ağırlığı ve devletçi ekonomik politikalar oluşturuyor. Çözüm ise belli: devlet ekonomiden tümüyle çekilmeli, KİT'ler derhal satılmalı-kapatılmalı, kar amacı gütmeyen tüm kamu hizmetleri tasfiye edilmeli ve herşey piyasaya terkedilmeli...

Bu saptamaların hiçbirisi, krizin esas nedenini ortaya koymuyor; bu nedenle de, önerilen çözümler günü kurtarmaktan öteye gidemiyor. Ekonomik sistemin yaşadığı bunali-

mın yapısal boyutlarını kavramadan, ekonominin 1995'te nereye sürükleneceğini kestirebilmek mümkün değil; bu yüzden, ayrıntılı olmasa da, 1994 krizinin köklerine inmek gerektiğini düşünüyoruz.

Türkiye'de aslında uzunca bir süredir ekonomik kriz sürüyor; 1994, bu krizin patlamaya dönüştüğü bir yıl oldu. Kriz, Türkiye'nin uluslararası işbölümündeki rolünden kaynaklanıyor. "Yeni ekonomik dünya düzeni"nde Türkiye'ye biçilen rol, temel sanayi kollarının tasfiye edilmesi, sadece tekstil, cam, gıda ve turizm gibi hafif sanayiler ile finans ve bankacılık sektörlerinde uzmanlaşmadır.

Bu modelin diğer unsurları, vergi yerine iç borçlanma, kamu kesimi istihdamının daraltılması, düşük ücret, mali piyasalarda (borsa, döviz ve faiz) tam serbestliktir.

1980'li yıllar boyunca, bu plan, kademe kademe uygulamaya sokuldu. Özelleştirmenin istenen hızda gerçekleştirilememesi ve kamuda düşük ücret politikasının 1989 yılından itibaren kesintiye uğraması bu planın karşısına çıkan en önemli engeller oldu; fakat, bunlar planın başarısızlığının esas nedenleri değildir. Yani, "Özelleştirme yapılsaydı, fazla istihdam eritilseydi, ücretler düşürülseydi, kriz olmazdı." düşünceleri doğru değil. Çünkü, bu planın kendisi krizin esas nedenidir. Planın önüne çıkan sorunlar, zaten varolan kriz potansiyelini güçlendirmiştir sadece.

Türkiye'ye biçilen rol, en başından itibaren, Türkiye'yi uluslararası spekülasyon sermayesi için "verimli bir piyasa" haline getirdi. Özellikle 1987'den sonra, spekülasyon sermayesinin en çok yöneldiği birkaç piyasadan biri haline geldi. Türkiye'ye olağanüstü miktarda "sıcak para" girdi. Ancak bu sıcak sermaye, yarattığı kısa süreli saadetin sonucunda, getirdiğinden daha fazlasını Türkiye'den dışarı kaçırdı.

Faiz-döviz spekülasyonuna dayalı sıcak para girişinin (spekülasyon şişme anlamına geliyor) sonsuza kadar sürmesi mümkün değildi; bu sistem, ülke borçlanabildiği oranda sürdürülebilirdi; borçlanabilme kriterini oluşturan ise, dış ticaret açığının belli bir düzeyde tutulmasıydı, ama "yüksek faiz-aşırı değerli para" dış ticaret açığını olağanüstü ölçülerde büyüttü ve "balon 1994'ün başında patladı"; doların fırlamasıyla birlikte bütün piyasalar altüst oldu ve Hükümet, yaşanan krizi emekçilere yükleyen bir "istikrar programı"nı, 5 Nisan Kararları'nı uygulamaya soktu.

(Benzer bir kriz 1994'ün sonunda Meksika'da yaşandı. Meksika da, uluslararası sermaye için, "yükselen piyasalar" arasında en itibarlı olanlarının başında geliyordu. Üstelik Meksika, Dünya Bankası ve IMF'nin önerdiği bütün programları harfiyen uygulamıştı: özelleştirme tamamlanmış, bütün fiyatlar serbest bırakılmıştı. Daha da ötesi, Meksika, ABD ve Kanada ile NAFTA adı altında bir gümrük birliği oluşturmuştu. Kısacası, Meksika, Türkiye'nin de yapması istenen herşeyi yapmıştı. Ancak bütün bunlar, Meksika'nın balonunun da patlamasını önleyemedi; Aralık ayının son haftasında Meksika para birimi yüzde 49 değer kaybetti. Bu sonuca yol açan neden, olağanüstü ölçülerdeki sıcak paranın, dış ticaret dengesini tahrip etmesiydi; yani, Türkiye'deki olgu bu kez de Meksika'da yaşandı. "Yeni ekonomik sistem" yeni bir kurbân daha aldı.)

5 Nisan Kararları Krizi Çözmedi

5 Nisan Kararları, özetle bir kemer sıkma ve özelleştirme programıdır. Programın ayrıntılarına girmeye gerek yok, ama temel hedefinin dolar fiyatını belirli bir düzeyde tut-

mak ve kamu açıklarını kapatmak olduğu söylenebilir. Bu sonuçlara ulaşmak için her tür bedel ödenebilir.

1994 yılı sonuna gelindiğinde, kamu açıklarının bir miktar azaldığı ve doların hedeflendiği 38 bin TL sınırında tutulduğu söylenebilir. Ancak, bu hedefler için göze alınan bedel, bu sonucu anlamsızlaştıracak kadar çarpıcı...

Özetleyerek bakacak olursak, 5 Nisan Kararları'nın şu sonuçlara yol açtığını görürüz:

-1994 yılı sonunda milli gelir yüzde 4 geriledi, yani ekonomi küçüldü; enflasyon %150 olarak gerçekleşti.

-Dolar bazında milli gelirdeki azalma yüzde 30'u buldu.

-Tüketim yüzde 5 azaldı; toplum yoksullaştı.

-Reel ücretler yüzde 42 oranında geriledi. Hiçbir ülkede bu kadar kısa sürede ücretler bu kadar düşmemiştir.

-1994'ün ilk 9 ayı itibariyle, sanayi üretimi yüzde 4 geriledi; özel sektör üretimindeki azalma ise yüzde 11'i buldu.

-1 milyona yakın işçi, kriz yüzünden işten atıldı.

1994 yılı sonunda hemen herkes uygulanan "istikrar programı"nın başarısızlığa uğradığı konusunda hemfikir. Bu konu üzerinde yorum yapanların büyük bir çoğunluğu suçun büyüğünün hükümette olduğunu iddia etse de, sorun yapısal bozukluklardan kaynaklanıyor. Sonuç olarak, 5 Nisan Kararları tam anlamıyla iflase uğramış durumda ve bu koşullarda yeni "istikrar programı" hazırlıklarından söz ediliyor. 5 Nisan Kararları'nın bir devamı niteliğindeki bir paketin önümüzdeki günlerde uygulamaya sokulması bekleniyor.

Hemen söylemek gerekir ki, Türkiye bir "zincirleme kriz" yaşıyor; ekonomik yapının çarpıklığı devam ettiği sürece altı ay/bir yıllık rahatlamalar dışında krizin atlatılabilmesi mümkün görünmüyor. Türkiye'yi 1994 yılının başında krize sürükleyen yüksek faiz-değerli kur bugün de varlığını koruyor; bütün göstergeler 1995 yılının da durgunluk ve enflasyon yılı olacağını gösteriyor. Krizi atlatma çabaları için gündeme getirilen bütün politikalar her defasında zincire yeni bir halka eklemekten başka bir işe yaramıyor.

1995 Bütçesi ve Özelleştirme

Aslında bütün bu kriz ortamı içinde ekonomi yapısal olarak yeniden şekillendiriliyor. Bunların sonucunda, deyim yerindeyse, ekonomide yeni bir "vahşi kapitalizm" dönemi başlıyor.

Bu yeni dönemin önemli bir göstergesi, son sosyal devlet kırıntılarını da ortadan kaldırmayı hedefleyen 1995 Bütçesidir. Diğer bir gösterge ise, hızlı bir biçimde devreye giren özelleştirme-dir.

1995 Bütçesi'nin emekçileri ezme bütçesi olduğu açıkça ortada. Özetle söylersek, Bütçe'de 1995 yılı enflasyonu % 22,5 olarak öngörülüyor ve ücretler bu orana endekslenecek; yani, ücretlere "sıfır zam" fiilen uygulamaya sokuluyor. Eğitim ve sağlık harcamaları fiilen küçültülerek, bu alanlardan devlet çıkartılıyor. Yatırım harcamaları yok denecek kadar az. Kısacası, bütçe ile devlet "sosyal" olma niteliğini tamamen sona erdiriyor ve kamu hizmetlerinin büyük bir çoğunluğu özel sektöre devrediliyor.

Bütçeye hakim olan mantık şöyle gerekçelendiriliyor ve bütçenin temel amaçları şöyle sıralanıyor:

a. Dünya piyasalarına entegre olma ve AB ile Gümrük Birliği hedefi doğrultusunda, ekonomide verimliliğin ve maliyet yapısının rekabet edebilir seviyelere getirilmesi;

b. Özelleştirmelerin hızlandırılması;

c. Kamu kesimi istihdamının yeni baştan ele alınması;

d. Sosyal güvenlikte özel sigorta sistemlerinin teşvik edilmesi; emeklilik yaşının yükseltilmesi;

e. Ekonomide rekabeti dikkate alan, işgücü piyasasında esnekliği artırarak, istihdam kaybını önleyen bir gelir politikasının izlenmesi.

Bu amaçların işaret ettiği ekonomik sistem "vahşi kapitalizm"dir. "Kamu kesimi istihdamını yeni baştan ele almak", kamunun sosyal görevlerini ve dolayısıyla kamu hizmetlerindeki istihdamı küçültmek anlamına geliyor. Buradaki amaç, kamu çalışanlarının mücadelesinin ne denli hak-

lı olduğunu da ortaya koyuyor. "Emeklilik yaşının yükseltilmesi", devletin sosyal güvenlik hizmetini kademeli olarak özel sektöre bırakması için atmaya çalıştığı adımlardan biridir. "İşgücü piyasasında esnekliği arttırmak", ücretli emekçilerin kazanılmış sosyal haklarının "esnekliğe" uğratılması, yani gaspedilmesi demek oluyor.

Yeni liberallerin iktisadi felsefesinin, yine liberal teoride en azından tarafsız olması gereken devlete hakim kılınması, önümüzdeki süreçte devletin doğrudan doğruya sermayenin bir ajanı olarak çalışacağını gösteriyor. Bu nedenle, "vahşi kapitalizm"e geçişin bir belgesi olan Bütçe işçiler, emekçiler için yeni tehlikelerin habercisi oluyor; tıpkı hızla devreye giren özelleştirme gibi...

Türkiye özelleştirmeden 25 milyar dolar bekliyor, ancak bu bir hayal, çünkü dünyada ülke başına düşen özelleştirme geliri 5 milyar doları ancak buluyor. Bu koşullarda özelleştirme, varolan iktisadi açıkları biraz olsun kapayabilmek için kullanılan bir araç konumundadır. Bunun dışındaki amaçların, yani "ekonomiyi rekabetçi ve rantabl bir konuma getirme" hedefinin gerçekçi olmadığı biliniyor; aksine özelleştirme, mevcut tekeli yapıyı güçlendirecek.

Özelleştirmenin sosyal sonuçları oldukça tahripkar: 250 bin işçinin işten atılması, çalışmaya devam edenlerin ücretlerinin düşürülmesi ve sosyal haklarının kısıtlanması, sendi-

kasızlaştırma yada sendikaların etkinliğinin azaltılması... Bunlar yeni şeyler değil ve nerdeyse özelleştirmenin doğal sonuçlarıdır.

Bütçe ve özelleştirmenin kriz içinde yeniden yapılanma araçları olarak kullanıldığını söyledik, ancak asıl önemli olan, birer istikrar aracı olarak gündeme getirilen Bütçe ve özelleştirme, istikrarı sağlamaz, yani krizi çözemez; aksine daha büyük krizlerin zeminini hazırlar.

1995 Bütçesinde 198 trilyon liralık bir açık ve % 22,5 oranında bir enflasyon öngörülüyor. Ancak herkes biliyor ki bütçe açığı en az 400 trilyon, enflasyon ise en iyi tahminle % 90-100 olacak. Bu hedeflerin tutturulması da yıl buluncak 12 milyar dolarlık dış borca bağlı.

Türkiye'de ekonomiyi kitleyen bütün etmenler 1995 yılında varlığını koruyor: iç borçlar 400 trilyonun üstünde, dış borç 70 milyar dolar... Devlet % 100'ü aşkın faizle tahvil satarak döviz kontrol etmeye çalışıyor, yani iç borçlar artmak zorunda. Dış borçların ise sadece faizinin ödenmesi için yeni borçlar aranıyor.

Sanayi altyapısı tükenmiş bir ülke yaratılıyor; sabit sermaye yatırımları 1994'te % 15 geriledi, işsizlik bir önceki yıla göre % 40 arttı. Sanayiciler bile karlarının % 40'ını faaliyet dışı gelirlerden elde ediyorlar. Bu koşullarda sadece finansal ya da parasal araçlar kullanılarak ekonominin düzülme çıkması mümkün değildir, ama yapılan da budur. Yeni krizlerin yaşanması kaçınılmazdır.

Krizin Bir Başka Boyutu

Türkiye'deki ekonomik yapının çarpıklığının en önemli nedeni uluslararası kapitalizmin bu ülkeye yüklediği roldür, bunu söyledik. Ama çok önemli bir başka etmen de hiç kuşkusuz Kürt sorunudur. Üretken olmayan bir ekonomik sistem, Türkiye'yi spekülasyon cenneti haline getiriyor; Kürt sorunu ise üretken olmayan ekonomik faaliyetlerin olağanüstü boyutlarda büyümesine neden oluyor. Kürt sorununa askeri çözüm arayışlarının doğduğu yılda 500 trilyon liralık bir değer kaybı sözkonusu. Buna bölgede yokolan ormancılık, hayvancılık, turizm gelir kaybı vb. dahil değil. Kürt sorunu çözülmeden, ekonomiyi tahrip eden bu değerlerin kazanılması mümkün değil. Dolayısıyla, Kürt sorunu sürdüğü sürece, krizlerin yaşanması kaçınılmazdır.

Sonuç

1995 yılının ekonomik açıdan hiç de iç açıcı olmadığı görülüyor. 1994 krizinin artarak devam edeceği şimdiden söylenebilir. Krizi çözmek için gündeme getirilen bütçe, özelleştirme gibi politikaların ise bir yandan işçiler ve emekçiler üzerindeki ekonomik tahakkümü artırırken, vahşi kapitalizm doğrultusundaki yeniden yapılanmaya ciddi bir ivme kazandıracığı ortadadır.

Bütün bu altüst oluş içinde sermaye geleceğini Avrupa Gümrük Birliği'nde arıyor. Ancak bugünkü donanımıyla Türkiye Avrupa'nın Meksikası olabilir ancak; bunun sermaye için bir çözüm olup olmadığı ise tartışmalıdır.

İşçiler, emekçiler açısından sorun, dayatılan vahşi kapitalizme karşı ne yapılacağıdır. Kuşkusuz hakların korunması için bağımsız ve çetin bir sınıf savaşımlarını göze almak gerekiyor; bununla birlikte, yeni bir ekonomik ve toplumsal sistem tartışmalarının başlatılması için de önemli olanaklar sözkonusu. Bu olanakların kullanılabilmesi işçi sınıfı saflarındaki dayanıklılığın giderilmesi için önemli katkılar sunabilir.

1995'in bütün olumsuzluklarının yanında böyle bir olumluluk taşıması, umutları taze tutmak ve yeni bir başlangıç yapmak açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Türkiye bir "zincirleme kriz" yaşıyor. Ekonomik yapının çarpıklığı devam ettiği sürece altı ay/bir yıllık rahatlamalar dışında krizin atlatılabilmesi

Fotoğraf: Aclan URAZ

devlet, politika ve emekçiler

Tufan SERTLEK

1995 yılı, emek ve sermaye arasındaki toplumsal karışıklığın önceki yıllara göre keskinleşeceği bir yıl olacak. Sermaye sahneyi, "son sosyalist devleti yıkıyoruz", "devleti ekonomiden çekiyoruz" yaygaraları arasında ekonomi alanına kapsamlı bir devlet müdahalesini davet ederek açıyor.

Devletin ekonomiye müdahalesi birbirine bağlı üç temel amaca yöneliyor. Bunlardan **birincisi**, özel sermayenin etkinlik alanının kamusal alan aleyhine genişletilmesi; **ikincisi**, devletin "sosyal" görevlerinin açıkça işçi sınıfına karşı tanımlanması; **üçüncüsü**, işçi sınıfı hareketinin pasifikasyonu. Bunlar, aynı zamanda kapitalist dünya sisteminin Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere empoze ettiği bütünleşme koşulları.

Devletin ekonomiye müdahale tarzının ve araçlarının bu değişimi, aynı zamanda devletin kuruluş ve işleyişinde bir dizi değişimin yaşanması anlamına geliyor.

Elbette Yeni Dünya Düzeni, Kürt sorunu, egemen sınıflar içindeki çelişkiler, İslami fundamentalizm gibi bir dizi dinamik devletin evrimini yakından etkiliyor. Ama devletin emekçi sınıflarla ilişkisi açısından evrimi söz konusu olduğunda sermaye ve onun egemenliğini temsil eden devlet ile emekçiler arasındaki ilişkilerin politika alanına yansımalarının incelenmesi öncelik kazanıyor..

SERMAYENİN PROGRAMI VE DEVLET

Devletin emekçilerle ilişkisinin evrimine damgasını vuran toplumsal programın ilk sırasında özelleştirme sorunu bulunuyor. Kapitalist dünya sisteminin yeniden yapılanması sürecinin politika alanında neden olduğu değişim çizgisi, Türkiye'de özelleştirme politikası boyunca yaşanıyor. Devletin ekonomiyi bütünsel bir plan içine alma çabasından vazgeçmesi, bölgesel dengesizliklerin derinleşmeye bırakılması, tekeleli sermayenin vergi yükünün azaltılması, kamu yönetiminin daraltılması buna karşılık kolluk kuvvetlerinin gücünün ve yaygınlığının artırılması, çalışma koşullarına ilişkin standartların ihlalini kolaylaştıran düzenlemeler, özelleştirme politikasının genel toplumsal politika düzeyindeki bütünleyicileri olarak karşımıza çıkıyor.

1 katrilyon 325 trilyonluk 1995 bütçesinde yalnızca 88.5 trilyonluk bir yatırım öngörülüyor. Devletin gelir sağlamaya yönelik etkinlikleri arasında üretim yok; üretimin yerini özelleştirme ve vergi gelirleri alıyor. Temel tasarruf biçimini ise gerçek ücretlerin sert bir biçimde düşürülmesi ve devletin temel hizmet ve denetim işlevlerinin daraltılması oluşturuyor.

Toplumun temel gereksinimleri olan eğitim ve sağlık harcamalarına %10 ve %3.6 pay ayrılması, eğitim ve sağlık hizmetlerinin neredeyse tümüyle halka "yeniden" ödettirileceği anlamına geliyor. Ücret politikası açıkça ilan edildi: IMF ile yapılan stand-by için sunulan niyet mektubunda, kamu çalışanlarının ücret artış oranlarının düşük tutularak özel sektörde de ücret zam oranlarının azaltılacağını açıklayan hükümet, 1995 yılında, kamu işçisine düşük oranlı zam vererek bu uygulamayı başlatmayı planlıyor. Servislerin ve yemeğin paralı hale getirilmesi, ilaç katkı paylarının %50'ye çıkarılması gibi yollarla sosyal ücretlerde de önemli bir düşüş öngörülüyor.

Yani sermaye, hükümet ve bürokrasi tam bir uyum ve işbirliği içinde "devletin ekonomideki işlevi"ni işgücünü, kredileri, yatırım maliyetlerini ucuzlatmak, devletin toplumsal örgütlenmesini ise "güvenlik" sistemine indirgemek için kolları sıvamış durumda.

Özelleştirmeye ilişkin kurumsal düzenlemeler, yasalar ve yönetmeliklerin çıkarılması ve uygulanması birer hukuk skandalı olarak yaşanıyor. Yüksek yargı organları ardarda iptal kararları verirken, özelleştirme oldu bittilerle yürütülüyor. Yürütme, yargı denetimini etkisiz hale getiriyor. "Yargısız infaz", yalnızca devletin güvenlik birimlerine has bir çalışma yöntemi değil; neredeyse tüm yürütme organları, yargı denetimini dışına taşınmış durumda.

Diğer yandan, "toplumun çıkarlarıyla", öncelikle özelleştirilmesi öngörülen kurumlardaki işçilerin ve giderek tüm işçilerin çıkarlarının birbiriyle çeliştiği ve bu çelişkinin her ne pahasına olursa olsun "toplum" lehine çözülmesi gerektiği düşüncesi çok yönlü bir beyin yıkama kampanyasıyla zihinlere

işleniyor. Özelleştirme ve kapatma uygulamalarının, sözkonusu işletmelerin kapısına tanklarla dayanmayı gerektirse de gerçekleştirilmesinin zorunlu olduğu yolundaki beyanatların bu denli cesurca verilebilmesi bu ideolojik saldırı atmosferinin ne denli etkili olduğunu gösteriyor. Tabii bu bir başka şeyin de göstergesi: sermaye, iç güvenlik birimlerini ve orduyu, çalışma ilişkilerine müdahaleye hazırlıyor.

Bu durumun ortaya çıkaracağı yeni siyasal yönetim biçimlerinin "kriz modeli" adı altında daha bugünden şekillenmeye başladığını söyleyebiliriz. Motor inisiyatifi iç güvenlik ve istihbarat örgütleri ile DGM'nin oluşturduğu Milli Güvenlik Kurulu, hükümet ve parlamentonun yerini çoktandır almış durumda. Bakanlıklarının neredeyse yarısı Başbakan'ın doğrudan denetimi altındaki Devlet Bakanlıklarından oluşan hükümet bir Genel Müdürlük gibi işliyor. Denetimsiz, oldu bittiye dayalı ve tek yönlü bir yürütme anlayışı olağan işleyiş haline geldi.

El altında bekletilen "İller idaresi yasa taslağı" ile bu yönetim modelinin en alt siyasal birime kadar indirilmesi hedefleniyor. Valilere verilen yetkiler illeri iki katına çıkaran bir idari taksimatla birlikte düşünüldüğünde, devletin, idarenin tümüyle ve tartışılmaz bir biçimde polise havale edildiği bir Polis Devleti halinde örgütlendiği görülmüyor.

Karar ve uygulama süreçlerindeki bu merkezileşme ve parlamenter temsile dayalı kurullardan kopuş, parlamenter temsil kurumlarını tam anlamıyla aksesuar haline getiriyor. Emekçilerin Ankara yürüyüşleri, siyasi partilerle kurdukları diyalog, meclis ziyaretleri ve hatta hükümet yetkilileriyle yaptıkları görüşmeler bu nedenle herhangi bir sonuç doğurmu-
yor.

EMEKÇİ TEPKİSİNİN BAŞINA GELENLER

Siyasal egemenliğin örgütlenmesinde ortaya çıkan bu dışlayıcılık kendine özgü siyasal-toplumsal sonuçlara yol açıyor. Rejimin kuralları, partilerin toplumun ezilen kesimlerinin siyasal eyleme dönüşen tepkilerine dayanmalarını önlemeyi hedefliyor gibi görünüyor. Ancak 12 Eylül'de, bugünkü rejime biçimini veren yasaları yapanlar, bu hedefe, esas olarak emekçi sınıf örgütlerinin örgütlenme ve mücadele haklarını kısıtlayarak ulaşmaya çalışmışlardı. Böylece ezilen kesimlerin tepkilerinin gerici, ırkçı, otoriter ve militarist biçimler altında siyasal eyleme ve siyasal güce dönüşebilmesinin yolu da açılmıştı.

Şimdi 12 Eylül'de kurulan bu çark işliyor. RP, özellikle kent yoksullarını, düzenin temel unsurlarıyla, yani mülkiyet ilişkileri ve egemenlik ilişkileriyle herhangi bir çatışmaya girmeksizin "rejim dışı" bir söylem kurarak etkiliyor. Diğer yandan MHP, özellikle sürmekte olan savaşın Türk toplumunda yarattığı ırkçı-militarist-otoriter eğilimleri harekete geçirip bu tepkileri "reel-turancı" bir dış politika ve "devletten çok devletçi" bir iç politika çizgisinde örgütleyerek rejim açısından bir gereksinim haline gelmeyi başarıyor.

Rejim, emekçileri, toplumsal tepkilerini ancak gerici ve ırkçı topluluklar halinde ifade ettiklerinde siyasal aktörler olarak tanıyor.

Toplumun ezilen kesimleri açısından sağın bu denli güçlü bir çekim merkezi olmasının ardında, işçi sınıfının politika alanında temsil edilemez hale geldiği gerçeği bulunuyor. Bu-

nun ise belli başlı iki nedeni var: Bunlardan birincisi, işçi sınıfı hareketinin karşı karşıya bulunduğu (anti-demokratik çalışma yasaları, politik ve ekonomik şiddetle yürütülen) bastırma ve (devlet ve işveren güdümlü sendikaların kısıpıcı aracılığıyla sürdürülen) içerme politikaları karşısında işçi sınıfı hareketinin bağımsız politik-toplumsal bir harekete doğru evrilmekten neredeyse kaçınması... İkincisi ise işçi sınıfı adına hareket eden politik yapıların işçi sınıfı hareketi ile alış-verişinin ağır baskılar nedeniyle kesilmesi...

Öte yandan, sermayenin toplumsal programı, 1983'den bu yana emekçi sınıf hareketiyle tüm bağlarını keserek "emek ağırlıklı" siyaset yapmak gibi saçma bir ilkeyi benimseyen ve toplumsal tabanın pratik olarak terk eden sosyal demokrasinin siyasal varlık koşullarının ortadan kalkmasına yol açıyor. Sosyal demokrat eğilimli kitle açısından siyasal kimliklerini, "sol" özelliklerden çok ideolojik-politik-örgütsel alandaki "sağ", "sermaye yanlısı" yönelimlerle tanımlayan DSP ve YDH gibi oluşumlar çekim merkezi oluyorlar.

Böylece, güçlerini emekçilerin toplumsal tepkilerini gerici kanallara akıtmaktan alan bir partiler yelpazesi oluşuyor. Bu ise emekçi sınıfların siyasal bir yozlaşmaya doğru sürüklenmesi anlamına taşıyor. Kısacası, sermayenin genel saldırısıyla birlikte, kurulu düzenin siyasal aygıtı, faşizmin kitle temelini güçlendiriyor.

Sonuç olarak, bir taraftan sermayenin siyasal alanda kazandığı bu güçlü inisiyatif, sermayenin genel egemenliğinin güçlenmesi anlamına geliyor. Ama, sermayenin bu ağır saldırı karşısında, işçi sınıfının öz-savunma eğilimlerinin de ancak devrimci biçimler altında örgütlenebileceği gerçeği de diğer taraftan gelişiyor.

"Proletarya devrimleri (...) kendi amaçlarının muazzam sonsuzluğu karşısında boyuna, yeniden gerilerler, ta ki her türlü geri çekilişi olanaksız kılıncaya kadar ve bizzat koşullar bağırıncaya kadar: *Hic Rhodus, hic salta!*" (K. Marx, Louis Bonaparte'ın 18. Brumaire'i) ◆

* "Halep ordaysa arşın burda!"

Sermayenin küresel dünyasına doğru

Dünya Bankası, 1996 Dünya Kalkınma Raporu adlı çalışmanın ön taslağını tartışmaya açtı. Bu metin Türkiye'de çeşitli çevrelere dağıtıldı. Dünya Bankası'nın bu raporu "Az gelişmiş ülkelerde işgücü piyasalarının düzenlenmesi önümüzdeki yıllarda hangi doğrultuda olmalıdır?" teması etrafında biçimleniyor.

Dünya Bankası zaten emekle ilgileniyor. Şimdi Dünya Bankası "zamanı geldi" düşüncesiyle emeği, işgücü piyasaları düzenlemeyi, emeği doğrudan hedefliyor. Bu çalışmamı fikirleri sekiz ana başlık etrafında toplanabilir:

1. Dünya Bankası birinci olarak şunu söylüyor: "Eğer sosyal gelişme, ekonomik gelişmenin önünde giderse, onu aşarsa bu, ulusal ekonomiler için çok ciddi ve olumsuz sonuçlar verir. Bu ayrıcalıklı bir emek grubunun yararına olabilir ve bunun sonunda informal sektör gelişir, kayıtdışı ekonomi gelişir; dolayısıyla sosyal gelişme, ekonomik gelişmeyi aşmamalıdır."

Bunun üzerinde fazla durmaya gerek yok, çünkü biz, bu sloganı daha önce duymuştuk. 12 Eylül rejiminin ve daha önce de 12 Mart rejiminin askerlerinin sevdikleri bir slogan bu.

2. Dünya Bankası'nın ikinci tezi: "Emek piyasası üzerinde sosyal planlamalar yapılmamalıdır. Bu düzenlemeler sosyal politikaları gerçekleştirilmekte yanlış politikalar. İşgücü piyasasını, çalışan sınıfların hayatını düzelterek bir araç olarak görmemek lazım. Emeğin lehine en iyi politikalar eğitim ve büyümeye imkan veren politikalar." "

Ekonominin büyümesine imkan veren politikaların ne olduğunu biz 10 yıldır görüyoruz. Onlara yapısal uyum politikaları diyorlar, yani ekonomimizi, işte, şu veya bu şekilde tanımlaman bir yapısal uyum patikasına sürüklerseniz, bu herkesin lehine olur. Emeğin de lehine olur. Onun için işgücü piyasasını, emek piyasasını ayrıca düzenleme, sosyal amaçlı düzenleme çabalarından vazgeçin.

3. Üçüncü önermeleri çok ilginç: "Küreselleşme herkesin lehinedir. Dolayısıyla küreselleşme rüzgarına karşı direnmemelidir." Dünya Bankası'nın metninde küreselleşme şöyle tanımlanıyor: "Küreselleşme iki unsurdan oluşuyor: tica-

ret serbestisi ve sermaye hareketlerinin serbestisi."

Küreselleşme, ekonomik ilişkilerin özgür bırakıldığı bir dünya olarak algılanıyor. Ama herkesin çok iyi bildiği gibi, bu dünyada hareketi serbest olmayan bir öge var; o da emektir. Dolayısıyla küreselleşme lafını eden herkese şu karşılığı vermek gerekir: Sizin küreselleşmiş dünyanız sermayenin özgür olduğu bir dünyadır. Emeğin ulusal sınırlar içinde kısıtlı tutulduğu bir dünyaya küresel bir dünya diyemezsiniz.

Sermaye ulusal sınırları olmadığı için, 1993-94 yılında Türkiye'de olduğu gibi, krizden kaçabilir. Çünkü sermaye sermayedardan ayrılabilir. Sermayenin sermayedardan ayrılabilmesi, emekle arasındaki en temel farktır. Emek ise emekçiden ayrılmaz. Dolayısıyla sermaye krizin yükünü sırtından atabilir. Emek ise krizin bütün faturasını yüklenir. Bunun anlamı ise açıktır: her kriz döneminin faturasını emek üstlenir.

4. Dünya Bankasının dördüncü saptaması şudur: "Ekonominin örgütlü kesimlerinde emek için koruma mekanizmaları prematürdür; yani erkendir ve uygun değildir."

Son zamanlarda sıklıkla ekonominin örgütlü ve örgütsüz kesimlerinden söz ediliyor. Örgütsüz sermayenin aynı zamanda "kayıt dışı" sermaye olduğu ve kayıtdışı sermayenin aynı zamanda vergi dışı olduğu kanısı yayılıyor. Oysa bu ülkede en kayıtlı, en örgütlü sektör finans sektörüdür; en az vergi ödeyen sektör de bu sektördür.

Yani kayıtdışı kayıtdışı ayrımını, vergi ödeyen ödemeyen ayrımı ile yaparsak, örgütlü örgütsüz ayrımı anlamsız hale gelmektedir. Dünyası Bankası'nın iddiası ise şudur: "Örgütlü kesimlerde emek için özel bir koruma yapmayın, çünkü o zaman örgütsüz faaliyetlere kayma olur."

Özel koruma yapmanın anlamı da şudur: Örgütlü kesim, örgütsüz kesime ayak uydurmalıdır. Bu öneri, ekonominin tümünü kayıtdışı kesime dönüştürmeyi hedefliyor.

5. Beşinci önerme şudur: "Yapısal uyum işsizlik yaratabilir. Dolayısıyla bunu telafi edebilecek eğitim, işten çıkarılanların yeniden işe yerleştirilmesine imkan verebilecek düzenlemeler yararlı ve zorunludur, ama bunu en iyi yapacak olan, firmalar ve bireylerdir. Devlet bu işi yapmamalıdır."

Dünya Bankası büyümeyi sağlayacak eğitim görevini de devletten alıyor. Dolayısıyla bizim öteden beri söylediğimiz bir öngörü tekrar ve tekrar karşımıza çıkıyor; biz özelleştirmeye karşı çıkarken, sadece KİT'lerin özelleştirilmesi değil, tüm kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ile ilgili bir

Sermaye her kriz noktasına kolay intibak eder, krizin yükünü sırtından atabilir. Emek ise krizin bütün faturasını yüklenir. Dolayısıyla bu şu anlama gelir: Her kriz döneminin faturasını emekçiler üstlenir...

programla karşı karşıya olduğumuzu söylüyorduk. bunu açıkça söylüyorlar.

6. Altıncı öneri doğrudan doğruya sendikaları hedef alıyor: "Sendikalar ücret ve istihdam pazarlığı ile ekonominin içinde bir rol oynamaya başladıkları zaman, emek piyasasına tekeli sapmalar getirirler." Dünya Bankasının istemi ve talebi ücret ve istihdam gündeminden tümüyle çıkararak bir sendikacılıktır.

7. Yedinci tez şudur: "Kamu sektöründe istihdam aşırıdır ve verimsizdir; reorganizasyon gereklidir." Dünya Bankası reorganizasyon dediği her durumda, işten işçi çıkarma, istihdamı azaltmayı öngörür.

Emek verimini artırmanın iki yöntemi vardır. Birincisi mevcut işgücünü, daha fazla verimi sağlayacak, daha fazla katma değer ve kamu hizmeti sağlayacak şekilde yeniden organize etmektir. Sendikaların, çalışanların, ilericilerin asli görevi budur. İkincisi ise "bugünkü hizmet seviyesini daha az işçiyle nasıl sağlayabiliriz?" arayışıdır.

5 Nisan Kararları da ve Dünya Bankası'nın modeli de her işçi çıkarmayı sevinçle karşılayan bir anlayışa sahip.

Bugün egemen olan "mevcut insanlar nasıl daha verimli olabilir?" anlayışı yerine, "mevcut hizmet nasıl daha az işçiyle, insanla yapılabilir?" yaklaşımıdır.

8. Son tez şudur: "İşsizlik sigortası ve kıdem tazminatı türü düzenlemeler kaynak tahsisini bozar."

Bunlar 1995 Dünya Kalkınma Raporu'na girerse, 1996 yılından itibaren, bugün nasıl özelleştirme dış yardım almanın, dış iktisat politikalarını değerlendirmenin temel koşullarından biri oluyorsa, yarın öbür gün sendikal hareketin elindeki hakların, olanakların, işgücünü düzenleyen, yasal güvencelerin kalkması da kesinlikle Dünya Bankası'nın, oradan hareket eden iktisat politikalarının ana eksenlerinden birini oluşturacaktır, hiç şüphe yok.

"Emek piyasalarında esneklik", yeni slogan bu. Bunun bizi götüreceği nihai noktayı söyleyelim: bu noktada toplu sözleşme yoktur, dolayısıyla sendikalaşma da yoktur; biz böylece 19 yüzyılın başındaki döneme döneriz. Yani işçi teke tek iş aktı yapan bir vatandaş olur. Kapitalizmin vahşi çağına girmiş oluruz. Devletin iktisadi ve sosyal görevleri de yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır. Bu koşullar altında bireysel iş akdi, değişen konjonktürel hareketlere tabi olur; kimse kimsenin ücretinden de haberdar olmaz.

Bu Amerikan sisteminin en abartılmış, en uç halidir. Örgütsüz toplumdur bu. Örgütsüz toplum antidemokratiktir. Bu bağlamda şunu da söylemek gerekir: sivil toplum örgütlerinin varlığı, örgütlü toplumun kanıtı değildir. Daha doğrusu bugünlerde sivil toplum örgütleri diye bilinen ve yaygınlaştırılan örnekler, örgütlü toplumun temeli değildir. Örgütlü toplum insanların ekonomik ortak çıkarlar etrafında toplandıkları örgütleri temel alır.

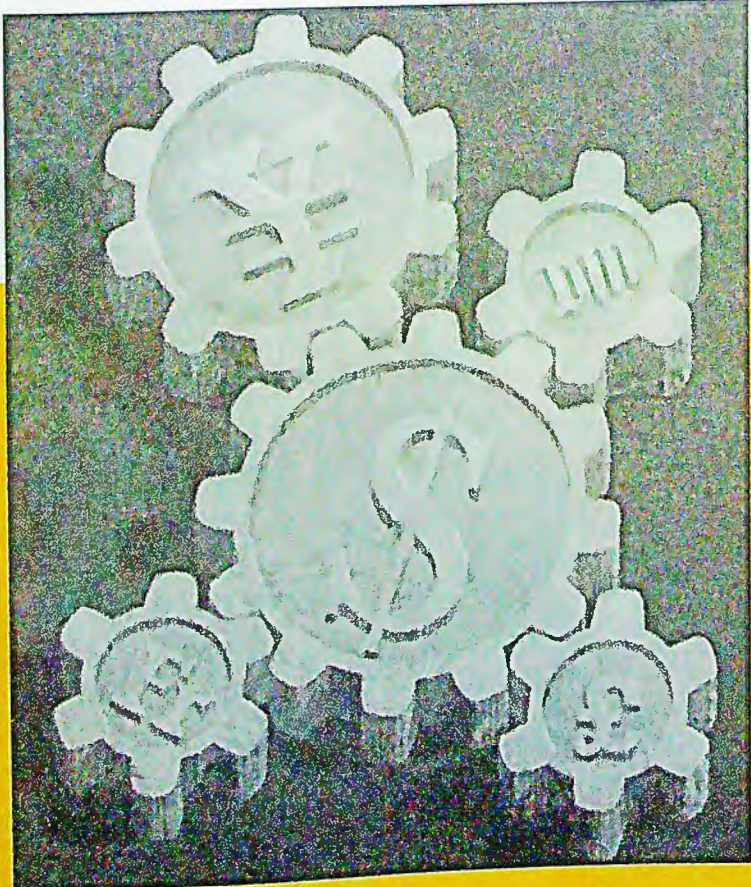
Bu nedenden ötürü devletin ekonomik ve sosyal işlevlerinin tasfiye edilmesi de fevkalade antidemokratiktir. Eğer devletin elinden bu imkan alınırsa, stratejik sektörlerde kamu mülkiyeti olmazsa, emekçilerin taleplerini gerçekleştirme şansı da azalır.

Kamu hizmeti ortadan kalkmış, her şey müşteri ile iş sahibi arasındaki ilişkiye dayanıyor, alış-satış ilişkisine dönmüş: böyle bir ortamda, örgütlü bile olsa, işçi sınıfının muhatabı yoktur, iktidara gelmeden hiçbir şey yapamaz.

Bu nedenle şu şekilde bağlanmak gerekir: şu anda Batı'da hakim olan eğilim hiç de iyi değildir. Sosyalizmin çöküşünü sosyal devletin tasfiyesi izleyecektir. Bu hedef açık ve seçik görülüyor, gözleniyor. Batıda direnç noktaları çok kuvvetlidir. Üçüncü dünyada, az gelişmiş ülkelerde direnç noktaları daha zayıftır. Ekonomik bakımdan bağımlı bu ülkeler, Batıdan gelen bu cereyana teslim olma çaresizliği içerisinde. Bu nedenle bu tür model ve önerilere karşı şimdiden uyanık olmamız gereklidir.

Sendikal hareket ayakta durdukça, var oldukça, sonuna kadar bunun mücadelesini vermelidir ama, gelecekte bunu aşan kitle mücadele yöntemlerinin de gündeme alınması zorunlu hale gelebilecektir. ♦

(Bu yazı, Prof.Dr.Korkut Boratav'ın 21 Aralık 1994 tarihinde DİSK'in düzenlediği Abdullah Baştürk'ü Anma Etkinlikleri içindeki "Sendikal Hareket Nereye Gidiyor?" konulu panelde yaptığı konuşmadan özetlenmiştir.)

Işçi sınıfı hareketi son yıllarda çarpıcı olaylara ve gelişmelere sahne olmaktadır. Pek çokları için şaşırtıcı olan ve "kendiliğinden" damgasıyla nitelenen pek çok yeni olgu öne çıkmakta, sınıf hareketinin yeni örgütlenme ve mücadele biçimleri gündeme gelmektedir. İşçi sınıfı hareketinde karmaşık ve düzensiz bir biçimde gelişen olaylar tüm kafa karışıklıklarına rağmen tek bir gerçeğe işaret etmektedir. İşçi sınıfı, yaşadığı geniş ölçekli kriz koşullarında, kriz karşısında yeniden yapılanma süreci için yol açmaya çalışmaktadır.

Yeni emekçi kitle örgütü yapıları, işçi platformları, il-ilçe platformları, doğrudan işçi demokrasisi öğeleri, yeni tipte sendikal yapılar (kamu çalışanları sendikaları ve KÇSP gibi), yerel ya da bölgesel işyeri-bölge komiteleri, geleneksel sendikal hareketten merkezkaç bir biçimde uzaklaşma girişimleri, kent yoksulları hareketinin yeni dinamikleri gelişmektedir. Geçmişte konfederal yapıların müdahalesi ve etkisi olmadan herhangi bir hareketlenmeye giremeyen işçi sınıfı, bugün özellikle '89 Eylemlerinden bu yana yaratılan deneyimlerle, hızla bu bağımlılığı üzerinden atmakta, yerel ya da birleşik bir sınıf hareketini örgütleyecek araçları, örgütleri ve mücadele biçimlerini geliştirmektedir. Sendikal örgütlerle sınırlı olmayan yeni eğilimler doğmakta, sınıfın yeni toplumsal kimliklerle (kent yoksulları, işsizler vb. gibi) sınıf mücadelesi arenasına çıkmasının olanakları hızla olgunlaşmaktadır. Ancak bu hareketler ve çeşitli gelişmeler sağlıklı bir biçimde, bütünsel bir bakış açısıyla kavranamamakta, ya "kendiliğinden" ve süreklilik taşımayan kısa dönemli parlamalar olarak küçümsenmekte, ya da kimi sosyalist grupların fraksiyoner çalışmaları denilerek dikkate alınmamaktadır.

Bu eğilimler ve oluşumlar sendikal kriz ve yeni sendikal politikalar konusunda süregiden tartışmaların da oldukça uzağına düşmektedir. İşçi sınıfı hareketi içinde, sendikal örgütlerle sınırlı olmayan ve bağımsız bir sınıf hareketinin geliştirilmesi, sınıfın yeniden ayağa kalkması için bir imkan olarak kavranabilecek bu eğilimler sendikal kriz ve krizden çıkış tartışmalarında da gündeme girmemektedir. Sosyalistler de bu hareketleri kendi buldukları noktadan değerlendirmekte, örneğin kent yoksullarının hareketiyle yerel seçim çalışmaları dolayısıyla ilgilenmekte ya da çeşitli işçi platformlarına geleneksel anlayışlarla yüklü sendikal bir kimlikle katılmakta ve alışılmış sendikal çalışma biçimiyle yaklaşmaktadır. Dolayısıyla pek çok platformda ve yerel örgütte çalışma yürüten sendikacılar ve devrimci işçi önderleri de kendi çalışmalarının sınıf hareketi açısından tarihsel anlamını ve toplumsal etkisini sağlıklı bir biçimde kavrayamamaktadır.

Sınıf hareketinin güncel sorunları ve sermaye saldırısının tek tek sektörlerde olgunlaşan biçimlerini bertaraf etmeye yönelik politikalarla sınırlı kalınmakta, dolayısıyla sınıf hareketinin çok yönlü krizini aşmaya yönelik uzun dönemli perspektifler/programlar yaratılamamaktadır. İşçi sınıfı hareketinin yaşadığı krizi kısa dönemli bir sorun olarak algılama tutumunun da etkisi hissedilmektedir. Özellikle kamu çalışanları, işçi sınıfının diğer kesimleriyle olan ilişkisini bu yanlış eğilime göre belirlemekte, sınıf hareketinin yeniden ayağa kaldırılması sürecindeki görevlerini

tanımlayamamaktadır. Tüm bu nedenlerle işçi sınıfı hareketi içerisindeki devrimci dinamiklerin enerjisi ya bürokratik sendikal hiyerarşiler içinde yokolmakta, işçi sınıfına yönelen sermaye saldırısının gücü karşısında etkisizleşmekte ve (kamu çalışanları sendikalarında olduğu gibi) pratik programsızlık nedeniyle deforme olmaktadır.

Bilindiği gibi sendikal kriz ve krizden çıkış konulu tartışmaların da önünü tıkayan, işçi sınıfı hareketinin bütün düzeylerini içeren kriz karşısında alternatif sendikal siyasetlerin önünü kesen gerçek neden, krizden çıkışa yönelik somut projelerin, yeni mücadele ve örgütlenme araçlarının

statükonun kimi yönlerini korumaya yönelik bir strateji izleyerek, diğer yandan da "akıntıya kapılan ölü balık" psikolojisiyle katılmaları anlaşılabilir bir şeydir. Geleneksel sendikal yapıların, işçi sınıfı hareketinin yeni örgütlenme ve mücadele girişimlerini sendikalara alternatif girişimler olarak görmeleri, bu eğilimleri "işyeri sendikacılığı" ve "çağdaş sendikacılık" taktikleriyle etkisizleştirmeye çalışmalarıyla, sloganlı solcuların bu eğilimleri gerçekten sendikalara alternatif haline getirmeye çalışmaları ve çeşitli örgütlenmeleri "işçi sovyeti" gibi lanse ederek yaşamdan koparmaları aynı sonucu doğurmakta ve sınıf hareketinin

yeni eğilimleri geliştirilememektedir. Ancak emekten yana güçlerin, devrimcilerin, işçi sınıfı hareketinin her düzeyde yaşadığı krizi sorun edinenlerin ve içinde bulunulan krizden ancak militan bir kitle mücadelesi temelinde yükselecek bağımsız bir sendikal sınıf siyasetiyle çıkılabileceğine inananların, işçi sınıfı hareketinin yeni dinamiklerine ve çeşitli eğilimlerine yönelik politikasızlığı ve tümüyle öznel niyetli yaklaşımları ciddi bir sorunun işaretidir.

Bizce sınıfın ve sendikal krizin niteliği ve nasıl aşılabileceği konusunda çeşitli ipuçları, ancak sınıf hareketinin nesnel koşulları, sınıflar mücadelesinin kendi dinamikleri içinde bulunabilir ve geliştirilebilir. Biliyoruz ki, anti-kapitalist bir sendikal anlayış ve işçi muhalefeti süreklileştirecek bir mücadele programı, sınıflar mücadelesinin olanaklarının sağlıklı bir biçimde değerlendirilmesiyle yaratılabilecektir.

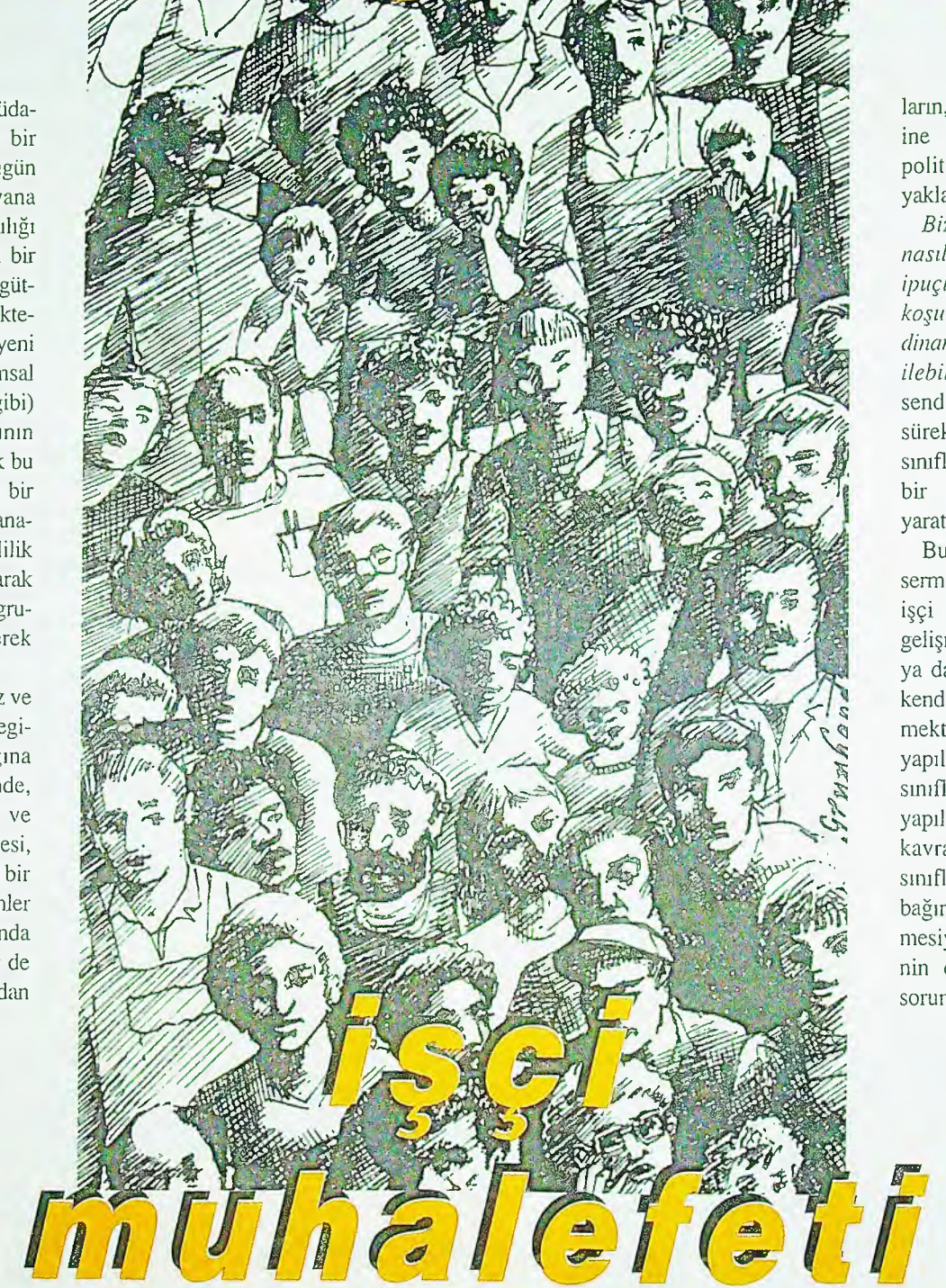
Bugün toplumsal yaşamın her alanında sermaye politikalarına karşı yaygınlaşan bir işçi muhalefeti, kendi dinamikleriyle gelişmektedir. Bir süredir üretim alanlarında ya da yerel sınırlarda gelişen bu muhalefet kendi örgüt ve mücadele biçimlerini üretmektedir. Geleneksel sendikal ve politik yapıların çöküş düzlemine girdiği, emekçi sınıflar hareketinin her düzeyde yeniden yapılandığı bu sürecin bilinçli bir biçimde kavranması zorunludur. Ancak emekçi sınıflar hareketinin bütününe yayılan bir bağımsız sınıf siyaseti tarafından örgütlenmesiyle ilerleyebilecek bu gelişme döneminin emekten yana tüm güçlere ağır bir sorumluluk yüklediği unutulmamalıdır.

Devrimciler ve emekten yana güçler açısından bu sürece yönelik politikalar yaratmak, yaygınlaştırmak ve sonuçlarını örgütlenme çabası içinde bulmak, bu yeniden derlenme döneminin çeşitli burjuva siyasal akımların, İslamcı muhalefetin ideolojik-politik etkisinden kurtulmasını sağlamak zorunludur. Bu eğilimlere, süren platformlaşma ve örgütlenme girişimlerine karşı duyarsızlık ve ilgisizlik, birleşik ve

bağımsız bir sınıf hareketinin yaratılması görevinin de terkedilmesi demektir.

1995 yılı işçi sınıfı hareketinin yeni mücadele ve örgütlenme araçlarının, sınıfın yeni görünümünün mücadele içinde açığa çıkacağı bir yıl olacaktır. İşçi sınıfı mücadele içinde kendini yeniden kuracaktır. Sınıf hareketini yeniden kurma görevi ise, devrimcilerin işçi sınıfını çıkarlarından başka ve özel bir çıkarları olamayacağı gerçeğini gözönünde bulunduranların omuzlarındadır. Unutulmamalıdır ki, yalnız ölü balıklar akıntıda sürüklenir!

'95'e girerken

Ömer SUVARİ

yaratılamaması ve sınıf hareketinin nesnel gelişiminin/olanaklarının dışında politika üretme anlayışlarının geçerliliğini korumasıdır. Bu durumda sendikal krizden çıkış arayışları, kısa bir süre sonra ya akademisyenlerin ve sendika uzmanlarının sınıf hareketi konulu kronolojik tartışmalarına dönüşmekte ve "Burada Kriz Vardır!" tabelasının sendika kapılarına asılmasıyla sonuçlanmakta ya da meydan, krizi sendika ağalarının ihanetiyle açıklayan kendinden menkul "politik öncü"lerin içi boş devrim ve ayaklanma çağrılarında kalmaktadır.

Geleneksel sendikal bürokrasilerin ve sektör sol cemaatlerin sendikal kriz konulu tartışmalara, bir yandan mevcut

"Silahlı ayaklanmaya karşı askerlerin aldığı önlemler bir iç savaş boyutlarına bürünmektedir" ABD Kongresinin AGİK Komisyonu eşbaşkanı Senatör Dennis De Concini başkanlığındaki bir heyetin ABD Kongresine sunduğu Rapor
8 Aralık 1994 Milliyet

"Roma faaliyeti"... Köy yakma operasyonlarının askeri telsizlerdeki kodu bu... Ne-ron'un Roma'yı yakmasına çağrışım yapıyor... Kürt sorunu karşısında izlenen po- litikanın bundan daha iyi bir anlatımı bulunamaz. Evet, askeri çözüm politikası tam bir "Roma faaliyeti" görünümünü kazandı. Bu politika, silahlı kuvvetleri, özel timi- ye, korucusuyla, silahlandırılmış öğretmenleriyle, İstanbul, Ankara, Adana, Diyar- bakır gibi kent merkezlerinde kol gezen ölüm mangalarıyla, himaye edilen hizb-ül kontra'yla, komando eğitimi alan 20 bin MHP'li "kelle avcısı" ile ülkeyi bir baştan bir başa ve ekonomi- sinden politikasına, hukukundan kültürüne kadar alevler içinde bıraktı.

Savaşın geçtiğimiz yılki fiziki maliyeti, 3.500 ölü, bir o kadar yaralı, bir kısmı Irak'a olmak üzere 1 mil- yon dolayında Kürdün tehirci, yakılan ve boşaltılan 2500 köy, yakılan 55 orman alanı, binlerce hektar tar- la, öldürülen binlerce hayvan, 400 trilyon harcama, yalnızca turizmde 1 milyar dolar gelir kaybı, tarımsal üretimde keskin bir düşüş, enflasyonun yarısı...

Ama eğer sözü edilen bir iç savaş ise, "maliyet" yalnızca kaybedilen "can ve mal varlığı" ile ölçüle- mez. İç savaşlar yalnızca yok etmekle yetinmezler... İç savaş süreçleri toplumların yeniden yapılanma sü- reçleridir de... Yaşamakta olduğumuz iç savaş da Tür- kiye toplumunu yeniden yapılandırıyor. Artık sorun, yalnız Kürt sorunu biçiminde tartışılabilir olmaktan çıktı. On yıldır sürdürülen savaş, kendi toplumsal te- mellerini yeniden üretiyor. Ordunun "sürekli savaş" haline getirilmesi, bu gerçek temeller üze- rinde mümkün olabiliyor.

Savaş Milli Güvenlik Kurulu'nun açık bir biçimde iktidar merkezi haline gelmesine, MHP'nin "devlet partisi" olarak fiili iktidar ortağı olmasına, düzenin meclis bünyesinde bir "ana muhalefet" üretmemesine yol açıyor. Silahlı Kuvvetler ve Polis örgütü, bu savaş içinde biçimleniyor. Silahlı Kuvvetlerin komuta kademeleri "savaşan generaller" tarafından oluşturul- lurken, Polis örgütü giderek İçişleri Bakanlığının örgüt yapısına biçim veren eksen haline geli- yor. Böylece devlet iktidarı, bu bileşenlerden oluşan bir "iç savaş örgütü" tarafından üslenilmiş oluyor. "İç savaş örgütü" kamu düzenini ilgilendiren tüm konularda asıl söz sahibi kurum ha- line geliyor. Örneğin Kamu Çalışanlarının Sendikal Haklarına ilişkin yasa tasarısına ilişkin son sözün 82 Anayasasının müteahhitlerinden, 12 Eylül cuntasının ve Pentagonun demirbaşı Coş- kun Kırca'nın başkanlığındaki Anayasa Komisyonu tarafından söylenmesi de bu cümleden bir gelişme olarak yaşanıyor.

Savaşın ekonomik faturası bütçeden ayrılan paylar ve enflasyon yoluyla emekçilere ödetili- yor. Savaşın insan kaynakları açısından da emekçi sınıfların omuzlarına yüklendiği açık bir ger- çek. Öte yandan, iç savaş ortamının egemen kıldığı politik ilişkilerin, emekçilerin siyasal süreç- leri etkileme araç ve olanaklarını önemli ölçüde ortadan kaldırdığı da yine aynı ölçüde bir gerçek. Ayrıca savaş "iç savaş örgütü"nü emir ve komutası altında ekonomik ve fiziksel olarak sürdürmek zorunda bırakılan emekçi sınıflar, giderek ideolojik olarak da kendilerini "savaşan taraf" olarak görmeye yöneliyorlar. Sa- vavaş, emekçi sınıflar içerisindeki ırkçı, gerici ve militarist eği- limlerin güçlenmesine, faşizmin toplumsal temelini güçlenmesine yol açıyor. "Yeni milliyetçilik" adı altında yükselen sağ dalga, bu temel- den gelişiyor.

Savaş bugüne dek egemen sınıf- ların çıkarlarına denk düşüyse de, askeri hareketin durdu- rulmasını zorlayan koşullar da bir uçtan

geliyor. Bunların başında, savaş faturasının artık katlanılamaz ölçüde büyümüş olması bulu- nuyor. 1 Katrilyon 335 trilyon lira olarak hesaplanan 1995 bütçesinden en büyük pay yine Mil- li Savunma Bakanlığı'na ayrıldı. MSB bütçesi 77 trilyondan 153 trilyona çıkarıldı. Yatırımla- ra ise 88 trilyonluk pay ayrıldı. Bütçenin 420 trilyonu personel giderlerine, 657 trilyonu borç faizlerine ayrılacak. 1994 yılında bütçesinin yarısı tutarındaki 400 trilyonu savaşa ayıran hükü- metin 1995 yılında da bu rakamı da ikiye katlaması bekleniyor. 800 trilyon demek olan bu mik- tar, GSMH'nin %20'si. Bu denli büyük bir harcamanın gerçekleştirilebilmesi için enflasyonun %200'lere fırlatılması gerekiyor. Tarımsal üretimde meydana gelen kriz, savaşın yabancı yatı- rımlar üzerindeki caydırıcı etkisi, turizm gelirlerinin önemli ölçüde azalması ve yatırımlarının durma noktasına gelmesi gibi olgular da savaşın durdurulmasını zorlayan diğer kriz faktörleri.

Diğer yandan, son AGİK toplantısında Türkiye'deki insan hakları ihlallerinin ciddi sorunlar yaratması, Avrupa Topluluğuyla gümrük birliğinin esas olarak Kürt sorunu gerekçesiyle erte- lenmesi gibi dış koşullar da askeri çözüm politikasını sınırlamaya başlıyor.

Sorunun diğer bir boyutunu, Olağanüstü Hal böl- gesindeki halkın siyasal davranış eğilimleri oluşturu- yor. DEP'i meclisten atan "iç savaş örgütü", sıra zo- runlu ara seçimlere geldiğinde boykot ve Refah'tan başka bir alternatifi yaratamayınca bölgeyi parla- menter rejimin dışına çıkarmak zorunda kaldı. Şimdi devlet sınırları içerisinde iki rejim var. Bu duruma genel seçimlere dek son vermek zorunlu gibi görünü- yor. Bütün bu koşullar altında, "iç savaş örgütü" sa- vaşı, istenmeyen ama olası bir barışın kendisine göre en uygun koşullarını oluşturma hedefine göre geliştiri- yor. "Güneydoğu Temizlik Planı" olarak anılan planın uygulamaya konulması bunun belli başlı işa- retti. Plan, köylerin boşaltılması, hatta belli ölçülerde kasabaların ve şehirlerin boşaltılması ya da belli sı- nırlar içinde tutulması gibi bileşenlerden oluşuyor. Kırsal nüfus, konucu aşiretlerin yönetimi ve deneti-

minde oluşturulması düşünülen temerküz kamplarında köle-işçi statüsünde iskan edilirken, PKK insiyatifindeki alanlar insandan ve beslenme, barınma ve hareket olanağı sağlayan tüm imkanlardan arındırılacak. Yani köyler, tarlalar, bahçeler, ormanlar yakılacak, sürüler imha edi- lecek, sivil halka gıda ambargosu uygulanacak. Su kaynaklarının taşla doldurulması, kibritin bile karneye bağlanması gibi uygulamalar bu planın bir parçası olarak gündeme gelmeye başladı bile. Çatışmaya sahne olan alanların insandan ve üretimden arındırılmasını, çatışma dışı ve ta- li çatışma alanlarında uygulanan abluka tamamlıyor. Evleri yakıldığı için Adana, İzmir gibi kentlere sığınan Kürt köylüleri buralarda da rahat bırakılmıyor. Gecekonduları yıkılıyor, kitle halinde gözaltına alınıyorlar. Uygulamaya konulan yönetmeliklerle açıkça koruculaşmamış mü- teahhitlerin ihalelere girmesi yasaklanıyor. Kürt iş adamları ve aydınlar öldürülüyor yada yurt- dışına kaçmaya zorlanıyor.

"Güneydoğu temizlik planı"nın "Batı'daki görünümü ise tam bir "cephe ge- risi operasyonu". Bir yandan yoksul Kürt mahallelerinde adam kaçıрма, yar- gısız infaz, toplu gözaltı, faşist çetelerle tenkil yoluna gidilirken, diğer yan- dan, Kürtler adına yürütülen bütün etkinlikler boğulmaya, imha edilmeye çalışılıyor. Cephe gerisi operasyonunun asıl hedefi diğer demokratik inisiya- tiflerin çizgi dışına çıkmasını önlenmesi. Sendikacıların ve yazarların tutuk- lanması "cephe gerisini" disiplin altına almanın birer aracıydı. Ama görünen o ki, bu tür önlemler cephe gerisini disipline etmeye yetmiyor. Savaş Karşıtları Demeğinin İstanbul şubesinin kurulmasına izin verilmeyişi, İHD'nin basılması ve tahrip edilmesi gibi geliş- meler, "Güneydoğu temizlik planı"nın giderek "Demokratik muhalefeti temizlik planı"na dönüşmeye şiddetle eğilimli olduğunu gösteriyor.

60'lı yıllarda Vietnam'da uygulanan "insansızlaştırma" politikasının Vietkong'un savaş gücünü azaltmadığı bilinir. Bu politika, yerleşik nüfusun, ekilebilir toprak alanlarının, orman- ların ve sürülerin yok edilmesi yoluyla Vietnam'ın geleceğini karartmayı hedeflemişti. 30 yıl sonra aynı taktiğin izlenmeye başlanması bu savaşın da yavaş yavaş sonuna geldiğini gös- teriyor. "İç savaş örgütü" kendi yenilgisini, karşı taraf için bir Pirus zaferi(*) haline getirmeye çalışıyor. Egemen sınıflar şimdi, Kürtlerin kendi kaderlerini tayin etmesini önlemekten çok geride kalanlar üzerindeki egemenliklerini güvence altına almaya çalışıyorlar.

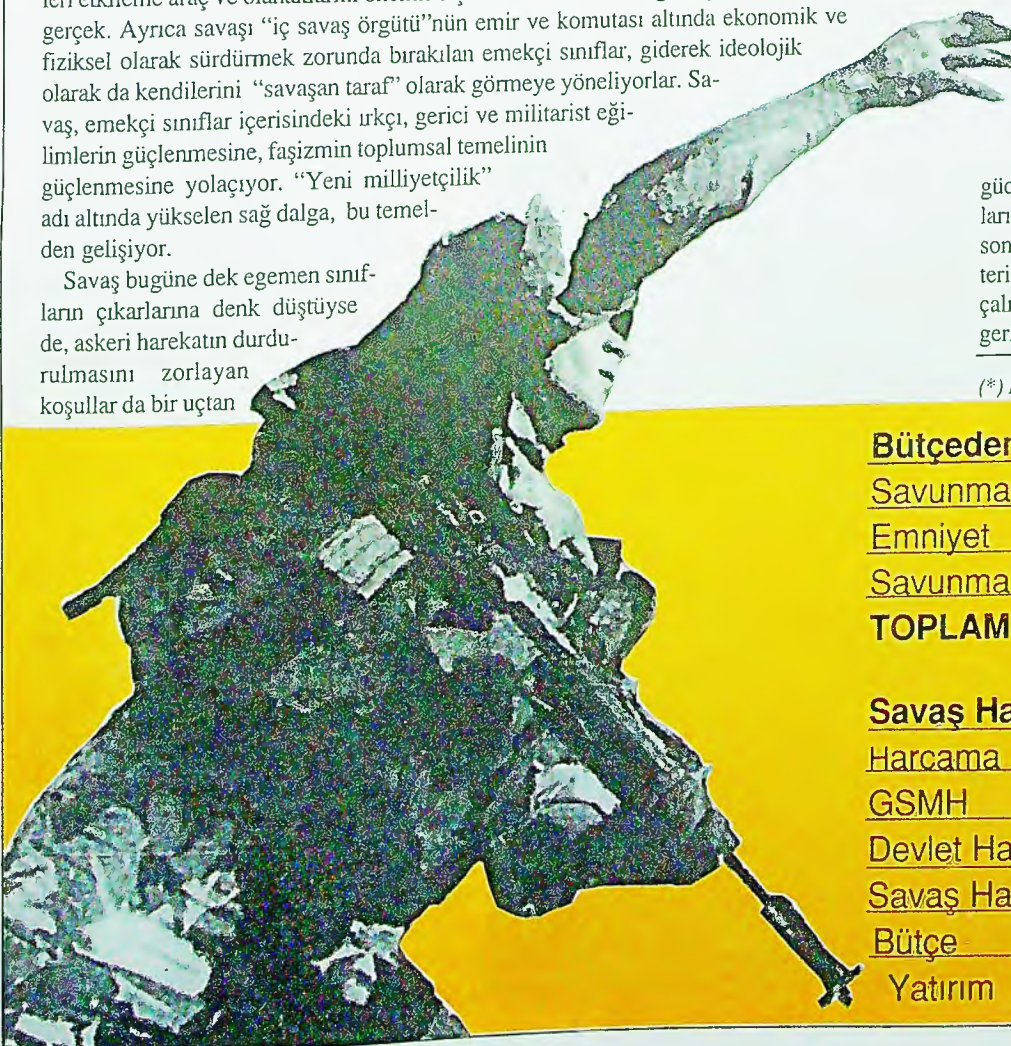
(*) Büyük kayıplar verilerek kazanılan askeri başarı

Bütçeden Terörle Mücadeleye Aktarılan Pay (1994)

Savunma	93.5 trilyon
Emniyet	22.8 trilyon
Savunma Fonu	15.0 trilyon
TOPLAM	131.3 trilyon

Savaş Harcamalarının Devlet Harcamaları İçindeki Payı

Harcama	1992	1994
GSMH	779.5	2135.7 trilyon
Devlet Harcamaları	318.5	996.7 trilyon
Savaş Harcamaları	105.0	400.0 trilyon
Bütçe	207.8	819.0 trilyon
Yatırım	73.3	208.2 trilyon

Hükümetin özelleştirme programı açıklandığında Demir Çelik sektörünün neredeyse tümüyle elden çıkarıldığını düşünenler haklı olduklarını gördüler. Bunda şaşırtıcı bir yan yoktu. Ancak şaşırtıcı gelişmeler Türkiye'de ekonominin en stratejik sektörü konumundaki bu alanın nasıl özelleştirileceği konulu tartışmalarda ve uygulamalarda ortaya çıktı. Özellikle Karabük Demir Çeliğin özelleştirilmesi konusunda atılan adımlar karşısında kamuoyunda ciddi bir karmaşa ortaya çıktı. Hükümetin KARDEMİR'i özelleştirmede izleyeceği yol açıklandığında neredeyse tüm gazeteler, ekonomi sayfalarına "Karabük İşçilere Satılıyor" "Demir-Çelik İşletmeleri, fabrikada çalışan işçilere 1 liraya Satılıyor" manşetini çıktılar.

Hemen tüm toplum kesimleri Türkiye'de ilk kez gerçekleştirilen bu uygulama konusunda görüş belirttiler. Yeni Yüzyıl yazarları sendikanın hatalı olduğunu beyan eden yazılarıyla Karabük için timsah gözyaşları dökerken, Hak-İş'e yakın yayın organları da "yeni bir sendikacılık çağı"ni müjdelediler. KARDEMİR'in özelleştirilmesi konusunda girilen süreç, sendikacıların, işçilerin ve özelleştirme politikalarıyla ilgilenen her kesimin değişik açıklamalarıyla iyice bulandı. Bu bulanıklığa "tüy dikme" başarısını ise işletmenin yönetimine "işçiler adına" ortak olan Özçelik-İş Sendikası Genel Başkanı Metin Türker gösterdi. Türker "Karabük'ün işçilere devredilmesiyle birlikte işçilerin 'Üreten Biziz Yöneten de Biz Olacağız' sloganı hayat bulacak" diyerek tarihe geçecek ifşaatını yaptı. KARDEMİR konusundaki kafa karışıklıkları bu açıklamayla daha da arttı. Hatta sermayenin özelleştirme politikalarına karşı "Özelleştirme değil, Demokratikleştirme" sloganıyla mücadele edenler ve "başka türlü" işletmecilik modelleri arayanlar için bu bulanıklık daha da arttı. Bu özelleştirme örneği karşısında hemen herkes itinayla konuşmaya, hatta hiç konuşmamaya başladı. Karabük'ü bugüne getiren süreçler ise tümüyle unutuldu ve gözler geleceğe dikildi. Karabük'ü özelleştirme sürecine taşıyan nedenler ve yaşanan süreçler unutulmaya terk edildi. Karabük'teki işçi hareketi ve kentin bütüne yayılan muhalefet hareketi de aynı kaderi paylaşmaktan kurtulamadı.

1937 yılında yapımına başlanan ve 1939 yılında üretime geçen Kardemir 1989 yılına kadar zarar etmedi. 1989 yılında sendika ve Özal hükümet arasında "anlaşmazlık doğması" üzerine alınan grev kararı ve 137 gün süren grev nedeniyle iç piyasalardaki demir-çelik ihtiyacının karşılanabilmesi için gümrük vergisi sıfırlanarak ithalat teşvik edilmişti. Bu süreçte Özçelik-İş'in sendikal politikaları, upkı bugünkü Çiller hükümetiyle olan ilişkisinde olduğu gibi, Özal'ın ekonomik programını uygulamasına izin verecek bir biçimde düzenlenmişti. Kardemir 1989 grevinden sonra zarar etmeye başladı. Hükümetin gerekli kaynakları da vermemesi üzerine işletme özel bankalardan %100 ün üzerinde faizlerle krediler alınmaya başlandı. Pek çok KİT'in başına gelenler, özelleştirmeye meşruluk sağlamak için bilinçli zarar ettirme politikası bu biçimde uygulandı. Kardemir'in zarar etmesinin gerekçesi ve işletmenin bugün satışa çıkarılmasının nedeni olarak gösterilen tek neden ise 89'da yapılan grev oldu.

Kardemir 1989 da 92 milyar, 1990'da 404 milyar, 1991 de 1 trilyon 2 milyar, 1992 de 1.744 trilyon, 1993 de 2.613 trilyon zarar etti. Kardemir'in yıllık cirosu 3 trilyonun üstünde, şirketin işletme zararı ise 1993 rakamlarıyla toplam zararın 1/5'i (541 milyar). Bu ise gerekli yatırımların yapılmamasından ve işletmenin kapatılacağı beklentisinden kaynaklanıyor. Aynı şeyler özelleştirme süreci geçtiğimiz günlerde açılan ihaleyle başlayan ve oldukça talipkari bulunan İSDEMİR için de geçerlidir. Tam kapasite ile çalışan ve ürettiği 2 milyon ton çeliğin tümü satan, ancak her yıl banka faizlerinden ötürü 3 trilyon TL'yi aşkın zarar eden İSDEMİR, 1989'da yapılan 4.5 ay süren grev sonucunda yine aynı biçimde özel bankalardan kredi almaya gitti ve bu kredilerin faizleri, bugün işletmenin zararının %75'inden fazlasını oluşturuyor. İşletmenin modernizasyonunun yapılmaması, verimliliğin ve kapasitenin artmasını engelledi, diğer yandan yassı mamul üretilmesine yönelik ünitelerde kurulmadı. Tüm bu süreçlerde bir yandan verimsizlik ve işçilerin hataları günah keçisi ilan edilmiş, diğer yandan sermaye tarafından da grevler suçlanmaya çalışılmıştır.

KARDEMİR'in özelleştirme süreci Nisan ayında

Karabük'de üretkenler yöneten mi oluyor?

tamamlanacak. KARDEMİR'de "üretkenlerin yöneten olmasını sağlayacak" yöntem ise şu şekilde belirleniyor. Özelleştirmeyle birlikte şirketin adı Kardemir Demir-Çelik A.Ş. olacak ve özelleştirmeyi yapacak olan Kardemir A.Ş., tamamı hazine tarafından ödenecek olan 500 milyar TL sermaye ile kurulacak. Kardemir AŞ aracılığıyla fabrika hisselerinin %35'i fabrika çalışanlarına, %30'u ticaret ve sanayi odasına, %25'i yöredeki küçük esnafa,

%10'u ise yöre halkına ve emeklilere devredilecek. Evet böylece M.Türker'in deyişle "Üretken Yöneten Oluyor?!"

KARDEMİR'deki özelleştirme uygulamasının gerçek yüzü ise değişik biçimlerde incelenebilir. KARDEMİR her şeyden önce özelleştirme uygulamaları içinde özel bir yere sahip bulunuyor.

Öncelikle demir-çelik sektörünün dünya çapındaki ve Türkiye'deki konumu açısından özelleştirme uygulaması önem taşıyor. Sermaye birikiminin yoğun olduğu, sektörün tüm altyapı gereksinimlerinin tamamlanmış bir vaziyette olduğu gelişmiş kapitalist ülkelerde bile demir çelik üretimi ancak devlet desteğiyle sağlanabiliyor. Çünkü her şeyden önce demir-çelik üretimi büyük yatırımlar gerektiriyor ve sermayenin devir hızı çok yavaş olduğu, teknolojik yenilenme pahalı olduğu için devlet girişimleri ya da ortaklıkları olmaksızın üretim imkansızlaşıyor. Öte yandan ulusal ya da bölgesel ekonomiler için stratejik bir önem taşıyan demir-çelik üretimi zorunlu bir kamu yatırımı niteliği taşıyor. Fransa, İtalya ve Avusturya da sektör tümüyle devlet kontrolünde.

Dolayısıyla KARDEMİR'in özelleştirilmesi, özel sermayeye devredilmesi mümkün değil. Ülkenin sanayi altyapısını tahrip etmeye, uluslararası demir-çelik tekellerinin ve devlet işletmeleriyle rekabet içinde olan hurdadan çelik üreten ark ocaklarının beklentilerini karşılamayı hedefleyen Devlet açısından yapılabilecek tek şey, ya işletmeyi kapatmak, ya da sendikayla anlaşmak. Ark ocaklarının ve uluslararası demir-çelik

tekellerinin beklentileri ise Türkiye piyasasının tümüyle ele geçirilmesinden ibaret.

Dünyanın yıllık çelik üretimi 725 milyon ton olarak hesaplanmaktadır. Bu üretim miktarının %70'i demir cevherinden, %30'u ise hurdadan elde ediliyor. Türkiye'de ise durum bunun tersi. Üretilen 11 milyon ton çeliğin 5 milyon tonu İSDEMİR, KARDEMİR ve Ereğli DÇ tarafından cevherin işlenmesi sonucunda, kalan 6 milyon tonu ise hurda çeliğin yeniden eritilmesi yoluyla yani ark ocaklarından sağlanıyor. Ark ocakları uzun demir üretiyor. Ancak Türkiye'nin yıllık uzun demir ihtiyacı 5 milyon, yassı mamul ihtiyacı ise 4.5 milyon ton. Üretilen uzun mamulde 9, yassı mamulde ise 2 milyon ton. Dolayısıyla Türkiye hatalı planlama vb. nedenlerle yassı mamul ithal ederken, uzun mamul ihraç etmeye uğraşılıyor. Uzun mamul üretilen özel sektöre ait ark ocakları, Türkiye'yi dünyanın en çok hurda çelik ithal eden ve bundan üretim yapan ülkesi haline getirdi. Dünya'daki çelik üretiminin 70 de 1'ini üreten Türkiye,

dünyadaki çelik hurdasının 5 te birini tüketiyor. Demir çelik fabrikalarının özelleştirilmesi veya kapatılması, Türkiye'nin daha çok hurda tüketmesine neden olacak. İSDEMİR, Kardemir'in ve Ereğli'nin çevresinde akbabalar gibi bekleyen bu ark ocakları sektörü tümüyle kontrol etmeyi bekliyorlar. Özelleştirme ise her şeyden önce özel sektörün ülkeyi bir hurda cenneti haline getiren ark ocakları tarafından destekleniyor. Uluslararası çelik tekellerini cezbeden ise Türkiye'nin yassı çelik üretimi yeteneğinin yitirmesi sonucunda, Türkiye pazarını kontrol etmek.

Dolayısıyla KARDEMİR'de sahneye koyulan ve kamuoyunun önüne atılan aktörlerin iç gıcıklayıcı tiradlarının dışında başka şeyler de oluyor.

Üretkenler yöneten olmuyor, ya da ekonomi demokratikleşmiyor. Tersine uluslararası tekeller ve yerli ark ocakları sahiplerine bağımlılık artıyor. Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinlerin yeni versiyonunu sahneleniyor. Sendika mı ne yapıyor? Sendika açısından yapılanlar, devletin ve sermayenin politikalarını uygulamasını kolaylaştırmaktan ve diğer özelleştirme uygulamaları için yol açmaktan başka bir şey değil. Özelleştirme sürecinin önünü açmaktan, işçilerin hisselerini özel sermayeye devretmenin olanaklarını araştırmaktan ve Karabük'te oluşan muhalefeti geriye çekmekten başka hiçbir şey!

...Demir çelik fabrikalarının özelleştirilmesi veya kapatılması, ülkenin bir hurdacı cenneti haline gelmesini isteyen ark ocakları sahipleri ve Türkiye'nin yassı çelik üretimine son vermek isteyen uluslararası tekeller tarafından destekleniyor...

EĞİTİM-SEN

Birlik, şimdi başlıyor...

Kamu çalışanlarının sendikal hareketinde önemli ve özel bir yere sahip olan eğitim emekçilerinin sendikal mücadelesi, Eğitim-Sen ve Eğitim-İş birleşmesinin EĞİTİM SEN bünyesinde gerçekleşmesiyle yeni bir döneme giriyor. Böylelikle son dönemde kamu çalışanlarının konfederasyonlaşma süreçlerini ve sendikal mücadelenin çeşitli stratejik sorunlarını, çok önemli bir tartışma konusu olarak yakından etkileyen Eğitim-Sen ile Eğitim-İş arasındaki sendikal birlik tamamlanarak eğitim emekçileri açısından kritik bir eşik aşılmış oldu. Eğitim emekçileri, kamu çalışanları sendikal hareketinin tümünü karşı karşıya olduğu bu yeni dönemeçten, daha keskin virajlarla dolu yeni bir yola giriyorlar.

Bilindiği gibi bu önemli süreç, eğitim emekçileri ve sendikal kadrolar arasında çeşitli tartışmalara neden oldu.

Kamu çalışanları hareketinde sendikalaşma süreçlerine öncülük eden eğitim emekçileri daha başlangıç evresinde iki ayrı sendikal inisiyatifin ortaya çıkmasıyla belirlendi. Sendikal mücadelenin başlangıcında, 1990 yılında iki ayrı sendikal yapı ile ortaya çıkan eğitim emekçilerinin demokratik muhalefetinin açıklanabilir ve anlaşılabilir nedenleri vardı ve yaşanan 4 yıllık süreç bu ayrılık gerekçelerinin tüm çıplaklığı ile orta yere döktüğü bir süreç oldu. Aslında ayrı iki sendikada oluşan "haklılık teorileri" bugünlerde çok fazla tartışma konusu yapılmamakta. Katedilen yol böyle bir tartışmayı da gereksiz kılmakta. Ancak sendikal birliğin gerçekleştiği koşullarda yapılması gereken çok daha önemli bir tartışma var. Uzunca bir süre "haklılıklarını" anlatmakla geçiren sendikalar, birleşme süreçleri gelişmeye başladıkça önemli bir konuyu tartışma konusu yapmaktan kaçınmış gözüküyorlar.

Bu tartışma sendikaların yaşadığı 4 yıllık mücadele sürecinde her iki sendika arasında oluşan uzaklıkla ilgilidir. 4 yılı ayrı örgütlerde, ayrı mücadele tarzı, ayrı sendikal anlayışlarla geçirmiş olan Eğitim-Sen ve Eğitim-İş arasındaki açı farkı, bugün eğitim emekçilerinin sendikal mücadelesinin geleceğini belirleyecektir.

Birlik süreci her iki sendikal örgüt arasındaki anlayış ve çalışma tarzı farklılıklarının yeni sendikaya taşınmasına engel olamamıştır. Ancak birlik sürecinin daha da önemli olan bir sonucu vardır. Birlik süreci içinde yapılan tartışmalar sonucunda görülmüştür ki, eğitim emekçilerinin sendikal mücadelesinde bugüne kadar yaratılmış olan anlayışların ve çeşitli programların bir yeniden derlenme süreci içine girmesi kaçınılmaz olmuştur. Tıpkı kamu çalışanları hareketinin bütününde olduğu gibi eğitim emekçilerinin sendikal mücadelesinde de artık hiç bir şey "eskisi gibi" olmayacaktır. Bunun çeşitli belirtileri birlik süreci boyunca görülmüştür.

Herşeyden önce Eğitim-İş'in sahip olduğu sendikal anlayış ve sendikal hakların kazanılmasına ilişkin perspektifleri ile Eğitim-Sen'in bu konulardaki yaklaşımları arasındaki uzaklığın nasıl aşılabileceği ya da iki farklı sendikal anlayışın aynı sendikada nasıl varlığını sürdürebileceği üzerine hiç bir belirleme yapılmamış olması ciddi bir eksikliklerdir.

Eğitim-İş'in "sendikacılık" mesleğini bürokratik ve uzlaşmacı bir biçimde götürmesinde sakınca görmeyen kimi kadroları (ki bu kadroların örgüt üzerindeki etkinlikleri oldukça fazladır), kamu çalışanlarının yükselen sendikal hareketi ve Eğitim-Sen'in bu hareket içindeki etkisi karşısında ve biraz da "başiretli" bir bakış açısının sonunda birlikçi bir tutum almışlardır. Ancak bu tutumun çokça iyiniyet taşıdığından söz etmek mümkün değildir. Nitekim Eğitim-İş'in istikrarsız tu-

mları süreç boyunca da nüksetmiştir.

Birlik süreci devam ederken Eğitim-İş'in mücadeleyi birleştirmek konusunda da ciddi bir çabası olmadığı bilinmektedir. Sendikal mücadele çizgisini çok uzun bir süre devlet hiyerarşisi ile çatışmalardan uzak ve hak talebini kitlesel militan bir mücadele çizgisi ile değil "vakur" bir çoğunluk yaratarak elde edilebileceğinin politikasını yapan bu bürokratik zihniyet, kendine uygun bir sendikacılık anlayışıyla Türk-İş'in sendikal perspektiflerinin yeni bir versiyonunu temsil etmektedir.

Eğitim-Sen açısından da sendikal birlik süreci doğru bir anlayış ve sağlıklı bir strateji ile ele alınmasına rağmen, bu anlayış birlik süreci içinde yeniden üretilmemiş, taktik meselelerde ve sürecin kimi yönlerinde ortaya çıkan sorunlar, kamu çalışanları sendikal hareketinin genel çıkarları dışında ele alınmaya çalışılmıştır.

Tüm bu gerçekler sendikal birlik sürecinin devam ettiğini göstermekte, eğitim emekçilerinin sendikal mücadelesinin devrimci bir yöntemle nasıl geliştirilebileceğini gündeme getirmektedir. Bu süreçte bizler açısından önemli olan, artık hiç bir şeyin "eskisi gibi" olamayacağına bilince çıkarılmasıdır.

Eğitim-Sen, üye artışını sağlayacak ve eğitim emekçilerinin sendikal mücadelesinde nicel büyümeyi gerçekle-

...Eğitim emekçileri açısından önemli olan, artık hiç bir şeyin "eskisi gibi" olamayacağıdır. Birlik süreci ise, sanıldığı kadar aksine tamamlanmış değildir. Birlik asıl şimdi başlıyor...

tirebilecek bir evrenin de başlatıcısı olacaktır. Ancak Eğitim-Sen'in kamu çalışanları sendikal hareketinde ve eğitim emekçilerinin mücadelesinde nicel büyüklüğünden daha da önemli bir özelliği olacaktır. O da bugüne kadar farklı mücadele anlayışları ile kendilerini ifade eden sendikaların birleşmesi sonucunda oluşacak olan yeni sendikal kimliklerin nasıl oluşacağı, nasıl şekilleneceği sorusunda düğümlenmektedir. Böyle bir soruya verilecek yanıtın ipuçları eğitim emekçilerinin meşru fiili ve demokratik mücadele tarihinden geçmektedir. Eğitim-Sen'in sendikal anlayışının ve mücadele çizgisinin oturduğu nokta aynı zamanda kamu çalışanları sendikal hareketinin yeni evresindeki

gelişimini etkileyecek bir noktadır. Bu nedenledir ki eğitim emekçilerinin sendikal mücadelesi ancak, kamu çalışanları sendikal hareketinin işçi sınıfı hareketinin bir parçası olduğunu kabul eden ve sendikal hak ve özgürlüklerin kazanımını demokrasi ve özgürlük mücadelesinden ayrı yürütmeyen bir sendikal mücadele programının yaratılmasıyla geliştirilebilecektir.

Eğitim-Sen 4 yıllık birlik özleminin giderildiği bir sendikal örgüt olma durumundan çıkıp, yeni dönemin görevlerini yerine getirebilen aktif bir yapıya en kısa sürede kavuşturulmalıdır. Ancak önümüzdeki kısa dönem bunun için olumsuz bazı gelişmelerin sinyallerini vermekte, bunlar da eğitim emekçilerinin yeni sendikasının geleceği açısından kaygı uyandırmaktadır.

Öncelikle Eğitim-Sen'in birlik örgütü olmaktan çıkıp, örgütsel yapısını oturtmak için örgüt içi bir sürece girecek olması pek çok olumsuz gelişmeye kapı aralamaktadır. Bu sürecin ilk evresi, birleştirilmiş şubelerin yeniden yapılandırılması, işleyişin oturtulması evresidir. Ancak, bu sürecin kısa bir sürede tamamlanması öngörülüyorsa bu gerçeği yansıtmamaktadır. Kısa bir süreç içinde yalnızca yeni sendikanın örgütsel biçimlenmesi sağlanabilir. İşleyişin oturacağı temel anlayış ise daha uzun bir sürede yerli yerine oturacaktır. Bunun nedeni ise farklı sendikal anlayışlarda aranmalıdır. Bu ilk şekillenme sürecinin kritik bir önem taşıdığı da unutulmamalıdır.

Diğer yandan Eğitim-Sen çok kısa bir sürede olağan genel kurulunu toplamak amacıyla işyerlerinden başlayan bir seçim sürecine girecektir. Bu süreçte örgüt ister istemez içe dönecektir. Bu ise genel olarak eğitim emekçilerinin sendikal hareketinde durağanlaşmaya neden olabilecektir.

Bu sorunun çözümü, ortaya çıkan birleşik eylem potansiyelini seferber etmekte yatmaktadır. Eğitim-Sen "iş bırakma" eylemleri ile "sokağı" tanınmalıdır. Örgütlenme sürecinin mücadele pratiğiyle atbaşı yürütülmesi halinde örgütsel yapı, bu güçlü eylem potansiyelini kavrayabilen bir dinamizme daha kolay ulaşabilecektir.

Tam da bu nedenle önümüzdeki 6 aylık süreç eğitim emekçileri açısından sendikal mücadelenin ve örgütlenmenin geleceğini belirleyecek bir nitelik taşımaktadır. Yeniden hatırlatmak gerekirse birlik süreci devam etmektedir. Bu sürecin sağlıklı yaşanabilmesi örgütlenme ve mücadele arasındaki organik ilişkiyi yeniden kurabilmeye bağlıdır. Bu ise ancak geçmiş mücadele deneyimlerinin ve kazanımların ışığında hareket eden, eğitim emekçilerinin sendikal hareketinin geleceğini görebilen bilinçli kadroların inisiyatifine bağlıdır.

Kamu çalışanlarının 20 Aralık eyleminin önce-
sindeki ve sonrasındaki çeşitli kitlesel eylem
ve direnişlerle öne çıkan Tüm Haber-Sen'li
PTT çalışanları, gerek kendi özgül taleplerini
gerçekleştirme ve gerekse de tüm kamu çalış-
anlarının ortak taleplerinin kazanılması mücadelesinde
önemli bir başarı sağladılar. Kamu çalışanlarının sendi-
kal hareketinde önemli bir dinamizm sağlayan ve bu di-
namizmi de özellikle metropollerde ciddi bir işyeri ör-
gütlenmesine sahip olmasına borçlu olan Tüm Haber-
Sen, aynı dönemde çalışmalarını geliştiren BTS (Birle-
şik Taşımacılık Sendikası) ve Ener-Sen İstanbul Şubesi
ile birlikte kamu çalışanlarının sendikal mücadelesinde
önemli deneyimler yaratılmasına katkıda bulundu.
Özellikle işkollarındaki işçilerle birlikte mücadele ko-
nusunda ve işyeri örgütlenmelerinin
geliştirilmesi, yerel taleplerle hareket
etme yeteneğinin kazanılması açısından
önemli adımlar attı..

Bu hareketlenmenin sendikal örgüt-
lerin öznel başarıları dışında, nesnel
temelleri de bulunuyor. Proleterleş-
me sürecinin diğer kamu çalışanlarına
oranla çok daha yoğun yaşandığı bu
işkollarındaki sendikal mücadele, ay-
nı zamanda ülkemizde siyasal iktidar
tarafından uygulanan özelleştirme
programının öngörüldüğü stratejik
sektörlerde yürütülüyor. Yani bu iş-
kollarında sendikal hak ve özgürlük-
lerin kazanılması, özelleştirmeye kar-
şı mücadeleden geçiyor. Çalışma ve
yaşama koşullarını olumsuzlaştıracak
olan ve sendikal örgütlenmeleri dağıt-
mayı hedefleyen özelleştirme politi-
kaları özellikle enerji ve haberleşme
işkollarında gün sayıyor. Enerji işko-
lunda özelleştirmelerin artarak sürdü-
ğü, TEK'in şirketlere bölündüğü bu kurumdaki enerji
çalışanlarının bir kısmının statülerinin değiştirildiği bili-
niyor. Haberleşme işkolunda özelleştirme ise özellikle
PTT'nin T'sinin özelleştirilmesiyle gelişecek ve yay-
gınlaşacak. Tüm Haber-Sen'li haberleşme çalışanları-
nın tüm ülke çapında haberleşmeyi durduran ve çalışan-
ların gücünü gösteren eylemlerinin en önemli taleplerin-
den birini de bu özelleştirme uygulamalarına son veril-
mesi oluşturuyor. Özellikle hükümetin meclisten geçirdiği
Özelleştirme Yasası ve en son PTT'nin özelleştiril-
mesi konusundaki Anayasa Mahkemesi Kararı, iletişim
işkolunda zaten bir süredir devam eden özelleştirme uy-
gulamalarının tamamlanacağını gösteriyor. Dolayısıyla
haberleşme çalışanlarının sendikal mücadelesinin üye-
rinde yoğunlaştığı noktalardan biri olan "Özelleştirilme-
nin Durdurulması" talebinin gündemden düşürülmeme-
si, aksine tüm kamu çalışanlarının ve sendikal hareketin
ortak bir talebi haline getirilmesinin önemine giderek
yakıcılık kazandırıyor. Herşeyden önce haberleşme sek-
törünün özelleştirilmesi için adımlar atılması ve bu-
nun önündeki engellerin temizlenmesi, sermayenin
emekçiler aleyhine açtığı savaşın en yoğun olarak yaşa-
nacağı yeni bir cephenin açılması demektir. Bu yeni
cephe sermayenin inisiyatifine bırakıldığında özelleştir-
meye karşı mücadeleyi programına alan sendikal hare-
ket, çok önemli bir mevziyi yitirmiş olacaktır.

PTT'nin T'sinde Bugün;

PTT özelinde özelleştirme uygulamasının ilk adımları,
diğer özelleştirme uygulamalarına da temel oluşturan
1984 tarihli (KİT'lere yönelik hisse senedi ve Gelir Ortaklığı
Senedi çıkarılmasına olanak tanıyan) 2983 sayılı kanun,
yine 1984 tarih ve (KİT'lerin hukuki statülerinin
değiştirilebilmesini, sözleşmeli personel uygulamasının

getirilmesini sağlayan) 233 sayılı kararname ve 1986 ta-
rihli (Kamu Ortaklığı Kurulu'na olağanüstü yetkiler ta-
nıyan ve kurumları özelleştirmeye hazırlayan) 3291 sa-
yıllı kanunlara dayanılarak atıldı. PTT'nin özelleştiril-
mesi için somut adımlar ise 1993 tarihinden itibaren
Koalisyon Hükümeti tarafında atılmaya başlandı. İlk
olarak 24.6.1993 tarihinde hükümete özelleştirme konu-
sunda KHK çıkarma yetkisi veren 3911 sayılı kanun çı-
karıldı ve bu kanuna dayanılarak 14.9.1993'de 506 sa-
yıllı KHK çıkarıldı. Bu kararname PTT'den posta ve
telgraf dışındaki hizmetlerin ayrılmasını ve haberleşme
hizmetlerini yürütmek üzere Türk Telekomünikasyon
A.Ş.'nin kurulmasını öngörüyordu. Yine aynı kararna-
me ile şirketin %51 hissesi devlette kalmak üzere

nu'nun değiştirilmesi ve çeşitli ekler yapılmasına dair
kanun" ile aşıldı. İptal edilen 506 sayılı kararnameyle
aynı özü taşıyan, Türk Telekomünikasyon AŞ'nin ku-
rulmasını içeren ve satış işlemlerini yine aynı şekilde
düzenleyen ancak karar yetkilerini Ulaştırma Bakanlı-
ğı'na veren bu kanun hakkında da Anayasa Mahkeme-
si'ne iptal istemiyle dava açıldı. Ağustos ayında yürüt-
meyi durdurma kararı alındı ve mahkeme 22 Aralık
1994 günü davayı karara bağladı. Yasanın kimi madde-
leri iptal edildi ancak, verilen karar Başbakan T.Çiller'e,
mahkeme başkanı Y.G.Özden'le yaptığı telefon konu-
şmasında sevinç çığlıkları atıracak kadar olumluydu. 2
Ağustos'ta 90 milletvekilinin iptal istemiyle açtığı da-
vada Anayasa Mahkemesi Türk Telekomünikasyon
A.Ş.'nin kurulmasını öngören yasanın iptal işleminin
oy çokluğuyla reddine karar verir-
ken daha önce verdiği yürütmeyi
durdurma kararını da kaldırdı.
Mahkeme 4000 sayılı yasanın 2
maddesiyle 406 sayılı yasaya ge-
tirilen 17. ve 18.ek maddelerin 2.
ve 3. fıkralarını iptal etti. Çiller'e
sevinç çığlıkları attıran şey ise
PTT konusunda özelleştirme sü-
recinin fiilen başlayabilme olana-
ğının doğmasıydı.

Kararın sonuçları öncelikle
PTT'nin Telekomünikasyon hiz-
metlerinin kesin olarak ayrılma-
sını ve kurulacak olan Türk Tele-
kom'a bırakılmasını getiriyor.
Şirketin % 51 hissesi Ulaştırma
Bakanlığı'nda kalacak. Ancak şir-
ketin %49 hissesi kanunda öngö-
rüldüğü gibi "Ulaştırma Baka-
nı'nın belirleyeceği esaslara göre"
satılmayacak. Yine satılacak his-
selerin ne kadarının Posta İşlet-

melerine devredileceği de Ulaştırma Bakanlığı tarafın-
dan belirlenemeyecek. Bu konularda yeni bir yasal dü-
zenleme yapılacak. Telekomünikasyon hizmetleriyle il-
gili her tür mal Türk Telekomünikasyon'a devredilecek.
Ulaştırma Bakanlığı mobil telefon, çağrı cihazı ve data
şebekelerinin hizmet işletme lisanslarını özel şirketlere
verebilecek. (Burada Anayasa Mahkemesi "tekel oluş-
turmanak kaydıyla" ibaresini koymakla birlikte, bunun
hukuki bir kayıt olmak dışında bir önemi bulunmuyor.
Bilindiği gibi telekomünikasyon sektörünün özelleşme-
si her koşulda tekeller yaratıyor.)

Mahkemenin iptal ettiği ve belirsiz bıkartığı konular-
da T'nin özelleştirilmesiyle ilgili yeni bir yasa çıkarıla-
cak. Dolayısıyla Türkiye uzun zamandır sermaye sözcü-
lerinin papağanlığı yaptığı Telekomünikasyon sektö-
rünü özelleştirmiş ülkeler kervanına katılma yolundaki en
önemli gerçek adımlarını atıyor. Gerçek adımlarını at-
ıyor, çünkü PTT'nin T'si yani telekomünikasyon hiz-
metlerinin özelleştirilmesi süreci, bu hizmetlerin ticari-
leştirilmesi yoluyla bir süredir devam ediyor. Yapılma-
ya çalışılan ise bu alanı bütünüyle sermaye ilişkileri ala-
nına dahil etmekten başka bir şey değil

T'nin Özelleştirilmesinin Yolu Nasıl Döşendi?

PTT'nin T'si olarak adlandırılan telekomünikasyon
hizmetleri; telefon, telgraf, telex, videotext, kablolu da-
ta devreleri, faksimile, kablolu TV, mobil telefon, GSM
(cep telefonu), paging (çağrı cihazı), video konferans ve
paket anahtarlamalı data (TURPAK) sistemlerini kapsa-
maktadır.

Bu sektörde özelleştirme, eğitim ve sağlık hizmetlerin-
de de görüldüğü gibi, bugüne kadar doğrudan özel ser-
mayeye devredilmeden gerçekleştirilen çeşitli uygula-
malarla sürdürülmüştür. Özellikle 1985 yılı sonrasında

"T"nin hikayesi

- 1 -

*Funda BAŞARAN
Önder ÖZDEMİR*

**Haberleşme sektörünün
özelleştirilmesi için
atılan adımlar
sermayenin emekçiler
aleyhine açtığı savaşın
yoğun olarak yaşanacağı
yeni bir cephenin
açılması demektir...**

%49'unun özelleştirilebileceği, Türk Telekomünika-
syon A.Ş.'nin yerli ya da yabancı şirketlerle ortaklık ku-
rabileceği ve iştiraklerde bulunabileceği belirtilmekte,
ancak bu konudaki belirsizlik sektörde özel tekelin
gelişmesine çanak tutmakta. Ancak son çıkan 3911 sa-
yıllı Kanun Meclis'in yetkilerinin hükümete devredildiği
gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından redde-
dilmiş, 506 sayılı KHK'da dayandığı kanunun iptal edil-
mesi nedeniyle iptal edilmiştir.

PTT'nin özelleştirilmesi konusundaki sıkıntılar, Hü-
kümetin 1994 yılının Haziran ayı içinde çıkardığı
"1924 tarih ve 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanu-

Telefon ve Kablo TV Şebekesinin yapımı, TURPAK, Uydu Yer İstasyonu Hizmetleri ve Cep Telefonu sistemlerinde özelleştirme yolunda önemli adımlar atılmıştır.

1985 yılından itibaren özellikle Ankara'da yeraltı ve telefon şebekesi yapım işlemleri üç ayrı şirkete ve konsorsiyuma verilmiş, başka bir deyişle bu hizmetler taşeronlaştırılmıştır. Devlet bizzat taşeronlaştırmayı teşvik etmektedir. Diğer yandan kablo TV'nin altyapı hizmetleri 1991 yılından itibaren özelleştirilmiş ve 6 konsorsiyuma paylaştırılmıştır.

Bu konsorsiyumlar yine Türkiye genelinde karlı işleri kendileri yapmakta, diğer işleri taşeronlara yaptırılmaktadırlar. TURPAK Şebekesinde ise PTT, Kanada kökenli ve dünyanın en büyük telekomünikasyon tekellerinden olan Northern Telecom ile anlaşmış ve tüm teçhizatları, yazılımları bu firmadan temin etmiştir. Karşılığında NT'ye ise şebeke gelirlerinden ilk yıl %24.9 olmak üzere her yıl giderek küçülen oranlarla %4.9'a kadar 7 yıl boyunca, pay ödeyecektir.

Özellikle bu son uygulamada PTT açısından olağanüstü olumsuz ekonomik koşullarda yapılmış ve ekonomik bir yük altına girilmiştir. Uydu yer istasyonu uygu-

tadır. Diğer yandan bu hizmet, sözkonusu konsorsiyumların hizmeti tümüyle kar amacına göre düzenlemeleri nedeniyle abonelere çok yüksek fiyatlarla sunulmakta, diğer telekomünasyon hizmetlerinin özelleştirilmesi halinde doğacak sonuçlar hakkında bir fikir vermektedir.

Telekomünikasyon alanının kamu yararı ilkesiyle değil, sadece kar güdüsüyle düzenlenenen sermaye ilişkileri baz alınarak örgütlenmesinin diğer sonuçlarına girmeden önce bu karmaşık sistemler bütünü nasıl özelleştirileceğine de değinmek gerekiyor.

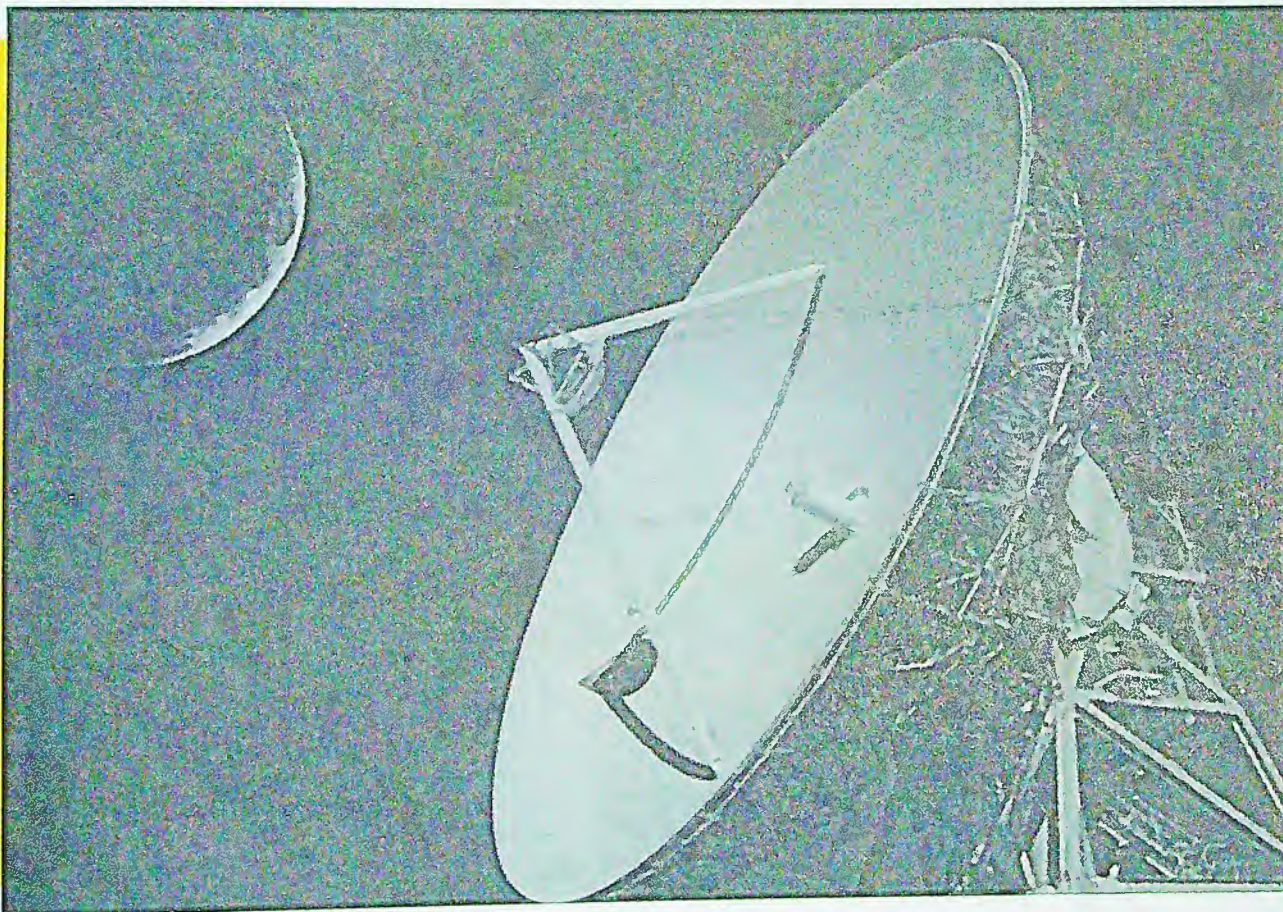
PTT'nin T'si Nasıl Özelleştirilecek;

Yaşanan uluslararası deneyimler göstermektedir ki, telekomünikasyon sektöründe özelleştirme süreci ve sonrası ayrılmaz bir bütündür. Bu süreçler ayrıştırıldığında kısa süre sonra hızla tekelleşme ortaya çıkmakta, yeni-liberal hükümetlerin telekomünikasyon sektörünün özelleştirme konusundaki pembe tabloları hızla karamaktadır. Dolayısıyla telekomünikasyon sektörünün özelleştirilmesindeki başarısızlıklar, "tekel olmayacak, denetim yapacağız" iddiaları yanlışlandığında hükümet-

Daire Başkanlığı ve Hazine-Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın belirleyeceği bir Düzenleyici Kurum oluşturulması ve şirketin hisselerinin bu kurum denetiminde satılması düşünülmektedir.

Sektörün özelleştirme sonrasındaki yapısının belirlenmesinde Almanya ve Fransa'da izlenen yöntemlere benzer bir biçimde devlet bünyesinde bir Düzenleyici Kurum öngörülmektedir. Düşük maliyetli olan ancak saydam olmayan bu sistem de Düzenleyici Kurum muhtemelen Ulaştırma Bakanlığı'na Haberleşme Daire Başkanlığı olacaktır. Sistemin işleyiş biçimi kabaca şöyle gerçekleşecektir. Hisselerin satılmasından sonra bu alanda çalışan firmalar devletten lisans isteyecekler, lisanslar da Düzenleyici Kurum tarafından verilecektir.

Düzenleyici Kurum denetleyici olacak ve "gerektiğinde" lisansları iptal yetkisine sahip olacaktır. Ancak yine bu düzenleyici kurumun yetkileri, sorumlulukları ve ortaya çıkabilecek muhtemel karşısındaki tutumları bugün yeterince tanımlanmamakta, sınırlar belirlenmemektedir. Daha önce "T"yi özelleştirmiş ülkelerin deneyimlerinden görüldüğü gibi, Düzenleyici Kurum'un bu yetkilerini belirleyen şey gerçekte özel-

**...PTT'nin T'sinin
özelleştirilmesi
sürecinde Türkiye,
ABD'de ve
İngiltere'de başlayan,
Avustralya, Arjantin,
Şili, Hong-Kong,
Japonya, Meksika,
Yeni Zelanda,
Jamaika ve
Venezuela'nın izlediği
bir yola girmiş
bulunmaktadır...**

lamasında da 1991 yılında ABD kökenli COMSAT firmasıyla İstanbul'daki yer istasyonu teknik tesisatının montaj işlemleri için bir Gelir Paylaşımı Anlaşması yapılmış, istasyondan elde edilen gelirden COMSAT'ın payı %40 olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte uydunun sağladığı data iletişimi (VSAT) olanaklarının kullanmak isteyenler için PTT tümüyle aradan çıkmış ve abonelerin ABD kökenli HUGHES, Çukurova Grubu, NETAŞ, SUMİTOMO ve KOÇ UNYSIS gibi şirketlerin oluşturduğu iki konsorsiyumla doğrudan ilişki kurması sağlanmıştır. Cep telefonları (GSM) ise gerçekte tamamıyla özelleştirilmiş bir hizmettir. Bu alanda TÜRKCELL Konsorsiyumu (Telekom Finland, ERICSSON, PENTA, Çukurova Grubu ve Kavala Grubu) ve TELSİM Konsorsiyumları (DETECON, ALCATEL, SİEMENS, TELETAŞ ve SİMKO) ile yapılan ve daha sonra lisansa dönüştürülmek üzere yapılan Gelir Paylaşımı anlaşmalarında bu kuruluşlara PTT aleyhine olağanüstü karlar temin edilmektedir. Özellikle çok karlı bir alan olan cep telefonu alanında GSM abonelerinin 1994'ün Mart-Nisan ve Mayıs aylarında ödedikleri ücretlerden bu konsorsiyumlara düşen pay (%32.9) PTT'nin 1993 yılı toplam karının %10'unu oluşturmak-

lerin diğer sermaye yanlısı politikalarını uygulama konusundaki inisiyatifleri kaybolmaktadır. En azından bu gerçeği bilen hükümetin Türkiye'de öngördüğü biçimde telekomünikasyon hizmetlerinin özelleştirilmesi için, özelleştirme öncesinde Türk Telekomünikasyon AŞ. kurulacak ve sektörü kontrol edecek bir Denetleyici Kurum oluşturularak "en yüksek gelir getiren yöntemler" izlenerek bu şirketin özelleştirilmesi başlayacaktır. (Lisans verme ve hisse senedi satışlarından beklenen gelir ise yaklaşık 15 milyar \$'dır.)

Telekomünikasyon sektörlerinin özelleştirilmesi sürecinde "denetim" sorunu merkezi bir gündem olarak tüm tartışmalarda belirleyici olmaktadır. Dünyadaki deneyimler bu konuda birbirinden ayrıştırılabilecek üç ana yöntemin izlendiğini göstermektedir.

ABD ve Kanada'da hükümetten bağımsız ancak yarı-resmi bir kurum; İngiltere'de hükümetten bağımsız ancak resmi bir kurum (OFTTEL); Japonya, Almanya ve Fransa'da ise doğrudan hükümete ve ilgili bakanlık bünyesinde bir düzenleyici-denetleyici kurum oluşturulmaktadır.

Özelleştirme çalışmalarını yürüten PTT Genel Müdürlüğü, Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı Haberleşme

leştirmeye karşı yürütülen toplumsal muhalefetin gücü olmaktadır. Başka bir deyişle Düzenleyici Kurum'un tümüyle toplumsal çıkarlar dışında kararlar alabilmesinin tek engeli sendikal, mesleki vb. kitle örgütleri ile demokratik toplumsal muhalefettir. Kısaca "T"nin özelleştirilmesi süreci toplumsal muhalefette, onun karşısında "yeni-liberal"lerin" in ideolojik egemenlik kurma çabaları arasındaki güçler dengesi tarafından belirlenecektir.

Kıacası PTT'nin T'sinin özelleştirilmesi sürecinde Türkiye, ABD'de ve İngiltere'de başlayan Avustralya, Arjantin, Şili, Hong Kong, Japonya, Meksika, Yeni Zelanda, Jamaika ve Venezuela'nın izlediği bir yola girmiş bulunmaktadır.

Bugün 30'u aşkın ülkede de tartışmalar ve çeşitli özelleştirme girişimleri sürmektedir. Karlı bir sektör olan ve bu nedenle "zarar ediyoruz" gerekçesinin ardına sığınamayan telekomünikasyon hizmetlerinin neden özelleştirildiğini, bu hizmetlerin özelleştirilmesinin sektörün yapısında ve çalışanlar açısından çeşitli sonuçlarını dünyadaki çeşitli deneyimler ışığında önümüzdeki sayıda inceleyeceğiz. (Sürecek)

'Güney'in yanıtı'

toplumsal hareket sendikacılığı

Yeni işçi sınıfı deneyimleri, uluslararası işçi hareketinin önümüzdeki dönemde geliştireceği form ve eğilimlerin ipuçlarını oluştururken, geçmiş dönemin biriktirdiği politik sorulara da pratik yanıtlar sunuyorlar.

Çiğdem ÇIDAMLI

Uluslararası işçi hareketi, 70'li yıllarla birlikte dünya kapitalizminin hedef tahtasına yerleştirildiğinde, kendisini, on yıllardır süregelen bir yabancılaşma ve içerilme döneminin yarattığı sorunlarla boğuşur bulmuştu. Özellikle gelişmiş kapitalist ülke işçi hareketleri bu dönemi, sermaye karşısında bir yenilgi dönemi olarak yaşadılar. Bir diğer deyişle, işçi sınıfı hareketinin tarihsel bir dönemi, sınıfsal bir krizle birlikte sona erdi.

Daha bir dönem önce sermayenin rıza gösterdiği sınıf ilişkileri rejimi (uzlaşma modelleri, politik katılım kanalları vs.) artık geçersizleşmişti. Çöküntü, dünyanın birçok ülkesinde, işçi hareketinin geleneksel örgütlerini ve bu hareketlere yarım yüzyıldır yön veren politik öncül, ilke ve kavramları da sildi.

80'li yıllar, dünyanın birçok ülkesindeki işçi sınıfının nesnel sınıf çelişkisi içinde boy atan dinamiklerden hareketle, sınıf hareketini yeniden yapılandırma çaba ve mücadelelerine tanıklık etti. Brezilya, Filipinler, Güney Kore ve Güney Afrika gibi birbirlerinden oldukça farklı özelliklere sahip birçok ülkedeki işçiler, bugün dünyanın en güçlü ve dinamik emek hareketleri olarak görülebilecek oluşumları yarattılar. Bu işçi hareketleri, kendi ülkelerindeki üretim ve bölüşüm süreçleri üzerindeki etkilerinin yanı sıra, ülkelerindeki özgürlük, eşitlik ve demokrasi mücadelesinin başlıca aktörleri durumundalar.

Dünyanın çeşitli köşelerinde işçiler tarafından yürütülen bu çaba ve deneyimleri anlamak, işçi sınıfı hareketinin biten tarihsel döneminin yerine neyin başladığını görebilmek için vazgeçilmez bir zorunluluk. Yeni işçi sınıfı deneyimleri, uluslararası işçi hareketinin önümüzdeki dönemde geliştireceği form ve eğilimlerin ipuçlarını oluştururken, geçmiş dönemin biriktirdiği politik sorulara da pratik yanıtlar sunuyorlar.

Ortada uluslararası bir merkez bulunmamasına karşın bu hareketler, mücadele tarz ve dinamikleri bakımından birbirleriyle büyük bir yakınlık göstermektedirler. İşçi sınıfı hareketindeki bu evrenselleşme, sermaye saldırılarının uluslararası karakteri gibi güncel bir olguyu yansıtırken, tarihsel olarak da, kapitalist sınıf çelişkilerinin bugün ulaştığı olgunlaşma nok-

tasını vurguluyor.

Ancak sözkonusu evrenselleşme henüz bu hareketlerin nesnel bir görünümü yalnızca. Dolayısıyla uluslararası işçi hareketinin eşitsiz gelişimini kendiliğinden ortadan kaldırmıyor. Benzer dinamikler, sınıf hareketi içindeki çeşitli aktörlerin müdahalelerine de bağlı olarak, ülke politikası açısından son derece devrimci sonuçlara doğru olgunlaşabileceği gibi, sınıf hareketi açısından gündelik talepler anlamında bile bir başarısızlık örneği oluşturabiliyor.

Burada hemen anılabilecek bir örnek Karabük. Karabük, sermaye saldırısının işyeri ile tüm bir kent arasındaki duvarları nesnel anlamda yıktığı ve çeşitli emekçi kesimleri, merkezinde işçilerin olduğu ortak bir toplumsal çıkar etrafında bileştirdiği bir örnek. Bu haliyle Karabük, işçi hareketinin gelişimindeki evrensel bir dinamiğin yerel ifadesi durumunda. Ama Karabük işçilerinin kendi işyerleriyle birlikte tüm kentin çıkarlarını savunma eğilimleri, geleneksel sendikal örgütlerin denetimi altında tüm kent emekçilerinin, demir-çelik işletmelerinin özelleştirilmesine ortak edilmesi gibi bir sonuca yolaçabiliyor.

Peki ama, bir sendikal hareketten daha fazlası beklenebilir mi? Ya da politik bir işçi hareketi kendi sendikal organlarını bunun ötesinde bir mücadeleye nasıl sevk edebilir? Yeni işçi sınıfı hareketlerinin yarattığı deneyimler, işte bu sorulara pratik yanıtlar oluşturuyor.

Toplumsal Hareket Sendikacılığı ve 1 Mayıs Hareketi

Dünyanın birçok ülkesinde gelişen yeni işçi sınıfı hareketleri için kullanılan kavramlardan bir tanesi "toplumsal hareket sendikacılığı." Toplumsal hareket sendikacılığı, radikal toplumsal değişim istemini dile getiren bir tür emek hareketi olarak sadece farklı bir sendikal model olmanın ötesinde bir anlamda da sahip. Daha eski politik sendikacılık modelinden önemli farklılıklar taşıyan bu hareket işçi sınıfının toplumsal değişim mücadelesinin örgütlenmesi konusunda değişik bir anlayışa dayanıyor. Filipinlerde faaliyet gösteren 1 Mayıs Hareketi "Mayo

Uno", toplumsal hareket sendikacılığı kavramının gelişiminde önemli bir rol üstlenen işçi merkezlerinden bir tanesi.

1 Mayıs Hareketi ya da **Kilusang Mayo Uno**, Marcos diktatörlüğünün karanlık günlerinde, 1 Mayıs 1980'de kuruldu. Hareketin oluşumunu hazırlayan iki önemli etken, uluslararası kapitalizmin dayattığı yeni işbölümüyle azgınlaşan sömürü ve Filipinli işçilerin yaşam koşullarındaki kötüleşmeye karşın, varolan dört ayrı sendikal merkezin işçi mücadelelerini "satmaları" oldu. 1 Mayıs Hareketi, kuruluşundan itibaren kapitalizme ve yabancı sermaye egemenliğine karşı mücadeleyi temel ilkelere birisi haline getirecekti. Sendikal hareket, ister ABD ve Japonya gibi yabancı ülkelerden, ister IMF, Dünya Bankası finans ya da AFL-CIO gibi sendikal örgütlerden kaynaklansın, tüm emperyalist müdahalelere karşı çıkıyor.

Dünyadaki tüm sendikal merkezlerin ciddi üye kayıplarından dolayı "kriz!" diye haykırmaya başladıkları 80'li yıllarda, 50 bin üyeye işe başlayan 1 Mayıs Hareketi, 10 yıl sonra 750 bin Filipinli işçiyi örgütlemeyi başardı.

1 Mayıs Hareketi, önderlerinin, genel sekreterinin ve yaklaşık 100 işçi önderinin tutuklanması ve sürgün edilmesi de dahil olmak üzere diktatörlüğün baskılarına karşın nasıl yaşayabildi? Başkanının öldürülmesine, kitlesel insan hakları ihlallerine, ordu ve egemen sınıfların kaderbirliğine rağmen varlığını nasıl sürdürebildi? Daha da önemlisi, bu radikal işçi hareketi, merkezinde kendisinin bulunduğu BAYAN, yani Yeni Yurtsever İttifak isimli toplumsal güçler cephesiyle, Marcos diktatörlüğünün devrilmesinde kilit bir rolü nasıl oynayabildi?

1 Mayıs Hareketinin üst düzey önderlerinden bir tanesi, bu dayanma gücünü "yeni, militan ve anti emperyalist" sendikacılık ilkelerinden aldıklarını ifade ediyor ve bu ilkelerin ne anlama geldiğini şöyle açıklıyor:

"Gerçek sendikacılık sözcüğüyle K MU'nun üyeleri tarafından yönetildiğini kastediyoruz. Üyelere tüm bilgiler veriliyor ve onlar da örgüti yönetecek politikaları belirliyorlar. 'Militan' sözcüğüyle K MU'nun kendi canımız pahasına bile olsa, işçi sınıfının çıkarlarına asla ihanet etmeyeceğini kastediyoruz."

KMU. işçilerin kolektif kitle eylemleriyle, kendi insani değerlerinin farkına vardıklarına inanıyor. 'Anti-emperyalist' sözcüğüyle Filipinler'deki zenginliklerin Filipin halkına ait olduğunu ve ulusal egemenlikten asla taviz verilemeyeceğini vurguluyoruz. KMU, ABD üslerinin varlığına karşı çıkmaktadır."

Sınıf bilincini temel dayanağı haline getiren 1 Mayıs Hareketi işçilerin kapalı kapılar ardında iş bitiren önderlerden çok, kitle mücadelesinden birşeyler öğrendiklerine inanıyor. Kitlesel mücadele yoluyla eğitim ise, güçlü bir sendikal demokrasi ve denetim mekanizmalarının varlığıyla doğrudan orantılı görüldüğünden, önderlerden fedakarlık ve örgüt-içi çürümeye karşı mücadele. 1 Mayıs Hareketi'nin en önemli örgütsel dayanaklarını oluşturuyor.

Diğer yandan 1 Mayıs Hareketinin en önemli özelliklerinden bir tanesi, sağ ya da sol politik bir odak tarafından değil, üyeleri tarafından denetlenmesi ve yönetilmesi. 1 Mayıs Hareketi devlet tarafından sürekli olarak Filipin Komünist Partisi'nin cephe örgütü olmakla suçlanırken hareketin önderleri KP ile aralarındaki ilişkiyi şöyle açıklıyorlar: "KP'nin, önemli bir kısmı KMU'nunkine benzeyen, ancak bütünü açısından farklı olan bir kendi programı vardır."

Sonuçta 1 Mayıs Hareketi üç temel unsuru örgütsel dayanağı haline getiriyor: (sadece temsilcilere ya da önderlere değil) tüm üyelerine politik eğitim ve politika oluşturma yeteneği sağlamayı amaçlayan kitlesel bir politik eğitim programının yürütülmesi; Filipin toplumu açısından son derece önemli olan köylüler, kadınlar, balıkçılar, kent yoksulları, kabileler ve öğrenciler gibi değişik toplumsal kesimlerle kurulan ilişkiler ve örgütsel bağımsızlık.

Yeni Bir Politik Sendikacılık Tarzı

1 Mayıs Hareketi'nin varlığını sürdürmesindeki diğer bir kritik nokta, örgütün "gerçek sendikacılık" konusunda geliştirdiği politik kavramlaşmadır. Aslında bu politik sendikacılık tarzı sadece Filipinler sendikal hareketine de ait değildir; devletten, sermayeden ve politik partilerden bağımsızlık ve sendikal mücadele alanını esas olarak politik terimlerle tanımlama geleneği, yeni işçi hareketlerinin son on-onbeş yılda geliştirdiği en temel ortak özelliklerden birisidir.

Yeni politik sendikal hareket, iki temel soruya sistematik bir yanıt oluşturmak durumunda. Bunlardan ilki, sınıf çıkarları konusunda tavizsiz bir tutum benimseyen bir sendikal hareketin diğer toplumsal güçler ve siyasal partiler dahil olmak üzere, kendi dışındaki siyasal aktörlerle nasıl bir ilişki kuracağıdır.

Geleneksel politik sendikacılık modellerinin son elli yılda bu sorulara verdiği yanıtlar, işyeri ile işyeri dışındaki sorunları kalın sınırlarla birbirinden ayıran, araççı bir politik anlayışa dayanmıştı. Kitlesel işçi örgütlenmelerini politik aktörler olarak tanımlamayan ve üretimle ilgili sorunları daha genel politik çerçevelere oturtmayan, bu işin bu göreve daha çok yakışan politik örgütlenmelere düşeceğine inanan bu model, sendikal örgütleri politik çatışma alanına yerleştirmeksizin, üyelerini politik etkinliklere özendirme ilkesine dayandırılmıştı.

Bu yaklaşım yalnızca sınıfçatışmasını kurumsal düzleme hapsetmekle kalmadı. Bu sendikal modeller, devletin kapitalist üretim ilişkilerini korumak amacıyla geliştirdiği, ekonomik ve politik mücadele alanları arasındaki bölünmeyi güçlendirdi.

Yeni politik sendikacılık tarzı ise bu geleneksel tarzla kendisi arasında önemli bir ayrım çizgisi oluşturabilmiştir. Yeni işçi hareketlerinin geliştirdiği politik anlayışın temelinde, işçilerin gündelik çalışma koşulları, ücret ve çalışma yaşamına ilişkin mücadelenin ülkenin içinde bulunduğu toplumsal-politik durumla yakından ilişkili olduğu ve bunlardan ayrılmayacağı kabulü bulunmaktadır. Bu kabul, işçilerin durumunu iyileştirmek için verilecek mücadelenin işyerleri içindeki egemenlik ilişkileriyle olduğu kadar, ülke çapındaki koşullarla da ilişkilendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Toplumsal hareket sendikacılığı işte bu yüzden devletten ve sermayeden bağımsız militan bir çizgiyi temel varlık ilkesi haline getirebilmiştir. Kitlesel bir demokratik işçi örgütü olması nedeniyle de sendikal eğitimi, üyelerinin toplumsal konular ve devlet iktidarına ilişkin aktif ilgisinin yaratılacağı politik bir eğitim olarak kavramaktadır. Eğitim programını kendi perspektifiyle kendisi belirlemektedir. Demokratik bir siyasal muhalefet eyleminin ve politik sendikacılıkla araççı olmayan bir tarzda ilişki kurma yeteneğindeki koordinatif bir politik yapının gereği vurgulanmakla birlikte örgütsel bağımsızlık ilkesi korunmaktadır.

... Filipinler 1 Mayıs Hareketi, işçi sınıfı hareketinin kendi küllerinden doğuşunun özgün örneklerinden biridir. Bu yeniden doğuş, radikal politik deneyimlerle olduğu kadar, geleneksel işçi sınıfı hareketinden arta kalan teorik sorunlara verilen pratik yanıtlarla da doludur.

Toplumsal hareket sendikacılığının, örgütsel olarak geleneksel politik-ekonomik mücadele ayrımının aşılması, diğer toplumsal güçlerle yapısal ittifaklar kurma çabaları ve devlete karşı direnmek için örgütlenen ulusal çapta kampanyalar gibi temel unsurları Filipinler açısından da yeni bir politik sendikacılık hareketinin kendi ayrım çizgisini belirginleştirmesinin en önemli unsurları durumundadır.

1 Mayıs Hareketinin üyeleri, hareketin savunduğu demokratik talepler programını, dünyanın en gelişkin sendikal eğitim programlarından birisini yürüterek benimsemektedir. Üç ayrı bölümden oluşan bu "gerçek sendikacılık" eğitiminin ilk bölümünde işyerlerindeki işçilere artı-değer, sömürü, emperyalizm gibi temel kavramlar anlatılırken, ikinci bölümde genel olarak emeğin sorunları tartışılmakta ve üçüncü bölümde, aynı hedef uğruna mücadele eden diğer güçlerle ittifak da dahil olmak üzere, ulusal demokratik mücadele programının unsurları belirlenmektedir. 1 Mayıs Hareketi önderleri, bir yıl süren grevler boyunca 24 saat grev gözcülüğü yapabilen işçilerin varlığını, bu temel sınıfsal eğitimle açıklamaktadırlar.

Bu programın hedefi köylüler, işçiler, balıkçılar, kadınlar, kent yoksulları, öğrenciler gibi çeşitli toplumsal kesimlere dayalı demokratik bir cephe etkinliğinin kurumlaştırılmasıdır. Eğitim faaliyetleri sadece KMU üyelerini değil, bölgesel ittifakları oluşturan tüm örgütlerin üyelerini de içine alabilmektedir.

Yeni Yurtsever İttifak ve Halk Grevleri

Kitlesel sınıfsal eğitimin üçüncü bölümünü oluşturan ulusal demokratik program ise, somut yaşamdaki karşılığını 1 Mayıs Hareketi'nin Filipinler halkının demokratik taleplerini gerçekleştirmek amacıyla toplumun tüm demokratik örgütleriyle kurduğu eylem birliğinde bulmaktadır. Bu ortak mücadele ilk kez 1984 yılında Davao City'de, artan askeri operasyonlar ve

adanın askerileştirilmesine karşı gerçekleştirilen "halk grevi" (welga no bayan) taktığının geliştirilmesi ve 1985 Mayıs'ında 1 Mayıs Hareketi'nin de dahil olduğu, halk ya da ülke anlamına gelen BAYAN isimli ittifakın kurulmasını sağladı.

BAYAN ya da Yeni Yurtsever İttifak, ulusal düzeyde örgütlendi ve belli başlı kentsel alanlarda yerel şubeler oluşturdu. BAYAN'ın eylem çizgisinin en önemli unsurunu oluşturan halk grevi, işçilerle yapılan bir genel grevi kapsamakla birlikte ondan ibaret değildir: Türkiye'de Karabük ya da Zonguldak'ta tüm bir kenti kapsayan direnişlerin gelişkin bir biçimidir. Halk grevinde bütün ulaşım durmakta, dükkanlar kapanmakta, mahalle halkı çalışmakta olan özel araçları durdurmak ya da işçilerin grev yerlerine gelmelerine sağlamak için barikatlar oluşturmakta ve güvenlik güçleriyle çatışmaktadır. Adalardan oluşan Filipinlerde halk grevleri sırasında balıkçı sandalları bile denize açılmamaktadır.

Halk grevi taktiği, 1985'de ABD üslerine elektrik sağlamak amacıyla aktif deprem bölgesindeki bir yanardağın eteklerine nükleer enerji santrali kurulması girişimine sekiz kentin ölüm sessizliğine bürünmesinin ardından, ilk kez 1987 Ağustos'unda, hükümetin açıkladığı akaryakıt zammına karşı ulusal çapta gerçekleştirildi ve ülkenin % 95'ini hareketsiz hale getirdi. Bütün bu mücadelenin sonucunda BAYAN Filipinlerin geleceği açısından merkezi bir önem kazandı. BAYAN'ın merkezini ise 1 Mayıs Hareketi oluşturmaktadır.

Filipinler 1 Mayıs Hareketi, dünya işçi sınıfı hareketinin kendi küllerinden doğuşunun en özgün örneklerinden birisini oluşturmaktadır. Bu yeniden doğuş, işçi sınıfının kapitalizmle kitlesel biçimde hesaplaşmasına giden yolu hazırlayan radikal politik deneyimlerle olduğu kadar, işçi sınıfı hareketinin biten döneminin biriktirdiği teorik sorunlarla ilişkili pratik yanıtlarla da doludur. ◆

"devrim (...) bütün sınıfların egemenliğini, sınıfların kendileriyle birlikte ortadan kaldırır, çünkü bu devrim, artık toplum içinde bir sınıf olarak ele alınmayan, artık toplum içinde bir sınıf diye tanınmayan ve daha şimdiden artık bugünkü toplum içindeki bütün sınıfların, bütün milliyetlerin vb. yokoluşunun ifadesi olan bir sınıf tarafından gerçekleştirilir."
(K. Marx, F. Engels; Alman İdeolojisi)

Marx ve Engels, insanlar arasındaki bütün toplumsal farklılıkların ve egemenlik ilişkilerinin ortadan kalkacağı bir dünya tasarladılar. Hayal özgün değildi. Marx ve Engels'in özgünlüğü, ilk çağlardan bu yana kurulan bu cazip hayalin, yaşadığımız, gerçek dünyada somut ve gerçek bir toplumsal temele dayandığını göstermelerindeydi. Kapitalizm doğar doğmaz kendi mezar kazıcısını da yaratmıştı: işçi sınıfı. İşçi sınıfı, yalnızca kapitalizmi ortadan kaldırmakla kalmayacak, kapitalizmle birlikte tüm sınıflı toplumlara da son verecekti. Böylece insanlığın, zorunluluğun egemen olduğu tarih öncesi bitecek, özgürlüğün egemen olduğu gerçek tarihi başlayacaktı.

Kapitalist sistem, mülkiyetin özel ellerde toplanması ve üretimin toplumsallaşması arasındaki çelişkiyi derinleştirerek geliyordu. Marx ve Engels'e göre, kapitalist gelişmenin bu doğası, insanlar arasındaki toplumsal farklılıkların ve egemenlik ilişkilerinin güncel temeli olan üretim araçlarının özel mülkiyetini ortadan kaldıran bir "toplumsal devrim çağı"nın başlamasına yolaçacaktı. Bu toplumsal devrimler çağının "tarihsel özne"si ise işçi sınıfıydı. Çünkü, 19.yy'ın başlarında işçi sınıfı, yalnızca üretim araçlarına sahip olmayışı ve işgücünden başka satacak bir şeyi bulunmayışıyla diğerlerinden ayırdedilen bir toplumsal sınıf olmakla kalmıyor; tüm diğer toplumsal kategorilerin çözünmesiyle oluşuyor; bağımsız bir toplumsal sınıf yerine konuluyor; diğer sınıfların ayrıcalıklarını dayandırdıkları hiç bir niteliği temsil etmiyor ve üstüne üstlük toplum üyelerinin çoğunluğunu oluşturuyordu.

Ama ne "gökyüzünü fethetmeye çıkan" Paris proletaryasının, ve ne de "cesaret ettim!" diye haykıran Rus proletaryasının yaktığı ateş insanlığın kurtuluşuna dek süregidecek olan bir devrimler dizisinin fitilini tutuşturabili. Devrim yenilgiye uğradı.

Ama ya hayal... "İnsanlar arasındaki toplumsal farklılıkları ve egemenlik ilişkilerini ortadan kaldırma" gibi bir hayal yenilebilir miydi ki?.. Ezilen ve sömürülen insanlar hayatlarını daha iyi koşullarda sürdürebilmenin yollarını aradığı süreç "hayal", örselenmiş olsa da yerli yerinde duracaktı.

Evet hayal yerli yerinde duracaktı... Peki "mevcut maddi toplumsal güçlerce gerçekleştirilebilir miydi?.. Yenilgiye uğradığı söylenen Marksizme hayat veren; onu, verdiği yanıtla yüzyılı aşkın bir süre "devrim bilimi" haline getiren bu büyük soru bu kez Marksizm'in kendisi için soruluyordu. Marksist yöntem Marksizmin varoluş nedenini ortadan kaldıracak bir soruyu formüle etmekte kullanılıyordu.

Hayali yok etmek, yok saymak ya da unutmak isteyenler, "hayır" yanıtını verebilmek için bin dereden su getirdiler. Toplumun uzlaşmaz çelişkiler üzerinde yükselmediği; kapitalizmin kendisinin insani kurtuluşun en etkin modeli haline geldiği; sınıf savaşımının kapitalist sistemi sağaltıcı ve mükemmelleştirici bir tarihsel-toplumsal faktör olduğu; zaten "edüstri sonrası toplum" aşamasına geçilmiş olduğu için bir devrime de ihtiyaç kalmadığı gibi tezler "hayır" yanıtının "gerçekçeli karar"ının "deliller" kısmına yazıldı.

Ama bu delillerin en başına artık "proletaryanın eski proletarya olmadığı" ve de "yeni proletarya"nın sınıf kapasitesinin insanlar arasındaki toplumsal farklılıkları ve egemenlik ilişkilerini ortadan kaldırmaya uygun olmadığı yazıldı. "Aah... nerede o eski proletarya"...

"Proletaryaya elveda" devri başlamıştı artık. Proletarya artık toplumun çoğunluğu değildi. Bir azınlıktı o. Hatta sömürücü azınlık bile denilebilirdi onun için. Öyle "zincirlerinden başka kaybedecek şeyi olmayan" bir hali de yoktu. Üstelik, bütün toplumsal ayrıcalıkların ve farklılıkların bünyesinde çö-

zündüğü bir toplumsal sınıf da değildi. Aksine kendi içinde sürekli yeni ve keskin farklılıklar, hatta egemenlik ilişkileri yaratıyordu. Fordist üretim bandının ortadan kalkması, iş süreçlerinin aşırı parçalanması ve işletme ölçeklerinin küçülmesi sonucu üretim sürecinde kendiliğinden örgütlenmeye eğilim gösteren bir sanayi proletaryası da kalmamıştı.

Hangi işçi sınıfı?..

Tülin Öngen'in "Prometheus'un Sönmeyen Ateşi"(*) adlı çalışması, "işçi sınıfının bilinç, örgütlenme, toplumsal dayanışma ya da kolektif eylem gibi (...) özelliklerinin yapısal mı yoksa konjonktürel mi?" olduğu; "işçi sınıfı" kavramı ile gösterilmeye çalışılan kitlenin gerçekten de artık bir toplumsal sınıfı oluşturup oluşturmadığı; artık sınıflar mücadelesinin toplumsal dönüşümün ve dolayısıyla işçi sınıfı hareketinin devrimin temel toplumsal dinamiği olup olmadığı gibi soruları cevaplamaya çalışarak "teknolojik ve endüstriyel gelişme süreç-

lumsal gerçekliğin temel birimi olarak ele alan kuramlarla sınırlı" (Sf.15) bir çerçevede ele alıyor. "Sınıf olgusunun toplum çalışmaları açısından taşıdığı önem", "kapitalist sınıf ilişkilerinin klasik sorunsalı", "çağdaş sınıf sorunsalının amprik temelleri", "işçi sınıfının güncel profili" ve "günümüz sınıf mücadelesi süreçlerinin sorunları" (Sf. 23-24) kitabı oluşturan beş bölümün odaklandığı konular.

"Toplumsal sınıf olgusunun son yüzyıl boyunca geçirdiği evrimi", işçi sınıfının konumunu merkeze alarak "anlama"ya (Sf. 25) çalışırken Öngen'in kendi çalışmasına koyduğu ilk sınırlar, konu hakkındaki tartışmaların belli başlı zaafiyetini de gösteriyor. Öngen çalışmasına, çağdaş sınıf sorununu "ileri derecede endüstrileşmiş ülkeler bağlamında" ele alacağını, "gelişmekte olan ülkelerdeki sınıfsal yapılar ve sosyalist sistemdeki toplumsal yapılar"la ilişkin tartışmalar üzerinde durmayacağını söyleyerek başlıyor (Sf.22). Oysa yazarın da belirttiği gibi "özellikle şaşırtıcı bir hızla küreselleşen finans kapitalden dolayı egemen bir küreselleşmiş sermaye.." oluşmuş (Sf.98) ve "ekonomik mülkiyetin merkezileşmesinin, emek sürecinin uluslararası ölçekte bütünleşmesinde ve eklenmesinde oynadığı rol" 80'li yıllarda "kapsamlı olarak tartışılmış"tır(Sf.94). Dolayısıyla şimdi beklenen, uluslararası ölçekte bütünleşmiş ve eklenmiş dünya ekonomisi boyunca ve uluslararası bir sınıf halinde yeniden biçimlenen işçi sınıfının bir bütün halinde çözülmesidir. Oysa konuya ilişkin tartışmalar tam da Öngen'in yaptığı gibi, "ileri derecede endüstrileşmiş ülkelerin proletaryası" ekleninde yürütülmektedir.

"Gelişmekte olan" ülkelerdeki sınıfsal yapılar araştırma konusu haline getirilse de, bu ülkelerin işçi sınıfları, gelişimin bir evresinde takılıp kalmış, "henüz" ileri derecede endüstrileşmiş ülkelerin işçi sınıfının yaşadığı sorunlarla yüzyüze gelmemiş bir alt küme olarak ele alınmaktadır. Bu yönetsel bir hatadır. Üstelik bu yönetsel hata yöntembilim alanında çoktan beri aşılması olan Avrupa-merkezlilik ve eşbiçimli gelişme yaklaşımlarından kaynaklanan bir hatadır.

Gerçekte ne "Kuzey" işçi sınıfı "Güney" işçi sınıfına göre daha ileri bir gelişme seviyesini ve de geleceği temsil etmektedir, ne de "Kuzey" ve "Güney" işçi sınıfları birbirinden farklı iki ayrı işçi sınıfı modelini oluşturmaktadır. Kapitalizm küreselleşirken, işçi sınıfı da küresel bir yeniden yapılanmaya yöneltilmektedir. "Kuzeyin" ve "Güneyin" işçi sınıfları hep birlikte, dünya kapitalist sistemi boyunca şekillenen proletaryanın bileşenlerini oluşturmaktadır.

"İleri derecede endüstrileşmiş ülkeler işçi sınıfı" ile "gelişmekte olan ülkeler" işçi sınıflarının birbirinden ayrı, biri diğerini önceleyen, biri diğerine göre daha ileri ve her biri diğerinden farklı sorun alanlarına sahip işçi sınıfları olarak ele alınmasının arkasında ideolojik bir yanılsamanın bulunduğu doğrudur da bu açıklama yeterli değildir. Genelmiş bir yanıldan sözedildiği yerde bu yanılığın dayandığı gerçek bir temel de bulunur. Bu temel yeni işçi sınıfının kendisini henüz uluslararası bir hareket halinde ifade edemediği gerçeğidir. Bu nesnellik, işçi sınıfının yeniden yapılanmasıyla ilgilenen yazarları, çözümleme nesnelere, sorunun kurumsal düzeyde daha canlı yaşandığı batılı kapitalist merkezlerin işçi sınıflarına daraltmaya, üçüncü dünya ülkelerinde yaşanan değişimleri de ya bu örneğe göre ya da bu örnekten bağımsız olarak ele almaya yöneltmektedir. Barika-i hakikat (gerçeğin şimşegi) çakmak için fikirlerin değil, gerçek toplumsal güçlerin çarpışmasını beklemektedir

İşçi sınıfı nereye?..

İşçi sınıfının 19.yy proletaryasına göre gerek üretim sürecindeki rolü ve gerekse toplumsal konumu açısından önemli ölçüde değiştiği, kendi içinde parçalanmış bir toplumsal azınlık haline geldiği yolundaki savlara ilişkin tartışmalar, Öngen'in çalışmasının önemli bir bölümünü oluşturuyor. (Sf. 90-204)

Öngen, emek sürecinde meydana gelen değişimlerin işçi

İŞÇİ SINIFI: yine, yeni, yeniden

lerinin biçimlendirildiği günümüzün sınıf ilişkilerinin gelişim doğrultularını ve bu bağlamda sınıf gerçekliğinin güncel boyutlarını tanımlama" (Sf. 21) amacını güdüyor.

Çalışma, sınıf gerçekliğinin güncel boyutlarını "tanımlama"yı amaç haline getirince, konu hakkındaki tartışmaların tanıtılması ağırlıklı bir önem kazanıyor. Başta sendikal hareket olmak üzere, sol çevrelerde çokça lafı edilen ama az okunan ve yazılan bu konuda böylesi bir döküme gereksinim olduğu ortada. Özellikle son zamanlarda, sendikal harekette gözlenen canlanma eğilimlerine paralel olarak ortalığı dolduran yayınların "piyasa işi" yüzeyselliğini daha açık bir biçimde görmek açısından Öngen'in çalışması ciddi bir kaynak.

Öngen konu hakkındaki tartışmaları "sınıf ilişkilerini top-

sınıfı üzerindeki etkilerini esas olarak "proleterleşme" ve "bağımlılaşma" sorunları açısından tartışarak, çözümlenemeyen sınıf mücadelesi eksenine oturtulmasına da katkıda bulunuyor. "Üretim ilişkileri" ile "üretim içindeki ilişkiler" (Burouway), "üretim tekniği" ile "egemenlik tekniği" (Wright) gibi kavram çiftleri de bu bağlamda bütünsel bir kavrayışı kolaylaştıran yönetsel araçlar haline geliyorlar.

"Kollektif işçi" ve "global işçi" kavramlarının işçi sınıfının bileşenlerine ilişkin güncel tartışmadaki önemini vurgulamakla Öngen, "yeni orta sınıf" (Dahrendorf) ve "yeni küçük burjuvazi" (Poulantzas) gibi tanımların işaret ettiği olguların daha yetkin bir kavramsal çerçevede içinde ele alınmasını da zorlamış oluyor:

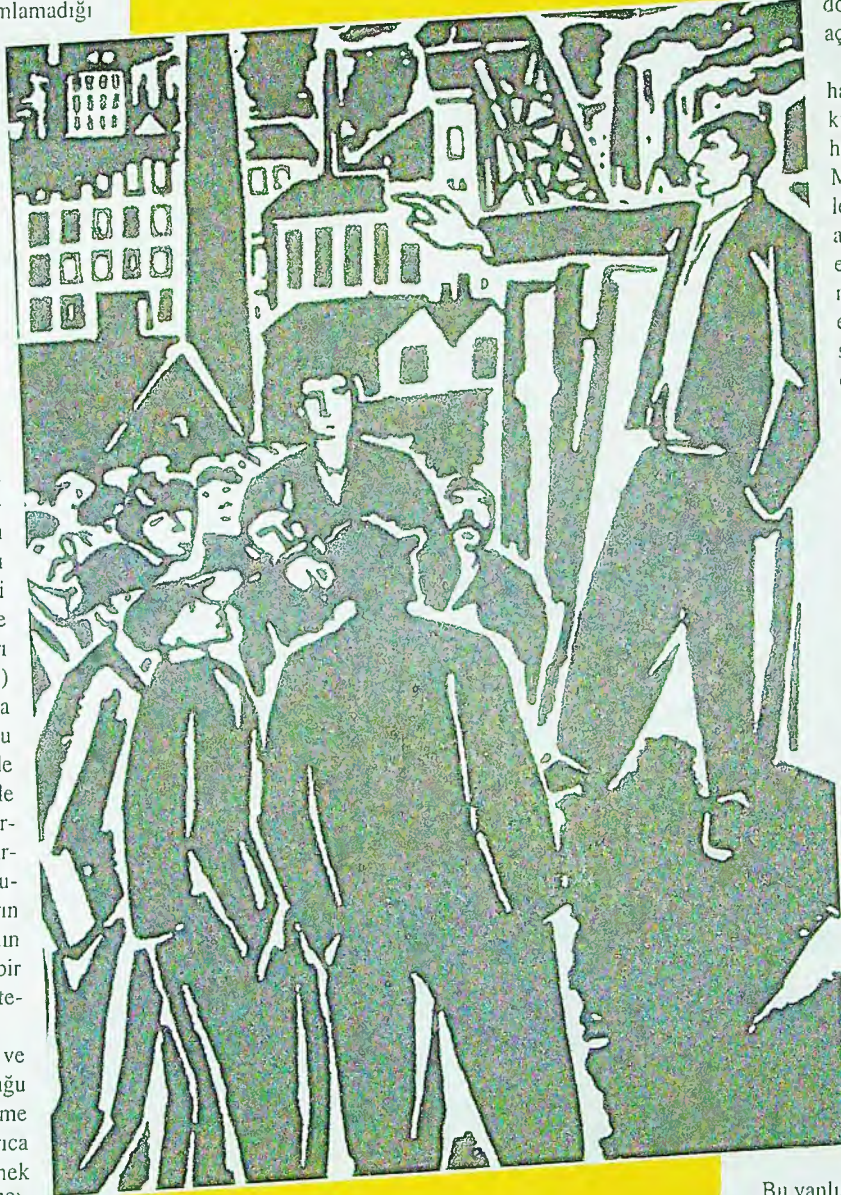
"Marx'ın Kapital'de emek sürecinin kooperatif yapısını incelediği bölümde, kollektif işçi yanı sıra 'global işçi' (gesamtarbeiter) deyimini kullanması raslantı değildir. Mühendis, teknolojist, yönetici vb. grupları içeren 'global işçi', nihai ürünün gerçekleşmesi için zorunlu olan emeği tanımlayan kavram niteliğindedir. (...) Marx'ın kollektif işçi ile eş anlamlı kullandığı, bunun dışında ayrıntılı olarak tanımlamadığı global işçi, aslında günümüz işçi sınıfının çelişkili ve ve eklektik yapısını çok iyi yansıtan bir kavramdır. Bu konuda daha öteye giderek çağdaş sınıf sorunsalının, herşeyden önce 'kollektif işçinin' ya da 'global işçinin' dinamik bir tanımını vermekten ibaret olduğu söylenebilir." (Sf. 265)

"Birbirine bağımlı olarak çalışan pek çok uzmanlaşmış işçinin bir bileşkesini oluşturan kollektif işçi, yaptığı işten (kafa ya da kol işinden) bağımsız olarak emek sürecinin zorunlu unsuru durumunda olan, başka bir deyişle onun katkısı olmaksızın üretimin gerçekleşmediği toplumsal olarak birleşik emekgücünü niteler." (Sf.184) Öngen, yaptığı bu tanımın başlıca güçlüğünün "üretim sürecindeki rolü denetim ve gözetim işi çıktığı emekgücü"nü siniflandırmakta ortaya çıktığı tartışmaların toplu bir değerlendirmesi bizi şu sonuca kendiliğinden götürüyor: "Üretim araçları üzerinde veya başkalarının emekleri üzerinde belli bir denetimde bulunma(k)... üretim süreci içinde görel bir özerkliğe sahip (olmak)... ve emek pazarı içinde ayrıcalıklı bir konumda bulunma(k)" (Sf. 187) gibi niteliklerle ayırdedilen "yeni orta sınıf" ya da "yeni küçük burjuvazi" hem daralan ve hem de bu niteliklerini "proleterleşme/bağımlılaşma" yönünde yitiren bir gruptur. Ayrıca, söz konusu işlevlerle tanımlanan katmanın, işçi aristokrasisi ile küçük burjuvazinin çözünmesi ve senteziyle oluştuğu da belirtilmelidir. Öyleyse, bu tartışmanın işaret ettiği olgular, bir yandan işçi sınıfı içindeki farklılaşmaların derinleştiğini ama öte yandan bu sürecin, işçi sınıfının eskisine oranla daha büyük bir kesimini içine alan bir homojenleşme süreci olarak yaşandığını göstermektedir.

İşçi sınıfının iç evriminde daralma, farklılaşma ve parçalanma eğilimlerine vurgu yapmanın moda olduğu bir dönemde, Öngen'in, genişleme ve homojenleşme yönündeki eğilimlere dikkat çekmesi üzerinde ayrıca durulmalı. Üretken ve üretken olmayan emek ayrımının sınıf konumunu belirlemediği (Sf.175-178); üretim sürecinin örgütlenmesinde meydana gelen değişimlerin kafa emeği ile kol emeği arasındaki farklılaşmayı sınıfsal farklılaşma temeli olmaktan çıkarmaya başladığı (Sf.178-181); "teknisyen, mühendis, araştırmacı gibi yarı bağımsız nitelikli işgücü"nü oluşturan kesimin toplumsal üretim ilişkileri içindeki yerleri açısından işçi sınıfı içinde değerlendirmenin yanlış olmayacağı (Sf.190-191); endüstriyle "kol emeği", hizmet sektörü ile "kafa" emeğini özdeşleştirilmeden doğru olmadı, işçi sınıfını emeği proletaryasıyla sınırlamanın bu bakımdan da iyice saçma bir hal aldığı (Sf.191-193); kamu çalışanlarının giderek hızlanan bir biçimde proleterleştiği (Sf.193-197) biçimindeki saptama ve yaklaşımlar bunların başlıcaları.

Öngen, bu tartışma içinde işçi sınıfının yeni profilinin tasvirini açısından bir başka yönü vurgulayan tartışmaları da aktarıyor: Bunlardan biri, kafa emeğinin "proleterleşmesi" sürecinden doğan emekçi hareketlerinin geleneksel sendikal harekete göre daha militan bir mücadele üslubunu ve daha kollektivist bir tutumu yansıttığı görüşü... Diğer, kamu çalışanlarının proleterleşmesinin gözden kaçırıldığında işçi sınıfı hareketinde bir tür mesleki dayanışmacılığın

Kapitalizm küreselleşirken işçi sınıfı da küresel bir yeniden yapılanmaya yöneltilmektedir. 'Kuzey'in ve 'Güney'in işçi sınıfları hep birlikte, dünya kapitalist sistemi boyunca şekillenen proletaryanın bileşenlerini oluşturmaktadır...

gelişeceği, bunun ise, sınıf hareketinin depolitizasyonuna yol açacağı düşüncesi...

İşçi sınıfı saflarındaki genişlemenin işçi sınıfı mücadelesi ve örgütlenmesi açısından bir zenginleşme, radikalleşme ve etkinleşme temeli olarak ele alınabilmesi açısından bu tür tartışmaların son derece anlamlı olduğu ortadadır. Özellikle kamusal çalışma ve kamu çalışanlarına ilişkin tartışma toplumsal analiz açısından çok önemli bir önem taşımaktadır. Kamusal çalışmanın kapitalist örgütlenmesini "devlet işletmeleri"yle sınırlı olarak ele almayı, bizzat devletin kendisinin kapitalist bir işletme olarak örgütlenmesinin analize dahil edilmesinde, kamu çalışanları hareketinin genel olarak proletarya hareketinin politizasyon olanaklarını ne ölçüde yükselttiği hemen anlaşılacaktır. Öte yandan bu aynı

olgu, burjuva devletin evriminin yeni bir evresine işaret etmesi açısından siyaset teorisine ilişkin önemli tartışmaların başlangıcı olarak da dikkate değer niteliktedir. Ancak Öngen'in, "geçerken" yaptığı değinmelerin ötesinde tartışmayı bu noktalara iletmediğini kaydetmek gerek.

Öngen, proletaryanın evriminin daralma ve parçalanma yönünde değil, genişleme, bütünlüşme ve zenginleşme yönünde geliştiğini hissettiren bir tartışma çerçevesi sunuyor.

Mücadelenin Bütünlüşmesi

Öngen'in çalışmasının bir başka önemli yönünü, işçi sınıfını mücadele halindeki bir toplumsal kategori olarak tanımlama çabası oluşturuyor. "Sınıf Mücadelesi Süreci İçinde İşçi Sınıfı" başlıklı bölüm işçi sınıfı mücadelesinin kendisini tartışmaya ayrılmış.

Bu bölüm, yalnızca sınıf mücadelesinin bizzat kendisinde beliren yenileşme eğilimlerini ele alması açısından değil, bir galat-ı meşhuru (tümüyle yanlış olan ama herkesin doğru olduğunu sandığı bilgiyi) ortaya çıkarması açısından özel bir önem taşıyor.

Bu galat-ı meşhur, öteden beri Türkiye sendikal hareketindeki devrimci eğilimleri damgalamak için kullanılan "anarko-sindikalizm" suçlamasının temeli haline getirilmiş bir formüldür. Bu formüle göre: "Marksizm, ekonomik mücadele ve politik mücadeleyi birbirlerinden ayrı mücadele alanları olarak ele alır... öyleyse politik mücadele örgütleri ayrı ekonomik mücadele örgütleri ayrıdır... politik mücadele partinin işidir, sendikalar kendilerini ekonomik mücadeleyle sınırlamalıdır... sendikalara politik görevler yükleyen biri Marksist değil, anarko-sindikalisttir."

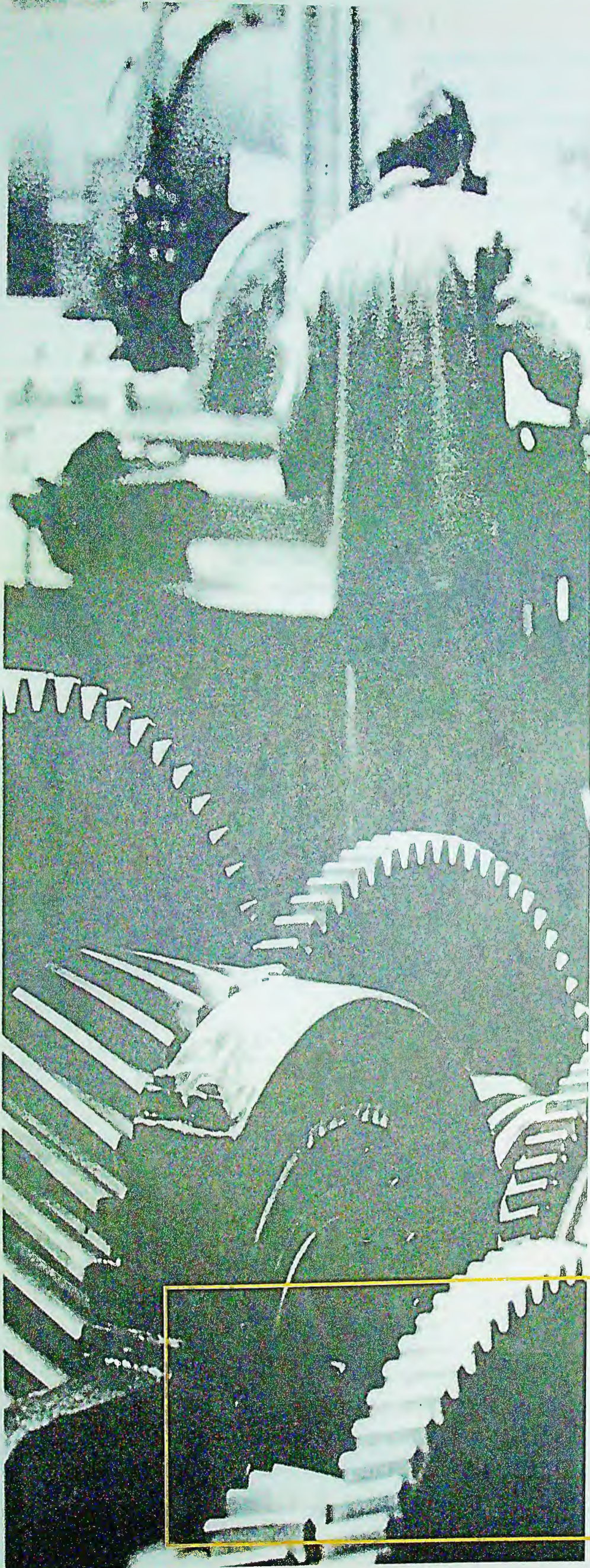
Öngen'in yaptığı bir hatırlatma bu yaygın yanlış bilgiyi açığa çıkarıyor: "Ekonomik mücadelenin siyasetten bağımsızlaşması, Marksist siyaset kuramının en karmaşık sorunlarından birisidir. Kapitalizmin giderek derinleştiği ekonomi ile siyasetin ayrılması olgusu, işçi sınıfı mücadelesinde gözlenen ekonomist ve reformist eğilimlerin temel nedenidir. Marx'ın ekonomi ile siyaset arasındaki ilişkilerin bütünlüğünü Bakunin ile Lasalle tartışmalarında ve sendikalistlere karşı sık sık savunmak zorunda kaldığı bilinmektedir. İşçi sınıfının ekonomik mücadelesi ile siyasal hareketinin birliği sorunu, I. Enternasyonal'de üzerinde en çok durulan konulardan birisi olmuştur. (...) Marx, 'işçiler tarafından emekgüçlerinin değerinin korunması amacıyla kurulmuş güvenlik toplulukları' olarak tanımladığı (...) sendikaların modern endüstride tümüyle 'malın parça değerini koruma amacına yönelik örgütler' durumuna geldiğini yazarken (...), gerçekte siyasal mücadeleden kopan sendikal politikaların eksikliğine işaret etmektedir." (Sf.246-247) Marks'ın önerdiği devrimci sendikal çizgi, işçi sınıfının ekonomik mücadelesini politik mücadeleyle bütünlüştürmeyi hedefleyen bir sendikal siyaset ilkesiyle şekillenir. Anarko-sindikalistler bunun aksini savunmaktadırlar.

Bu yanlış anlayışın düzeltilmesinin önemi, sendikaların tüm karar alma süreçlerinden dışlanmasında kendini gösteren sendikal mücadelenin zayıflaması eğiliminin ekonomi ile siyaset arasındaki ederece artırdığı; bunun ise sınıf mücadelesini politize ederek sermaye hegemonyasını güçlendirdiğini (Sf.245) saptamasında belirginleşiyor. "Endüstriyel ilişkilerin siyasal mücadeleden soyutlanması"nın (Sf.243) ölümcül etkisi sendikalar endüstriyel ilişkilerde güçten düşme ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bugünkü sınıf hareketleri, ekonomik mücadele ile politik mücadele arasında eylemli bir bütünlük kurmayı başarabildikleri ölçüde gelişebileceklerdir.

SONUÇ

Öngen'in çalışması, işçi sınıfı hareketi içerisinde yaşanmakta olan kargaşayı ve pratik arayışları kavramak ve kavramlaştırmak açısından oldukça zengin bir tartışma evreninin kapısını aralıyor. Bize ise, bu tartışmaları, sendikal harekette filizlenen yeni ve devrimci eğilimlerle bütünlüştürerek yaşamak görevi düşüyor.

(* Öngen, *Tülin; Prometheus'un Sönmeyen Ateşi, Alan Yayıncılık, Birinci Baskı Kasım 1994. Metinde sadece sayfa numaraları ile yapılan alıntılar bu kitaptandır.*

Her yayın organı, yayınına üzerinde yükseldiği zemini tanımladığı ve ulaşmak istediği hedefleri açıkladığı bir yayın politikası ilanı ile başlar. "Sınıf Hareketinde YÖN"ün böyle bir "çıkış" yazısına ihtiyacı yok. Bunun nedeni yalnızca "çıkış" sözcüğünün yarattığı tüm çağrışımların dışında bilmek arzusu değil. YÖN yeni bir çıkış, yeni bir başlangıç değil, yalnızca yeni bir adım! Sınıf Hareketinde YÖN, işçi sınıfı hareketinde uzun yıllardır sürdürülen yürüyüşün yeni bir adımı.

Sınıf hareketinin yeniden yapılanma süreci üzerine "sendikal-siyasal kriz" çerçevesinde yapılan tartışmalar bilinmektedir. YÖN'ü yayına hazırlayan bu tartışmaların içinden gelmekte, sınıflar mücadelesinin, sendikal hareketin sorunlarını solumakta, "kriz"i gündelik kavgalarının içinde yaşamaktadır.

YÖN, sendikal hareketin yaşadığı kriz ve çöküntüden; sınıf ve kitle mücadelesinde ve bu hareketin içerisinde yaratılmış bir mücadele programıyla çıkılabileceğini düşünenlerin attığı bir adımdır.

Sendikal hareket konusunda yaşanan tartışmalar başlıca iki şeyi göstermektedir. Bunlardan birincisi Türkiye sendikal hareketinin işçi sınıfı hareketine ilişkin teorik-politik kabullerinin ve öncüllerinin yeni dönem ihtiyaçlarını karşılamasının olanaksızlığı görülmüştür. İkincisi ise, sendikal kadroların yaşadığı ideolojik bozulmadır. Bugün neredeyse tüm geleneksel sendikal kadrolar "yön duygularını" yitirmiş görünmektedirler. Bu durum giderek işçi sınıfı hareketiyle organik ilişki içindeki tüm birey, kurum ve oluşumlara yayılmaktadır. Bu, özellikle sendikal çalışmalar içerisindeki devrimci kadroların kendi örgütlenmelerini yaratmakta çektikleri güçlüklerin de önemli bir nedeni olarak görülmektedir. Sendikal hareket içinde yaratılan örgütlenmeler güncel sorunlar çerçevesinde kısa süreli bir araya gelişlerden ibaret kalmakta, pek çok alanda bu bile başarılamamaktadır.

Sınıf Hareketinde YÖN, bu körelmeyi aşmak, işçi sınıfı hareketinin yeni yapılanma dönemini devrimci bir gelişim çizgisine oturtmak amacıyla yayınlanmaktadır.

YÖN, kendi gerçeğini toplumsal yaşamda ve sınıf mücadelesinde arayışların mücadelesinin sorunlarını çözerek yürüyenlerin yayını olmayı hedeflemektedir.

YÖN, sendikal hareketin güncel ve stratejik sorunlarına ilişkin yapılan tartışmalarda yeralan, görüş üreten, pratik çözümler yaratma uğraşının olan ve bizzat sendikal mücadele süreçleri içinde yeralanların ihtiyaç duyduğu, gerekli gördüğü bir yayın organıdır.

YÖN, yapılan "kriz" tartışmalarından çok, bu tartışmalarla sınıflar mücadelesi arasında organik bir ilişkinin kurulması sorununu dert edenlerin kaygılarının, sorumluluklarının ve pratik ihtiyaçlarının bir ürünüdür.

Kısacası YÖN, sınıf hareketinin güncel ve tarihsel zorunluluklarını bilenlerin, "kriz"i tanıyanların endişe ve sorumluluklarının bir sonucundan başka bir şey değildir.

Bugün ağırlıkla küçük-yerel parlamalarla, süreklileşmeyen ve ekonomik-demokratik hak talepleriyle gelişen sınıf hareketiyle ülke çapında sürdürülen bir ilişki içinde olmayı zorunlu ve kaçınılmaz görenler açısından YÖN, sınıf hareketinin de ihtiyacıdır.

Dolayısıyla "Sınıf Hareketinde YÖN"ün ne olmadığı yeterince açıktır. Bugünkü koşullarda YÖN, ne bir "siyasal çıkış", ne yeni bir "siyasal adres", ne de ideolojik bir birlik etrafında kurulmuş bir "sendikal politik üretim merkezi"dir.

Sendikal mücadele süreçlerini, diğer toplumsal muhalefet düzeyleriyle bir arada ele alan, politikayı sınıflar mücadelesi zemininde tanımlayan devrimcilerin bir girişimidir YÖN.

Bizce bu girişimi geliştirmek, genişletmek ve sınıf hareketinin bütününe yaygınlaştırmak gereklidir. Sınıf Hareketinde YÖN, tüm çalışmalarını buna göre düzenlemektedir. Daha açık bir biçimde söylersek, YÖN'ün, yayınına geçici bir girişimci kuruludur. Amacı, sendikal hareket içerisinde devrimci bir yenilenmeyi temsil eden tüm inisiyatiflerin sınıf hareketi içerisinde devrimci bir çizgi halinde örgütlenmek üzere bir araya geldiği bir kuruluştur. Sınıf Hareketinde YÖN, işçi sınıfı hareketi içerisinde etkin bir biçimde yer alan devrimci sendikal kadroları bu amaçla görevlendirilmektedir.

Bu anlamda YÖN, bir çağrıdır! Başta kamu çalışanları hareketi olmak üzere, sendikal hareket içerisindeki devrimci kadroların etkinliklerini, görüşlerini belirgin ve bütünsel bir sendikal çizgi haline getirebilmenin, hareketini devrimci bir yöne kanalize etmenin zorunlu bir koşulu olduğunun günümüzde, bu çağrıya kulak verilmelidir.

Sınıf Hareketinde Yön, Aylık Dergi

Sahibi ve Sorumlu Yazışmaları Müdürü: **Tufan SERTLEK**

Yayın Kurulu: **Şenol ALTUNSOY, İsmet AKTAŞ, İlknur BİROL, Ali ÇERKEZOĞLU, Doğan HALİS, Mehmet TOK, Çetin UYGUR**

Adres: Klodfarer Cad. No: 18 / 10 A Nüzhet Bey Ap. Çağaloğlu-İST

Tel: 0 212 638 44 80 - 0 212 518 96 01

Abone Koşulları: 6 aylık 300.000 TL, 1 yıllık 600.000 TL. Yurtdışı: Yıllık 100 DM

Banka Hesap No: Tufan Sertlek T.C Ziraat Bankası, Çemberlitaş Şb. 0924 0003 0003 9608

Basıldığı yer: Egemen Matbaacılık Yay. Tic. Ltd. Şti. Tel: 629 07 10